

Hanna Erola

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden
hyvinvointi 2004

TIIVISTELMÄ

Hanna Erola. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004. Helsinki 2004. 108 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, ISSN 1236-2115; 2004:16)
IBSN 952-00-1567-1

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004 -tutkimuksen tavoitteena oli tutkia ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin, terveyden ja opiskelija-terveydenhuollon palvelujen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Lisäksi tarkoituksena oli tuottaa yliopisto-opiskelijoita koskevien tutkimusten kanssa vertailukelpoista tutkimustietoa. Määräaikaan mennessä nettikyselynä toteutettuun tutkimukseen osallistui 3 674 opiskelijaa.

Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttävät eniten terveydenhoitajan, yleislääkärin ja hammaslääkärin palveluita. Tavallisimmin terveydenhoitajan vastaanotto on oman ammattikorkeakoulun tiloissa ja lääkärinvastaanottotilat terveyskeskuksessa. Vastaanottoaikojen määrä ja vastaanotolle pääseminen kuitenkin vaihtelee huomattavasti. Noin 37 % opiskelijoista piti terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä helppona, mutta vain 14 % piti yleislääkärinvastaanotolle pääsyä helppona. Vastanneista 18 % ei ollut päässyt halutessaan lääkärin- ja vajaat 7 % terveydenhoitajan vastaanotolle. Keskimäärin terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä odotetaan 1,6 päivää ja lääkärin vastaanotolle pääsyä 6,7 päivää. Selkeästi tärkeimpänä palveluiden kehittämiskohteena opiskelijat pitivät hammashuollon palveluiden lisäämistä. Puolet tutkimukseen osallistuneista oli käyttänyt yksityisen sektorin terveydenhuollon palveluita opiskeluidensa aikana ainakin kerran. Tutkimukseen osallistuneista 83 % ilmoitti terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi ja vain noin 3 % melko huonoksi tai huonoksi. Tavallisimpia opiskelijoiden oireita ovat niska- ja hartiakivut, joista päivittäin kärsii 13 % opiskelijoista. Myös nuha ja nenän tukkoisuus, päänsäryt ja väsymys ovat tavallisia oireita. Reilut 55 % liikkuu useita kertoja viikossa niin, että ainakin lievästi hengästyy ja hikoilee. Vajaat 7 % liikkuu näin päivittäin ja vajaat 8 % ei harrasta liikuntaa lainkaan. Keskimäärin liikuntaa harrastetaan neljä tuntia viikossa. Reilut 62 % ei tupakoi/käytä nuuskaa lainkaan, mutta 22 % tupakoi päivittäin. Miesten tupakointi on naiset tupakointia yleisempää. Opiskelijoiden alkoholin käyttö painottuu kuukausittaiseen käyttöön, 7 % ei käytä alkoholia lainkaan ja vajaat 7 % käyttää alkoholia useita kertoja viikossa.

Opiskeluoloja koskevassa osiossa tarkasteltiin mm. opiskelutyytyväisyyttä, opintojen ohjauksen riittävyyttä, opiskeluympäristöön liittyviä olosuhteita, opintoihin liittyvää työmäärää ja poissaolojen syitä. Tutkimukseen osallistuneista 40 % ilmoitti tarvitsevänsä apua stressinhallinnassa. Erilaisiin opiskelun ongelmiin ja opiskelutekniikkaan liittyviin asioihin neuvoja kaipaisi 37 % opiskelijoista. Saa-

mansa opintojen ohjauksen katsoi olleen riittämätöntä 24 % vastanneista. Tentteihin lukeminen, erilaisten opiskeluun liittyvien tehtävien valmiiksi saattaminen ja opintojen suunnitteleminen aiheuttavat opiskelijoille eniten ongelmia. Tavallisia opiskeluympäristössä opintoja häiritseviä seikkoja ovat lämpötiloihin, ilmanvaihtoon ja työtuoleihin ja – pöytiin liittyvät ongelmat. Tutkimuksen perusteella opiskeluolot ja opintojen ohjaus ammattikorkeakouluissa vaativat kehittämistä.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhuolto tapahtuu kuntien toimesta. Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat terveydenhuoltopalveluiden järjestämistavan olevan melko kirjava ja tästä johtuen eri alojen ja paikkakuntien opiskelijat ovat palveluiden saatavuuden suhteen eriarvoisessa asemassa. Kunnissa tulisi opiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden kehittämiseen kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää tiedottamiseen, jotta opiskelijoiden tietoisuutta erilaisista palveluista ja niiden saatavuudesta voitaisiin lisätä.

Asiasanat: opiskelijaterveydenhuolto, terveys, terveyskäyttäytyminen, opiskeluolot, ammattikorkeakoulu

REFERAT

Hanna Erola. Undersökningen Välbefinnande av yrkeshögskolestuderande 2004. Helsingfors 2004. 108 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter, ISSN 1236-2115; 2004:16)
IBSN 952-00-1567-1

Undersökningen Välbefinnande av yrkeshögskolestuderande 2004 hade som mål att undersöka nuläget och utvecklingsbehov av yrkeshögskolestuderandes välbefinnande och hälsa samt tjänster inom studenthälsovården för yrkeshögskolestuderande. Därtill var avsikten att producera forskningsinformation som är jämförbar med undersökningar av universitetsstuderande. Inom tidsfristen deltog 3 674 studerande i undersökning som genomfördes som en Internetenkät.

Yrkeshögskolestuderande utnyttjar mest tjänster av hälsovårdare, allmänläkare och tandläkare. Vanligtvis finns hälsovårdares mottagning i yrkeshögskolans lokaler och läkares mottagning vid hälsovårdscentralen. Antalet mottagningstider och tillgång till mottagning varierar dock avsevärt. Cirka 37 % av studerande tyckte att det finns lätt tillgång till hälsovårdares mottagning medan endast 14 % tyckte att tillgången till allmänläkares mottagning var lätt. 18 % hade inte fått tillgång till läkarmottagning och en knapp 7 % till hälsovårdares mottagning. I genomsnitt köar studerande tillgång till hälsovårdares mottagning 1,6 dagar och till läkarmottagning 6,7 dagar. Studerande tyckte att uppenbart det viktigaste utvecklingsobjektet är att öka tjänster inom tandvården. Hälften av studerande som deltog i undersökningen hade minst en gång under sin studietid utnyttjat hälsovårdstjänster inom den privata sektorn. 83 % ansåg sitt hälsotillstånd vara bra eller ganska bra och endast cirka 3 % ganska dåligt eller dåligt. De vanligaste symtomen hos studerande är värk i nacken och axlarna av vilka 13 % av studerande lider dagligen. Även snuva och nästäppa, huvudvärk och trötthet är vanliga symtom. Mer än 55 % motionerar flera gånger per vecka så att de blir åtminstone lindrigt andfådda och svettiga. En knapp 7 % motionerar på detta sätt dagligen och en knapp 8 % motionerar inte alls. I genomsnitt motionerar studerande fyra timmar per vecka. Mer än 62 % varken röker eller använder snus medan 22 % röker dagligen. Rökning är vanligare bland män än bland kvinnor. Studerandes alkoholbruk är i de flesta fall månatligt, 7 % använder inte alls alkohol och en knapp 7 % använder alkohol flera gånger per vecka.

Den del av undersökningen som fokuserade sig på studieförhållanden granskade bl.a. studiebelåtenhet, tillräckligheten av studiehandledning, förhållanden i studiemiljön, studierelaterad arbetsmängd och orsak till frånvaro. 40 % av studerande som deltog i undersökningen tyckte att de behöver hjälp med stresshantering. 37 % av studerande behövde råd med olika slags studierelaterade problem samt studietekniken. 24 % av studerande ansåg att studiehandledningen var otillräck-

lig. Studerande har mest problem med att plugga till tentamina, få färdigt olika slags studierelaterade uppgifter och planera sina studier. De vanligaste problem i studiemiljön som stör studierna är relaterade till temperatur, ventilation samt arbetsstolar och arbetsbord.

Nyckelord: hälsa, hälsobeteende, studenthälsovård, studieförhållanden, yrkes-högskola

SUMMARY

Hanna Erola. Wellbeing of polytechnic students 2004. Helsinki 2004. 108p. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-2115; 2004:16)
IBSN 952-00-1567-1

The aim of the study *Wellbeing of polytechnic students 2004* was to examine the wellbeing and health of polytechnic students, student health services and related development needs. Furthermore, the purpose was to produce research-based information comparable to that regarding university students. Altogether 3674 polytechnic students took part in the study carried out in the form of an Internet questionnaire.

Most frequently polytechnic students use services of public health nurses, general practitioners and dentists. Usually the public health nurse's office is on the premises of the polytechnic concerned and physicians' consultation is arranged in the local health centre. The amount of consulting hours and access to consultation however varies considerably. 37 % of students considered that it is easy to get access to a public health nurse, but only 14 % saw that access to a general practitioner was easy. 18 % of the respondents had not got access to a general practitioner and about 7 % to a public health nurse when wanting it. On average, it takes 1.6 days to get access to a public health nurse and 6.7 days to a doctor. Students saw that the most important object of development is to increase dental services. Half of the respondents had used private health care services at least once during their studies. 83 % of the participants in the study reported that their state of health was good or fairly good, and only about 3 % that it was fairly weak or weak. The most common symptoms were neck and shoulder pains, and 13 % of students suffer from them daily. Rhinitis and blocked nose, headaches and fatigue are common symptoms too. A good half, 55 % take physical exercise so that they get at least slightly exhausted and sweat several times a week. About 7 % take such exercise on a daily basis and less than 8 % do not take physical exercise at all. On average, students pursue physical activity four hours a week. A good 62 % do not smoke/snuff at all, but 22 % are daily smokers. Smoking is more common among men than women. Consumption of alcohol is studied based on monthly use: 7 % do not use alcohol at all and about 7 % use alcohol several times a week.

The component on studying conditions dealt with, among others, satisfaction with studies, adequacy of student guidance, conditions of the study environment, amount of work and reasons for absence. About 40 % of the respondents reported that they need help in stress management, 37 % stated that they need advice about problems regarding studies and study technique, and 24 % found that the guidance they have received is insufficient. Reading for exams, completing various tasks related to studies and planning of studies cause most problems for stu-

dents. Factors in the physical conditions of studying that most interfere with studies are problems related to temperature, ventilation and work chairs and tables.

The student health care for polytechnic students is provided by the local authorities. Research findings however indicate that the ways how health services are organised vary considerably, and therefore students in different fields and localities are in an unequal position. Particular attention should therefore be paid to the development of student health services in municipalities. Furthermore, attention should be paid to information with a view to increasing the students' awareness of various services and access to them.

Key words: health, health behaviour, health care, polytechnic, student studying conditions

ESIPUHE

Ammattikorkeakoulut ovat olleet osa suomalaista korkeakoulujärjestelmää jo yli 10 vuotta. Ammattikorkeakoulutus on tänä aikana kehittynyt huomasti ja ammattikorkeakoulujärjestelmä on saanut tunnustusta muun muassa Organisation for Economic Co-operation and Development'n (OECD) maa-tutkimusryhmältä vuonna 2002. Kehittyvän ja korkeatasoisen ammattikorkeakoulutuksen rinnalla ovat opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvät palvelut jääneet vähemmälle huomiolle.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004 on ensimmäinen valtakunnallinen tutkimus, joka kartoittaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointiin kuuluvia osa-alueita. Tutkimuksen tilaajana ja hankkeen alulle panijana on toiminut Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto – SAMOK ry. Tutkimuksen toteuttajana on toiminut Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs ja asiantuntijatukea on saatu Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisskeskukselta (Stakes). Tutkimuksen rahoittivat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetusministeriö.

SAMOK kutsui keväällä 2003 tutkimukselle johtoryhmän, johon kuuluivat puheenjohtajana liiketalouden opiskelija Jouni Parkkonen, sihteerinä sosiaalipoliittinen sihteeri Anne Rissanen SAMOKista ja jäsenenä rehtori Riitta Käyhkö Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:n edustajana, ylitarkastaja Maire Kolimaa sosiaali- ja terveysministeriöstä, kehityspäällikkö Ritva Larjomaa Suomen Kuntaliitto ry:stä, ylitarkastaja Maija Innola opetusministeriöstä, koulutussuunnittelija Vuokko Romppanen Työterveyslaitokselta, pääsihteeri Juha Makkonen SAMOKista, toiminnanjohtaja Jouni Lounasmaa Otus rs:stä, projektitutkija Hanna Erola Otus rs:stä ja tutkimusprofessori Matti Rimpelä Stakesista. Johtoryhmä kuuli pysyvinä asiantuntijoina yhteisöterveyden ylilääkäri Kristina Kunttua Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) ja sosiaalipoliittinen sihteeri Janne Jauhiaista Suomen ylioppilaskuntien liitto ry:stä (SYL). Johtoryhmän monipuolisella ja arvostetulla asiantuntemuksella oli merkittävä panos tutkimuksen valmistelussa ja onnistumisessa.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuolto, johon luetaan opiskelijan terveydenhuolto, sairaanhoito ja hammashuolto, on kansanterveyslain nojalla kuntien lakisääteinen tehtävä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuolto on kuitenkin monilla paikkakunnilla puutteellisesti järjestetty. Käytännössä kuntien välillä on suuria eroja palveluissa, maksuissa ja opiskelijoiden kohtelussa. Mikäli opiskelija ei ole kirjoilla opiskelukunnassaan voi hänellä olla vaikeuksia saada lainmukaista hoitoa. Joillakin paikkakunnilla opiskelijat, joiden virallinen kotikunta on jokin muu kuin opiskelupaikkakunta, on lähetetty saamaan hoitoa viralliseen kotikuntaansa. Myös erikoissairaanhoidon liittyvissä kysymyksis-

sä on ollut epäselvyyksiä ja lain rikkomista. Tässä suhteessa ammattikorkeakouluopiskelijat ovat heikommassa asemassa kuin yliopisto opiskelijat.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijaterveydenhuollon tavoitteista, sisällöstä ja järjestämisestä ei ole vielä valtakunnallisia suosituksia. Sosiaali- ja terveysministeriössä on vuonna 2003 aloitettu opiskelijaterveydenhuollon ohjeistuksen uusiminen. Mikään tahon ei kuitenkaan kokoa keskitetysti tietoja ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydentilasta eikä myöskään palvelujen käytöstä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja terveyspalveluita koskevaa tutkimustietoa ei ennen tätä tutkimusta ollut olemassa kuin yksittäisten ammattikorkeakoulujen osalta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut vastata ajankohtaisiin ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin. Tavoitteena on kehittää ammattikorkeakoulujen terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta säännöllisin määräajoin toistuva, jotta opiskelijoiden terveyden- ja hyvinvoinnin tilassa tapahtuvia muutoksia pystytään seuraamaan ja tilastoimaan. Tavoitteena on myös kehittää ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoa vastaamaan opiskelijoiden tarpeita. Ammattikorkeakouluopiskelijoilla tulee olla yhtäläiset opiskelijaterveydenhuollon palvelut paikkakunnasta riippumatta.

SAMOK ja tutkimuksen johtoryhmä haluavat kiittää kaikkia tutkimuksessa mukana olleita tahoja, rahoittajia, asiantuntijoita, ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntia ja tutkimukseen vastanneita opiskelijoita. Kaikkien yhteispanos mahdollisti tämän tutkimuksen toteuttamisen. Opiskelijoiden hyvinvointi on tärkeä osa opintojen edistymistä ja loppuun saattamista. Toimiva ja tasapuolinen ennaltaehkäisevä opiskelijaterveydenhuolto takaa yhteiskuntaamme työkykyisen väestön myös tulevaisuudessa.

Helsingissä 25.08.2004

Jouni Parkkonen
tutkimuksen johtoryhmän puheenjohtaja,
liiketalouden opiskelija

Anne Rissanen
tutkimuksen johtoryhmän sihteeri,
sosiaalipoliittinen sihteeri

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
REFERAT	5
SUMMARY	7
ESIPUHE	11
1 JOHDANTO	15
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
3 TERVEYSPALVELUT JA NIIDEN KÄYTTÄMINEN	24
4 TERVEYS JA TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN	43
5 OPISKELU JA OPISKELUOLOT	60
6 TALOUDELLINEN TILANNE JA TYÖSKENTELY OPINTOJEN OHESSA.....	76
7 YHTEENVETO.....	86
LÄHDELUETTELO.....	91
LIITE 1 AMK-opiskelijoiden hyvinvointitutkimus	92
LIITE 2 Vertailutietoja: Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000.....	105

Taulukot

Taulukko 2.1. Aineiston edustavuus sukupuolen ja iän osalta	17
Taulukko 2.2. Aineiston edustavuus opiskelualoittain ja sukupuolittain	18
Taulukko 2.3. Aineiston edustavuus ammattikorkeakouluittain	19
Taulukko 2.4. Aineiston edustavuus lääneittäin.....	20
Taulukko 2.5. Tutkimuksen keskeiset sosiodemografiset taustamuuttujat (%)	20
Taulukko 2.6. Opiskelutilannetta kuvaavat taustamuuttujat, (%).....	21
Taulukko 2.7. Opiskeluläänin yhteys muihin taustamuuttujiin, (%).....	22
Taulukko 2.8. Koulutusalan yhteys muihin taustamuuttujiin, (%)	23
Taulukko 3.1. Oletko saanut omasta Ammattikorkeastasi tietoa opiskelupaikkakuntasi terveydenhuoltopalveluista? (%)	25
Taulukko 3.2. Tiedätkö mihin/keneen ottaa yhteyttä, kun tarvitset neuvontaa terveyteen, hyvinvointiin tms. liittyvissä asioissa? (%).....	26
Taulukko 3.3. "En tiedä" missä terveydenhoitajan ja/tai lääkärin palvelut ovat saatavissa, %	28
Taulukko 3.4. keskimääräiset odotusajat terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotoille	32
Taulukko 3.5. Oletko osallistunut tai aiotko osallistua opiskelijaterveydenhuollon uusille opiskelijoille suuntaamaan terveystarkastukseen? (%)	33
Taulukko 3.6. Palveluiden käyttäminen, keskiarvotarkastelu	35
Taulukko 3.7. Olisitko valmis maksamaan amk-opiskelijoille suunnatuista terveydenhuoltopalveluista esim. vuosimaksun tms.? (%)	37
Taulukko 3.8. Mitä opiskelijaterveydenhuollon osa-aluetta tulisi mielestäsi lisätä?	39

Taulukko 3.9. Oletko käyttänyt amk-opintojesi aikana terveydenhuoltopalveluita yksityisen terveydenhuollon puolella? (%)	41
Taulukko 4.1. Opiskelijoiden koettu terveydentila, (%)	44
Taulukko 4.2. Fyysinen oireilu, keskiarvotarkastelu	47
Taulukko 4.3. Psykkinen oireilu, keskiarvotarkastelu	49
Taulukko 4.4. Tupakoitko ja/tai nuuskaatko? (%)	50
Taulukko 4.5. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden alkoholin käyttö, (%)	51
Taulukko 4.6. Alkoholin runsas käyttö, % (vähintään 6 annosta kerralla)	52
Taulukko 4.7. Huumeiden kokeilu ja/tai käyttäminen (%)	54
Taulukko 4.8. Kuinka usein harrastat liikuntaa vapaa-ajallasi vähintään puolen tunnin ajan niin, että ainakin lievästi hengästyt tai hikoilet? (%)	55
Taulukko 4.9. Päivittäin kertyvän hyötyliikunnan määrä, (%)	57
Taulukko 4.10. Ajatteletko ruokaa ostaessasi sen terveellisyyttä? (%)	58
Taulukko 5.1. Kuinka paljon tällä hetkellä pidät opiskelusta? (%)	61
Taulukko 5.2. Arvio omasta opintomenestyksestä, (%)	63
Taulukko 5.3. Koetko olevasi oikealla alalla? (%)	64
Taulukko 5.4. Opiskeluun liittyvä työmäärä, (%)	65
Taulukko 5.5. Kuinka riittävää saamasi opintojen ohjaus ja neuvonta on ollut? (%)	66
Taulukko 5.6. Opiskeluun liittyvät vaikeudet, keskiarvotarkastelu	69
Taulukko 5.7. Poissaolot eri syistä, keskiarvotarkastelu	73
Taulukko 6.1. Toimeentulo käytettävissä olleilla rahoilla viimeisen vuoden aikana, (%)	77
Taulukko 6.2. Väittämä: "Minun oli käytävä töissä toimeentuloni takaamiseksi", (%)	79
Taulukko 6.4. Asumismenot yli puolet käytettävissä olevista tuloista, (%)	81
Taulukko 6.5. Työskentely opiskelun ohessa (%)	82
Taulukko 6.6. Työssäkäynnin tärkeimmät syyt, (%)	84

Kuviot

Kuvio 3.1. Missä lääkäripalvelut ja terveydenhoitajanpalvelut ovat saatavilla? (%)	27
Kuvio 3.2. Palveluiden saatavuus koulutusaloittain (%)	29
Kuvio 3.3. Palveluiden saatavuus opiskelulääneittäin (%)	30
Kuvio 3.4. Palveluita käyttäneiden mielipiteet vastaanotolle pääsystä (%)	31
Kuvio 3.5. Mitä terveydenhuoltopalveluita olet käyttänyt opintojen aikana? (%)	34
Kuvio 3.6. Tyytyväisyys terveydenhuollon palveluihin, (%)	42
Kuvio 4.1. Oirehtiminen, %	45
Kuvio 4.2. Haluaisitko apua (esim. neuvontaa...) seuraavissa asioissa? (%)	59
Kuvio 5.1. Opintomenestys vs. opinnoista pitäminen, (%)	60
Kuvio 5.2. Jos sinulla on vaikeuksia opiskeluun liittyvissä asioissa tai opiskelussa, kuinka usein saat niihin apua seuraavilta tahoilta?	67
Kuvio 5.3. Opiskeluun liittyvät vaikeudet, %	68
Kuvio 5.4. Missä määrin seuraavat seikat haittaavat opiskeluasi ammattikorkeakoulussasi?	71
Kuvio 5.5. Poissaolot viimeisen lukuvuoden aikana, %	72
Kuvio 6.1. Kuinka paljon työssäkäynti häiritsee opiskelemista?	85

1 JOHDANTO

Opiskelijoiden terveydenhuollon järjestämisestä säädetään kansanterveyslaissa (66/1972), jonka mukaan kunnan on ylläpidettävä oppilaitostensa opiskelijoille näiden kotipaikasta riippumatta opiskelijaterveydenhuoltoa, johon luetaan oppilaitosten terveydellisten olojen valvonta, opiskelijan terveyden- ja sairaanhoito sekä hammashuolto. Ammattikorkeakoulujen opiskelijaterveydenhuollon tavoitteista, sisällöstä ja järjestämisestä ei kuitenkaan ole valtakunnallisia suosituksia ja palveluiden järjestäminen vaihtelee paljon kunnittain. Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto – SAMOK ry teki valituksen oikeuskanslerinvirastoon marraskuussa 2001, jossa se ilmaisi huolensa ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilasta. Liitto katsoi kirjoituksessaan, että vaikka kunnilla on lain mukaan velvollisuus järjestää alueellaan opiskelevien ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuolto, on ammattikorkeakouluopiskelijoista tosiasiaa tullut väliinputoajia terveydenhuoltojärjestelmässä. SAMOK vaati samalla, että sosiaali- ja terveysministeriö perustaisi työryhmän selvittämään opiskelijaterveydenhuollon tilannetta ja laatimaan ohjeistuksen. Syksyllä 2002 sosiaali- ja terveysministeriöstä valmistui terveyskeskuksille osoitettu selvitys ”Opiskelijaterveydenhuollon tila 2002”, jonka mukaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollossa on vakavia puutteita, maksullisuudesta on erilaisia käsityksiä ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto on monin paikoin puutteellista. (Hämäläinen, Kolimaa & Peltonen 2003). Syksyllä 2003 sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä on määritellä valtakunnalliset opiskelijaterveydenhuollon tavoitteet ja valmistella opiskelijaterveydenhuollon ohjeistus, selvittää ammattikorkeakoulujen opiskelijaterveydenhuollon vaihtoehtoiset järjestämistavat, tehdä mahdolliset lainsäädännölliset jatkotoimenpide-ehdotukset sekä tehdä muut tarvittavat toimenpide-ehdotukset opiskelijaterveydenhuollon kehittämiseksi. Lisäksi SAMOKin pyynnöstä on perustettu tähän sosiaali- ja terveysministeriön opiskelijaterveydenhuollon työryhmään erillinen jaosto, joka pohtii nimenomaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon järjestämistä.

Kattavaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja terveystaloudellista koskevaa tutkimustietoa ei ole saatavilla. Vuonna 2000 toteutettiin ensimmäinen valtakunnallinen korkeakouluopiskelijoiden terveyttä ja terveyskäyttäytymistä selvittävä tutkimus, joka kohdistui pääosin yliopisto-opiskelijoihin¹. Ammattikorkeakoulujen osalta tutkimus kattoi ainoastaan Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat². Yliopisto-opiskelijoiden osalta tutkimus toistetaan vuonna 2004. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimuksen tavoitteena on tutkia kattavasti ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin, terveyden ja opiskelijaterveydenhuollon nykytilaa ja kehittämistarpeita. Lisäksi tarkoituksena on

¹ Kunttu, Kristina ja Huttunen, Teppo. 2001a.

² Ks. Myös Kunttu Kristina ja Huttunen Teppo 2001b.

tuottaa yliopisto-opiskelijoita koskevien tutkimusten kanssa vertailukelpoista tutkimustietoa. Tutkimuksilla pyritään myös täyttämään tutkimuksellista aukkoa, joka jää koululaisten terveystutkimusten ja aikuisväestön terveyskäyttäytymistutkimusten välille.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Aineisto

”Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi” – kyselyn kyselylomakkeen suunnittelu aloitettiin syksyllä 2003. Lomake pyrittiin rakentamaan sisällöllisesti niin, että se sisältää muun muassa. terveydenhuoltopalvelujen saatavuutta ja niiden käyttöä, palveluiden laatua, terveyttä, terveyskäyttäytymistä piirteitä, opiskelua ja opiskeluoloja koskevia kysymyksiä (ks. liite 1.). Kysymykset on monilta osin muotoiltu niin, että ne ovat täysin vertailukelpoisia yliopisto-opiskelijoita koskevien vuonna 2000 kerättyjen tutkimustulosten kanssa (ks. liite 2.).

Lomake ja aineiston keruuseen tarvittavat osoitetiedot valmistuivat joulukuussa 2003 ja aineisto kerättiin tammi-helmikuun aikana 2004. Aineiston keruu toteutettiin pääasiassa internetin välityksellä. Kyselyyn oli kuitenkin mahdollista vastata myös ”perinteisesti” postitse.

Tutkimuksen kohteena ovat ammattikorkeakouluissa ns. nuorten koulutuksessa opiskelevat opiskelijat. Tavoitteena oli saada otokseen mukaan noin 10 % kunkin ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Lopullisen otoksen muodostumiseen vaikutti pääasiassa kolme seikkaa.

1. Jokaiseen ammattikorkeakouluun toimitettiin osoitetietoanomus loppuvuodesta 2003 ja ohjeet otannan tekoon. Yhtä ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta pyyntöön vastattiin. Näin mukaan saatiin kaikkiaan 28 ammattikorkeakoulua.
2. Kaikkien opiskelijoiden osalta ei ammattikorkeakoulujen rekistereissä ollut saatavilla sähköpostiosoitteita.
3. Kaikki saadut sähköpostiosoitteet eivät tavoittaneet vastaajia.

Edellä mainituista seikoista johtuen lopullinen otoskoko oli 8 400, eli noin 8 % kaikista kohderyhmän opiskelijoista. Määräaikaan 27.2.2004 mennessä kyselyn oli täyttänyt yhteensä 3 674 opiskelijaa. Näin vastausprosentiksi muodostui 44 %. Vastausprosentti on suhteellisen matala, mutta aineiston edustavuus on kuitenkin hyvää tasoa.

Aineiston edustavuus

Aineiston edustavuutta tarkasteltiin suhteessa tarkasteltavaan joukkoon, jota koskevat tiedot saatiin AMKOTA-tietokannasta. Vertailua tehdään sukupuolen, koulutusalan, ammattikorkeakoulun ja opiskeluläänin osalta opetusministeriön AMKOTA-tietokannasta saataviin vuotta 2003 koskeviin tietoihin ja iän osalta vertailutieto koskee vuotta 2002.

Sukupuoli ja ikä

Naisten korkeampi vastausaktiivisuus on survey-tutkimukselle tavanomaista. Tässäkin aineistossa sukupuolensa ilmoittaneista vastaajista 62 % oli naisia ja 38 % miehiä, AMKOTA-tietokannasta saadut vastaavat luvut olivat 48 % ja 52 %. Naisten yliedustus³ ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Noin puolet vastanneista on 21 – 25 -vuotiaita. Kolmasosa on korkeintaan 21-vuotiaita ja 16,5 % yli 26-vuotiaita. Kaikkien vastanneiden keski-ikä on 23,5 vuotta (miesten 23,9 ja naisten 23,2 vuotta). Vaikka vanhin ikäryhmä on aineistossa hiukan aliedustettuna, voidaan aineiston katsoa ikäjakaumaltaan edustavan hyvin tutkimusjoukkoa.

Taulukko 2.1. Aineiston edustavuus sukupuolen ja iän osalta

Sukupuoli	aineisto	%	AMKOTA	%
Mies	1 398	38	51 487	48
Nainen	2 229	62	55 557	52
Yhteensä	3 627	100	107 044	100
Ikä				
-21	1 123	30,9	33 547	32
21–25	1 907	52,5	50 965	48
26–	599	16,5	21 263	20
Yhteensä	3 629	100	105 775	100

³ Vastaajien ja todellisen jakauman kyseisen luokan koon suhdeluvulle on tehty log-muunnos, jonka jälkeen kaikki suhdeluvut vaihtelevat nollan yllä tai alla. Tällöin log-suhdeluku voidaan laskea käyttäen kaavaa: $sxy1 = \log((x1/\sum(x1+...xn))/(y1/\sum(y1+...+yn)))$, kun $x1,...,xn$ = vastaajien määrät tarkasteltavan muuttujan eri luokissa ja $y1,...,yn$ = todelliset määrät tarkasteltavan muuttujan eri luokissa. Kun kaikille muuttujan luokille saatu log-muunnettu suhdeluku siitä, kuinka paljon arvot heittävät todellisesta jakaumasta, lasketaan suhdelukujen $sxy1,...,sxyn$ keskihajonta muuttujien luokkien välillä. Log-muunnos tarvittiin tätä varten, muuten yli- ja aliedustettujen solujen suhdeluvut eivät olisi yhteismitallisia. Jos muuttujan luokan log-suhdeluvun itseisarvo on suurempi kuin keskihajonta ja on negatiivinen, voidaan solua pitää aliedustettuna, jos taas on positiivinen, voidaan solua pitää yliedustettuna. Tässä käytettynä ali- tai yliedustavuuden itseisarvon raja oli 0,2.

Koulutusala

Ammattikorkeakouluissa on mahdollista opiskella seitsemällä eri koulutusosalalla. Opiskelijamäärillä mitattuna tekniikan- ja liikenteen ala on suurin (34 % opiskelijoista) ja humanistinen ja kasvatusala pienin (1 % opiskelijoista). Koulutusalan- sa ilmoittaneista tutkimukseen vastanneista yli kolmasosa on tekniikan- ja liikenteen alan opiskelijoita. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijoita vastanneista oli neljäsosa. Koulutusaloista pienin, humanistinen ja kasvatusala on tilastollisen tarkastelun perusteella aineistossa hiukan yliedustettuna ja luonnonvara- ja ympäristöala hiukan aliedustettuna. Samat edustavuuserot näkyvät myös kun verrataan aineistoa todelliseen joukkoon sukupuolittain. Sekä miesten että naisten kohdalla humanistinen ja kasvatusala on yliedustettu ja luonnonvara- ja ympäristöala aliedustettu. Koulutusaloittaista edustavuutta voidaan kuitenkin pitää hyvänä.

Taulukko 2.2. Aineiston edustavuus opiskelualoittain ja sukupuolittain

	aineisto	%	AMKOTA	%
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonala	904	25	21 623	20
Humanistinen ja kasvatusala	83	2	1 093	1
Kulttuuriala	345	10	9 402	9
Luonnonvara- ja ympäristöala	147	4	9 701	9
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	285	8	6 728	6
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	707	20	21 834	20
Tekniikan- ja liikenteenala	1091	31	36 663	34
	3 562	100	107 044	100
Miehet	aineisto	%	AMKOTA	%
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	244	18	7 130	14
Humanistinen ja kasvatusala	17	1	225	0
Kulttuuriala	76	5	3 039	6
Luonnonvara- ja ympäristöala	59	4	5 889	11
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	59	4	1 721	3
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	63	5	2 554	5
Tekniikan ja liikenteenala	873	63	30 929	60
	1 391	100	51 487	100
Naiset	aineisto	%	AMKOTA	%
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	655	30	14 493	26
Humanistinen ja kasvatusala	66	3	868	2
Kulttuuriala	269	12	6 363	11
Luonnonvara- ja ympäristöala	87	4	3 812	7
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	226	10	5 007	9
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	642	29	19 280	35
Tekniikan- ja liikenteenala	271	12	5 734	10
	2 216	100	55 557	100

Ammattikorkeakoulu

Kun tarkastellaan edustavuutta ammattikorkeakouluittain, esiintyy ali- ja yliedustavuutta enemmän. Tämä kuitenkin johtuu pääasiassa tutkimuksessa mukana olleiden ammattikorkeakoulujen suuresta määrästä (28 kpl). Edustavuutta voidaan kuitenkin pitää hyvänä, koska ”poikkeamia” on vain viidessä oppilaitoksessa lähes kolmestakymmenestä. Haaga, Stadia ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ovat aineistossa lievästi aliedustettuina ja Arcada⁴ ja Humak⁵ lievästi yliedustettuina.

Taulukko 2.3. Aineiston edustavuus ammattikorkeakouluittain

	aineisto	%	amkota	%
Arcada	212	6	1 878	2
Diak	89	2	2 153	2
Evea	165	5	3 724	4
Etelä-Karjalan AMK	92	3	2 309	2
Haaga	46	1	2 300	2
Helia	125	3	3 945	4
Stadia	90	3	7 370	7
Humak	66	2	1 126	1
Hämeen AMK	153	4	4 663	4
Jyväskylän AMK	198	6	5 289	5
Kajaanin AMK	59	2	1 684	2
Kemi-Tornion AMK	13	0	2 215	2
Keski-Pohjanmaan AMK	97	3	2 879	3
Kymenlaakson AMK	158	4	3 860	4
Lahden AMK	164	5	4 014	4
Laurea AMK	138	4	6 250	6
Mikkelin AMK	144	4	3 243	3
Oulun seudun AMK	208	6	6 008	6
Pirkanmaan AMK	70	2	3 161	3
Pohjois-Karjalan AMK	130	4	3 119	3
Pohjois-Savon AMK	134	4	5 833	6
Rovaniemen AMK	97	3	2 447	2
Satakunnan AMK	133	4	5 314	5
Seinäjoen AMK	91	3	3 738	4
Tampereen AMK	216	6	4 338	4
Turun AMK	285	8	8 092	8
Vaasan AMK	154	4	3 072	3
Yrkeshögskolan Sydväst	53	1	1 610	2
Yhteensä	3580	100	105 634	100

⁴ Nylands svenska yrkeshögskola

⁵ Humanistinen ammattikorkeakoulu

Opiskelulääni

Aineiston maantieteellistä edustavuutta tarkasteltiin lääneittäin. Lähes 80 % kaikista tutkimukseen osallistuneista (kuten myös kaikista ammattikorkeakoulu-opiskelijoista) opiskelee Länsi-Suomen tai Etelä-Suomen lääneissä. Mikään lääneistä ei ole yli- tai aliedustettuina.

Taulukko 2.4. Aineiston edustavuus lääneittäin

	aineisto	%	AMKOTA	%
Länsi-Suomi	1 143	32	42 133	40
Oulu ja Lappi	318	9	12 354	11
Etelä-Suomi	1 562	43	38 952	37
Itä-Suomi	559	16	12 195	12
Yhteensä	3 582	100	105 634	100

2.1 Tutkimuksen keskeiset taustamuuttujat

Tutkimuksen teemojen takia haluttiin analyyseissä käyttää sosiodemografisten taustamuuttujien lisäksi myös muuttujia, jotka kuvaavat vastaajan opiskelutilannetta. Analyysivaiheessa päädyttiinkin kuuden taustamuuttujan ”kuljettamiseen” läpi koko tutkimusraportin. Nämä käytetyt kuusi muuttujaa jakautuvat sisällöllisesti kahteen ryhmään. Ensimmäinen kolmen muuttujan ryhmä sisältää vastaajan ikää, sukupuolta ja perhemuotoa kuvaavat muuttujat. Näiden kolmen muuttujan jakaumat on esitetty taulukossa 2.5.

Taulukko 2.5. Tutkimuksen keskeiset sosiodemografiset taustamuuttujat (%)

		%	N
Sukupuoli	mies	38,5	1 398
	nainen	61,5	2 229
	Yhteensä	100	3 627
Ikä	– 21	30,9	1 123
	21–25	52,5	1 907
	26–	16,5	599
	Yhteensä	100	3 629
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	43,3	1 518
	asun yhteistaloudessa	8,7	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	33,1	1 163
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	6,4	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	1,0	36
	asun vanhempieni luona	7,5	263
	Yhteensä	100	3 509

Viitehenkilön perhemuotoa kuvaava muuttuja on kuusiluokkainen. Opiskeluvaiheessa tavallisinta on asua joko yksin omassa taloudessa (43 %) tai kaksin puolison kanssa (33 %). Prosentti vastaajista on yksinhuoltajia ja kahden huoltajan lapsiperheitä noin 6 %. Opiskeluvaiheessa vielä noin 7 % asuu vanhempiensa kanssa. Taustamuuttujien toiseen ryhmään valittiin opintoja kuvaaviksi muuttujiksi opintojen aloitusvuosi, koulutusala ja alueellisten erojen kuvaamista varten opiskelulääni. Näiden muuttujien jakaumat on esitetty alla taulukossa 2.6.

Taulukko 2.6. Opiskelutilannetta kuvaavat taustamuuttujat, (%)

		%	N
Aloitusvuosi	-1999	7,5	275
	2000	20,5	754
	2001	22,7	834
	2002	21,6	793
	2003	27,7	1017
	Yhteensä	100	3673
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	25,0	904
	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	2,3	83
	Kulttuuriala	9,5	345
	Luonnonvara ja ympäristöala	4,1	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	7,9	285
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	19,5	707
	Tekniikan ja liikenteen ala	31,7	1148
	Yhteensä	100	3619
Lääni	Etelä-Suomen lääni	43,6	1562
	Länsi-Suomen lääni	31,9	1143
	Itä-Suomen lääni	15,6	559
	Oulun lääni ja Lapin lääni	8,9	318
	Yhteensä	100	3582

Opintojen aloitusvuoden sijasta olisi voitu myös valita suoritettujen opintoviikkojen määrä. Opintojen aloitusvuosi ja suoritettut opintoviikot korreloivat vahvasti keskenään ja muuttujana opintojen aloitusvuosi on ”helpompi käsitellä” ja se myös kuvaa hyvin opintojen etenemistä. Alle 10 % tutkimukseen osallistuneista on aloittanut opintonsa vuonna 1999 tai sitä aiemmin. ”Tuoreimpia” vuonna 2003 opintonsa aloittaneita opiskelijoita on vajaa kolmasosa ja vuosina 2000, 2001 ja 2002 aloittaneita noin viidesosa kutakin aloitusvuotta kohti. Koulutusala ja opiskelulääniä kuvaavat jakaumat käytiin tarkemmin läpi edellä. Analyysivaiheessa päädyttiin yhdistämään Oulun läänin ja Lapin läänin opiskelijat yhdeksi ryhmäksi. Nämä ryhmän olivat yksinään suhteellisen pienet ja toisaalta ovat alueellisesta näkökulmasta samankaltaisia.

Käytetyillä taustamuuttujilla on luonnollisesti keskinäisiä yhteyksiä. Esimerkiksi on luonnollista, että vastaajista nuoremmilla opintojen aloittamisesta on vähemmän aikaa ja nuoremmat todennäköisemmin asuvat yksin tai vanhempien kanssa jne. Tutkimuksen tavoitteiden kannalta erityisesti keskeiset taustamuuttujat ovat

koulutusala ja opiskelulääni. Taulukossa 2.7. on esitetty ristiintaulukointi opiskeluläänin ja neljän muun tutkimuksessa käytettävän taustamuuttujan välillä.

Taulukko 2.7. Opiskeluläänin yhteys muihin taustamuuttujiin, (%)

		Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Itä-Suomi	Oulu ja Lappi	100 % /N
Ikä p=.530	- 21	44,2	15,0	33,0	7,7	1111
	22 - 25	43,4	16,3	30,9	9,4	1881
	26 -	42,7	14,6	33,2	9,5	581
Sukupuoli p=.000	mies	39,9	18,3	31,4	10,4	1377
	nainen	45,9	14,0	32,2	7,9	2194
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	44,5	15,3	31,2	9,0	1500
	asun yhteistaloudessa	47,3	12,0	30,7	10,0	300
	asun kaksin puolisoni kanssa	39,2	16,8	34,2	9,9	1146
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	32,4	19,6	38,4	9,6	219
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	31,4	20,0	31,4	17,1	35
	asun vanhempieni luona	61,8	13,5	23,2	1,5	259
Aloitusvuosi p=.000	1999	44,0	18,8	27,4	9,8	234
	2000	38,4	17,5	34,5	9,6	739
	2001	45,4	18,2	26,8	9,5	817
	2002	44,9	12,7	32,7	9,6	788
	2003	44,8	13,6	34,6	7,0	1004

Kyselyyn vastanneissa Etelä-Suomen läänin opiskelijoissa on enemmän naisia kuin miehiä ja vastaavasti Itä-Suomen läänissä on miesvaltaisempi opiskelijakunta. Samoin kyselyyn vastanneissa Etelä-Suomen läänin opiskelijoissa on merkittävästi vähemmän kaksin puolisonsa kanssa asuvia opiskelijoita ja selvästi muita läänejä enemmän vanhempiensa kanssa asuvia opiskelijoita. Taulukossa 2.8. on vastaavalla tavalla esitetty koulutusalan yhteydet muihin taustamuuttujiin.

Taulukko 2.8. Koulutusalan yhteys muihin taustamuuttujiin, (%)

	yhteiskunta- tieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	kulttuuriala	luonnonvara ja ympäristöala	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	tekniikan ja liikenteen ala
- 21 (p=.000)	37,5	32,5	24,6	37,4	33,3	32,0	25,4
22 - 25	47,2	56,6	59,4	45,6	55,4	45,6	59,1
26 -	15,4	10,8	15,9	17,0	11,2	22,4	15,5
mies (p=.000)	27,1	20,5	22,0	40,4	20,7	8,9	76,3
nainen	72,9	79,5	78,0	59,6	79,3	91,1	23,7
asun yksin omassa taloudessa (p=.000)	42,4	43,4	49,7	51,7	44,0	40,6	42,5
asun yhteis- taloudessa	6,4	9,6	13,9	7,6	8,7	9,7	8,2
asun kaksin puolisoni kanssa	36,1	36,1	28,2	28,3	36,4	32,1	32,6
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	5,8	2,4	3,6	6,2	4,4	9,9	6,4
asun yksin lapsen/lasten kanssa	0,8	0,0	0,9	1,4	0,7	2,8	0,3
asun vanhempieni luona	8,5	8,4	3,6	4,8	5,8	4,9	10,1
1999 (p=.000)	7,4	9,6	6,7	4,8	3,2	1,3	10,0
2000	12,7	19,3	27,8	17,0	26,3	19,0	25,0
2001	23,6	21,7	22,6	23,1	18,6	26,2	21,6
2002	25,1	21,7	18,8	22,4	21,1	21,9	20,2
2003	31,2	27,7	24,1	32,7	30,9	31,7	23,2

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonalan opiskelijoista ovat muiden koulutusalojen opiskelijoita hiukan nuorempia. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat keskittyvät ikäryhmään 22 – 25-vuotiaat. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat puolestaan ovat muita hiukan vanhempia. Sukupuolen ja koulutusalan yhteys on voimakas. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista lähes 76 % on miehiä. Muut alat, lukuun ottamatta luonnonvara ja ympäristöalan opiskelijoita, ovat naisvaltaisia. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoissa tämä painotus on erityisen voimakas, 91 % alan opiskelijoista on naisia. Yhteistaloudessa asuvia on vähiten yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla. Sosiaalialan opiskelijoissa puolestaan on eniten lapsiperheellisiä ja kulttuurialan opiskelijoissa vähiten ja tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoissa eniten vanhempiensa kanssa asuvia.

2.3 Mittarit ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen mittarit pyrittiin rakentamaan niin, että ne mahdollisimman pitkälti olisivat vertailukelpoisia muiden tutkimusten kanssa. Erityisesti painotettiin yhteensopivuutta yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimuksen (Kunttu & Huttunen 2001) kanssa, joka on monelta osin vertailtavissa myös Aikuisväestön terveys-tutkimuksen (AVTK, Helakorpi et al. 1998) kanssa. Lisäksi on pyritty monilta

osin käyttämään kysymyksenasetteluita, jotka on aiemmissa tutkimuksissa todettu soveltuvan tutkimuksen kohderyhmälle. Tällaisia ovat mm. koettu tai itse arvioitu terveydentila (mm. Björner et al. 1996; Manderbacka 1998) ja Opiskelija-barometrissä käytetty kysymys oman taloudellisen tilanteen arvio (Lempinen 1997). Kyselylomake (ks. liite 1.) jakautuu niin, että kysymykset 1 – 15 koskevat terveysterveystilaa ja niiden käyttämistä, kysymykset 16 – 34 terveyttä ja terveyskäyttäytymistä, kysymykset 35 – 45 ovat opiskeluun ja opiskeluoloihin liittyviä ja kysymyksissä 46 – 50 tarkastellaan opiskelijoiden työssäkäyntiä ja taloudelliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja. Lomakkeen lopussa on kysytty vastaajien taustatietoja.

Tutkimusraportti on luonteeltaan ns. perusraportti. Vertailumenetelmänä on pääasiassa käytetty ristiintaulukointia ja muutamien kohdin keskiarvotarkasteluja. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan verrata muuttujien välisiä jakaumia ja jossain määrin myös arvioida muuttujien riippuvuussuhteita yksinkertaisella ja havainnollisella tavalla. Tilastolliset merkitsevyydet on testattu Khiin neliö (X^2)-testillä, joka on ns. riippumattomuustesti. Käytännössä testin tulokset raportoidaan p-lukuna. P:n arvon ollessa alle 0,05 todetaan, että erot ovat tilastollisesti merkitseviä. (Alkula ym. 1994, 175 – 183; Metsämuuronen 2003, 290 – 296.)

3 TERVEYSPALVELUT JA NIIDEN KÄYTTÄMINEN

Ammattikorkeakouluopiskelijat kuuluvat kunnallisen terveydenhuollon piiriin. Vaihtelevasta palveluiden järjestämistavasta johtuen erityisen tärkeää on, että ammattikorkeakoulut tiedottaisivat opiskelijoilleen terveydenhuoltopalveluihin liittyvistä asioista.

Tutkimuksen perusteella tiedottamisesta ammattikorkeakouluille voidaan antaa vain välttävä arvosana. Lähes 37 % tutkimukseen osallistuneista ilmoittaa (ks. taulukko 3.1.), ettei ole saanut omasta oppilaitoksestaan tietoa terveydenhuoltopalveluista. Ammattikorkeakoulut näyttävät kuitenkin lisänneen tiedotusta viime vuosien aikana, koska vuonna 2003 opintonsa aloittaneista lähes 72 % ilmoittaa saaneensa informaatiota omasta ammattikorkeakoulusta, kun vastaava osuus vuonna 1999 tai aiemmin opintonsa aloittaneissa jää hiukan alle 50 %. Kun tarkastellaan tiedonsaantia opiskelulääneittäin osoittautuvat Oulun, Lapin ja Länsi-Suomen läänien ammattikorkeakoulut ”parhaiksi” ja Etelä-Suomen läänien ammattikorkeakoulut heikoimmiksi tiedonjakajiksi. Koulutusaloittain tiedottamisessa ei ole merkittäviä eroja.

Taulukko 3.1. Oletko saanut omasta Ammattikorkeastasi tietoa opiskelupaikkakuntasi terveydenhuolto-palveluista? (%)

		kyllä	en	100 % / N
Kaikki		63,3	36,7	3667
Aloituvuosi p=.000	-1999	49,8	50,2	273
	2000	55,8	44,2	754
	2001	60,4	39,6	833
	2002	67,4	32,6	792
	2003	71,7	28,3	1015
Koulutusala p=.123	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	61,2	38,8	903
	Humanistinen ja kasvatusala	59,0	41,0	83
	Kulttuuriala	66,1	33,9	345
	Luonnonvara ja ympäristöala	64,6	35,4	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	58,5	41,5	284
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	66,7	33,3	705
	Tekniikan ja liikenteen ala	63,9	36,1	1148
Lääni p=.000	Etelä-Suomen lääni	53,7	46,3	1561
	Länsi-Suomen lääni	73,1	26,9	1142
	Itä-Suomen lääni	67,3	32,7	557
	Oulun lääni ja Lapin lääni	70,4	29,6	318

Vaikka tiedottaminen vaihtelee melko paljonkin ilmoittaa lähes 78 % tutkimukseen osallistuneista tietävänsä mihin/keneen ottaa yhteyttä, kun tarvitsevat neuvontaa terveyteen tai hyvinvointiin liittyvissä asioissa (ks. taulukko 3.2.). Naiset tietävät miehiä paremmin mihin olla yhteydessä terveydenhuoltoon liittyvissä kysymyksissä (vrt. palveluiden käyttäminen sivu 33.). Lähes kolmasosa miehistä ilmoittaa, ettei tiedä mihin tai keneen olisi yhteydessä näissä asioissa, kun naisten vastaava osuus on alle viidesosa. Jossain määrin tietämykseen vaikuttaa myös opiskelijan perhetilanne. Yksihuoltajat ja kaksin puolisonsa kanssa asuvat tietävät parhaiten minne olla yhteydessä, vaikkakin erot eri perhemuotojen välillä ovat pieniä.

Yli kolmasosa 1999 tai aiemmin opintonsa aloittaneista ei tiedä minne tarvittaessa pitäisi olla yhteydessä, kun ”tuoreimmista” opiskelijoista viidesosa ilmoittaa samoin. Koulutusaloittain tarkasteltuna sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat osoittautuvat tämän suhteen valvetuneimmiksi. Etelä-Suomen läänissä palveluista tiedetään heikoiten, lähes 26 % ei tiedä minne tarvittaessa olla yhteydessä.

Taulukko 3.2. Tiedätkö mihin/keneen ottaa yhteyttä, kun tarvitset neuvontaa terveyteen, hyvinvointiin tms. liittyvissä asioissa? (%)

		Kyllä	En	100 % / N
Kaikki		77,8	22,2	3665
Ikä	- 21	80,6	19,4	1123
p=.012	22 – 25	76,1	23,9	1905
	26 -	79,2	20,8	597
Sukupuoli	mies	71,0	29,0	1395
p =.000	nainen	82,4	17,6	2228
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	78,0	22,0	1515
p =.007	asun yhteistaloudessa	75,2	24,8	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	81,1	18,9	1163
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	76,6	23,4	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	86,1	13,9	36
	asun vanhempieni luona	71,5	28,5	263
Aloitusvuosi	- 1999	66,9	33,1	272
p =.000	2000	75,8	24,2	752
	2001	80,4	19,6	832
	2002	78,0	22,0	792
	2003	79,9	20,1	1017
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	76,5	23,5	901
p =.000	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	74,7	25,3	83
	Kulttuuriala	75,4	24,6	345
	Luonnonvara ja ympäristöala	73,5	26,5	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	75,8	24,2	285
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	88,3	11,7	707
	Tekniikan ja liikenteen ala	75,7	24,3	1146
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	74,2	25,8	1561
p =.000	Länsi-Suomen lääni	80,4	19,6	1140
	Itä-Suomen lääni	83,9	16,1	559
	Oulun lääni ja Lapin lääni	79,5	20,5	317

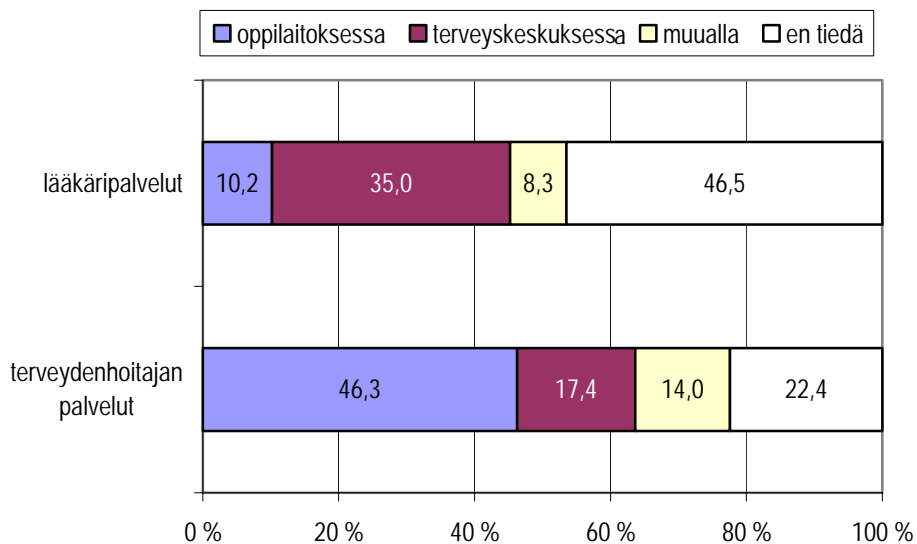
Vaikka yleisellä tasolla tietämys palveluista on kohtuullisen hyvää tasoa, osoittautui, että palveluiden sijainnista tiedetään heikommin. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluita järjestetään paikkakunnasta riippuen joko oman ammattikorkeakoulun tai terveyskeskuksen tiloihin tai sitten muiden oppilaitosten yhteyteen. Joillain paikkakunnilla on erityisiä opiskelijaterveydenhuollon pisteitä.

Tutkimukseen osallistuneilta tiedusteltiin missä terveydenhoitajan ja lääkärinpalvelut sijaitsevat. Lähes puolet ei tiennyt missä lääkärinpalvelut ovat. Terveydenhoitajan palveluiden kohdalla tilanne oli parempi, vaikkakin yli 22 % ilmoitti, ettei tiedä missä terveydenhoitaja on tavoitettavissa. Terveydenhoitaja on lähes puolessa tapauksista tavoitettavissa oman ammattikorkeakoulun tiloista. Lääkärinpalvelut löytyvät vain noin 10 % tapauksista oman ammattikorkeakoulun ti-

loista. Nämä luvut eivät kuitenkaan kerro ”koko totuutta”, koska vastaanottoaikojen määrissä on suuriakin vaihteluita. Opiskelijoiden lääkäripalvelut on tavallisimmin (35 %) sijoitettu terveyskeskuksen yhteyteen ja noin 17 % ilmoittaa terveydenhoitajan vastaanoton olevan terveyskeskuksessa

Kuvio 3.1. Missä lääkäripalvelut ja terveydenhoitajanpalvelut ovat saatavilla? (%)

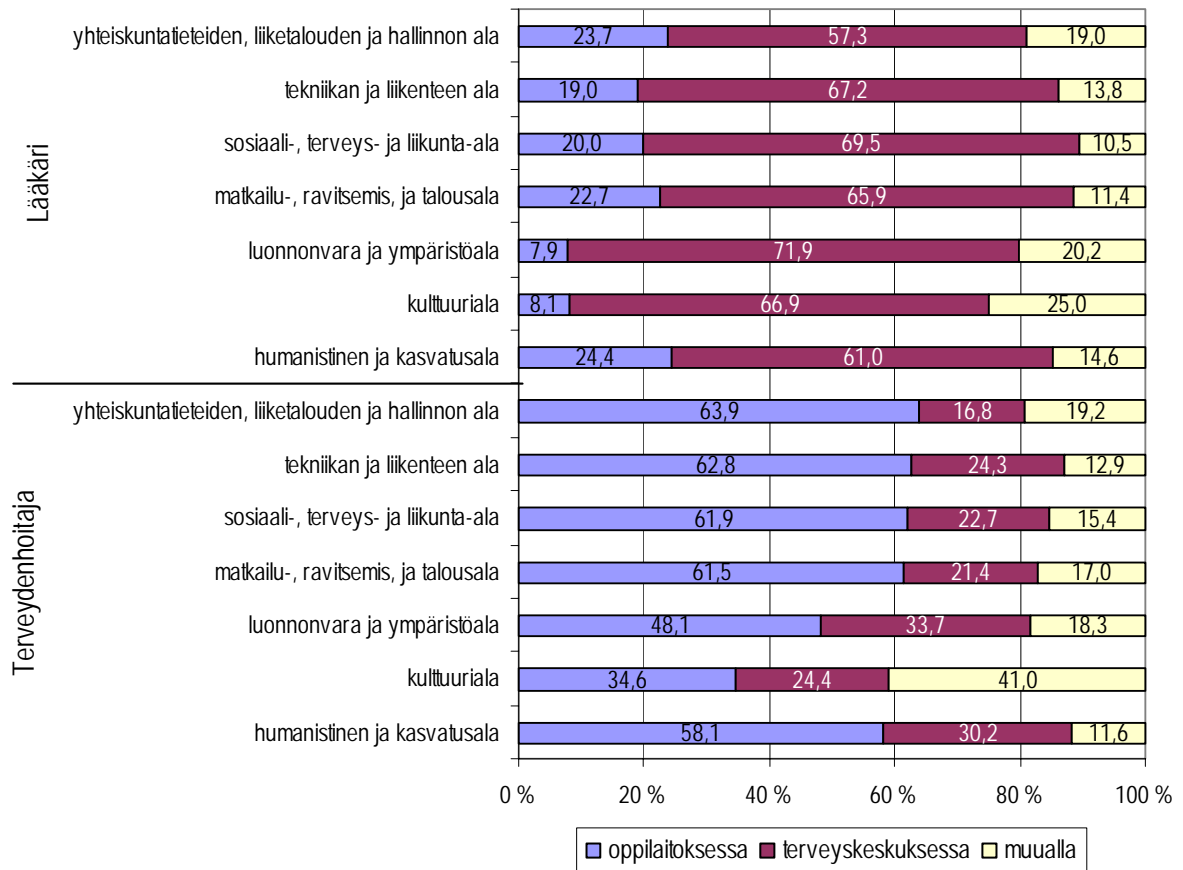
Taulukossa 3.3. on tarkasteltu opintojen aloitusvuosittain, koulutusaloittain ja opiskeluläääneittäin niiden osuuksia, jotka ilmoittivat, etteivät tiedä missä terveydenhoitajanpalvelut tai lääkäripalvelut sijaitsevat. Lukuun ottamatta Oulun läänin ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoita tietämys terveydenhoitajan palveluiden saatavuudesta on heikkoa tasoa. Kaikissa tarkastelluissa ryhmissä on vähintään 20 % niitä, jotka eivät tiedä missä terveydenhoitajan palvelut ovat saatavilla. Lääkäripalveluista tiedetään vielä tätäkin heikommin. Parhaiten palveluista tietävät Oulun ja Lapin läänien opiskelijat, vaikka heistäkin neljäsosa ilmoittaa, etteivät tiedä missä lääkäripalvelut sijaitsevat. Monissa taulukossa 3.3. tarkastelluista ryhmistä yli puolet ei tiedä lääkäripalveluiden fyysistä sijaintipaikkaa.

Taulukko 3.3. "En tiedä" missä terveydenhoitajan ja/tai lääkärin palvelut ovat saatavissa, (%)

		terveydenhoitaja	lääkäri
Aloituvuosi	– 1999	32,2	54,5
	2000	22,1	44,9
	2001	22,0	46,5
	2002	21,7	47,0
	2003	20,8	45,2
Koulutusala	humanistinen ja kasvatustala	33,8	48,1
	kulttuuriala	29,8	51,2
	luonnonvara ja ympäristöala	20,0	33,6
	matkailu-, ravitsemis-, ja taloustala	26,0	52,5
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	10,7	39,5
	tekniikan ja liikenteen ala	22,2	45,7
	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	25,9	50,3
Lääni	Etelä-suomen lääni	28,8	60,2
	Itä-Suomen lääni	17,2	40,4
	Länsi-Suomen lääni	18,1	36,2
	Oulun lääni ja Lapin lääni	16,2	25,8

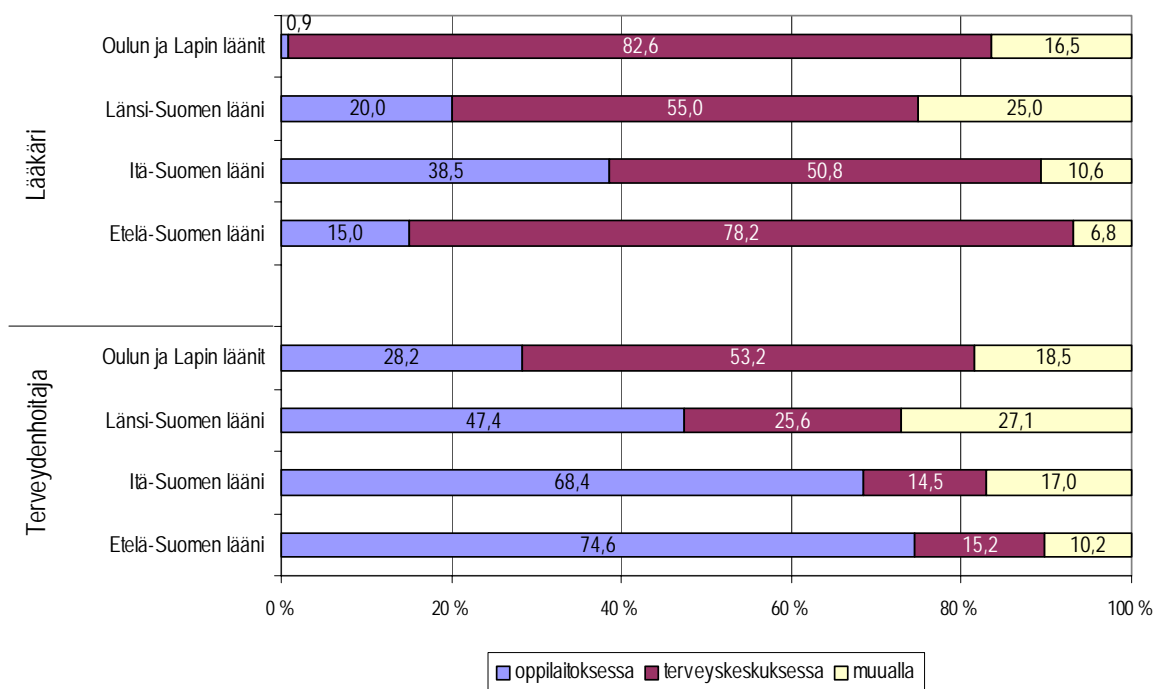
Kuvioissa 3.2. ja 3.3. on tarkasteltu palveluiden saatavuutta koulutusaloittain ja lääneittäin. Terveystenhoitajan palvelut löytyvät tavallisimmin oman ammattikorkeakoulun tiloista. Kulttuurialan opiskelijoista vain 34 % ilmoittaa terveydenhoitajan olevan omassa ammattikorkeakoulussa, kun muiden koulutusalojen kohdalla osuudet ovat 48 – 64 %. Kulttuurialan opiskelijoista 41 % ilmoittaa terveydenhoitajan palveluiden olevan muualla kuin omassa ammattikorkeakoulussa tai terveyskeskuksessa. Heille palveluita onkin järjestetty paikkakunnasta riippuen esimerkiksi ammattikoulujen ja lukioiden yhteyteen, ja joillain paikkakunnilla erillisiin opiskelijaterveydenhuollon ”asemiin”. Lääkäripalvelut puolestaan ovat tavallisimmin terveyskeskuksessa, vaikkakin nämä palvelut löytyvät alasta riippumatta noin viidesosalle oman ammattikorkeakoulun tiloista. Myös lääkäripalveluiden kohdalla kulttuuriala on poikkeus. Vain 8 % ilmoittaa palveluiden löytyvän omasta ammattikorkeakoulusta ja neljäsosalle palvelut on järjestetty muualle.

Kuvio 3.2. Palveluiden saatavuus koulutusaloittain (%)

Palveluiden järjestäminen vaihtelee lääneittäin paljon (ks. kuvio 3.3.). Etelä- ja Itä-Suomen lääneissä on terveydenhoitajan palvelut voimakkaimmin liitetty oman ammattikorkeakoulun palveluiksi. Oulussa ja Lapissa puolestaan on keskitetty palvelut, erityisesti lääkäripalvelut, voimakkaasti terveyskeskuksiin. Länsi-Suomen läänissä terveydenhoitajan palvelut on järjestetty melko tasaisesti sekä omaan ammattikorkeakouluun, terveyskeskukseen ja muualle. Lääkäripalvelut puolestaan ovat tavallisimmin järjestetty terveyskeskuksiin. Itä-Suomen läänissä puolestaan lähes 39 % ilmoittaa lääkäripalveluiden sijaitsevan omassa ammattikorkeakoulussa. Länsi-Suomen läänissä, Oulussa ja Lapissa on harvinaisinta että lääkäripalvelut olisivat omassa ammattikorkeakoulussa.

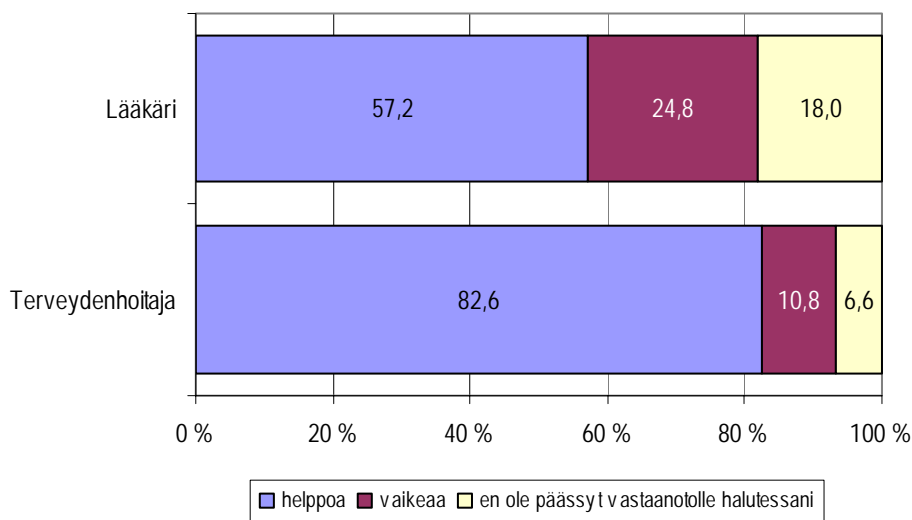
Kuvio 3.3. Palveluiden saatavuus opiskelulääneittäin (%)

Vastaanotolle pääsy, terveystarkastukset, palveluiden käyttäminen

Suuri osa opiskelijoista käyttää terveydenhuoltopalveluita erittäin vähän. Yli puolet tutkimukseen osallistuneista ei ole opiskeluaikanaan tarvinnut lainkaan terveydenhoitajan palveluita ja 75 % vastanneista ei ole tarvinnut lainkaan yleislääkärin palveluita. Kaikista tutkimukseen osallistuneista 37 % arvioi terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn olevan helppoa. Kuitenkin vain 14 % katsoo yleislääkärin vastaanotolle pääsyn olevan helppoa. Kuviossa 3.4. tarkastellaan vain palveluita käyttäneiden mielipiteitä terveydenhoitajan ja lääkärinvastaanotolle pääsystä. Heistä 57 % pitää lääkärin vastaanotolle ja 83 % terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä helppona. 18 % ei ole päässyt halutessaan lääkärin- ja 6,6 % terveydenhoitajan vastaanotolle.

Kuvio 3.4. Palveluita käyttäneiden mielipiteet vastaanotolle pääsystä (%)

Lääkärin vastaanotolle joutuu odottamaan selkeästi terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä pidempään. Keskimääräinen odotusaika lääkärin vastaanotolle on 6,7 päivää ja 1,6 päivää terveydenhoitajan vastaanotolle (ks. taulukko 3.4.). Vastaanotolle pääsyn pituus vaihtelee merkitsevästi koulutusaloittain ja lääneittäin. Tekniikan ja liikenteen alan ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijat ovat päässeet nopeimmin (noin vuorokaudessa) terveydenhoitajan vastaanotolle. Pisimpään, keskimäärin yli viisi vuorokautta ovat joutuneet odottamaan humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijat. Läänneittäin tarkasteltuna käy ilmi, että Oulussa ja Lapissa odotusaika terveydenhoitajalle on keskimäärin noin vuorokausi, kun Etelä-Suomen läänissä odotusaika venyy 2,3 päivään.

Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat ovat päässeet lääkärin vastaanotolle muita nopeammin, alle viidessä päivässä. Muiden alojen odotusajat ovat venyneet vajaasta seitsemästä päivästä lähes yhdeksään päivään. Myös lääkärin vastaanotolle pääsee Oulussa ja Lapissa muita läänejä nopeammin, keskimäärin reilussa neljässä päivässä. Pisimpään vastaanotolle pääsyä on joutunut odottamaan Itä-Suomessa, jossa odotusaika on venynyt keskimäärin 8,2 päivään.

Taulukko 3.4. keskimääräiset odotusajat terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotoille (vuorokautta)

		terveydenhoitaja*	lääkäri**
Kaikki		1,6	6,7
Aloituvuosi	1999	2,3	3,9
p=.087*	2000	1,3	6,4
p=.080**	2001	1,5	7,4
	2002	1,4	7,2
	2003	2,1	6,8
Koulutusala	humanistinen ja kasvatusala	5,1	6,6
p=.000*	kulttuuriala	1,4	6,8
p=.002**	luonnonvara ja ympäristöala	2,5	6,9
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,0	8,6
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2,5	8,5
	tekniikan ja liikenteen ala	0,9	4,8
	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	1,0	7,1
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	2,3	6,5
p=.000*	Itä-Suomen lääni	1,2	8,2
p=.011**	Länsi-Suomen lääni	1,2	6,9
	Oulun lääni ja Lapin lääni	1,1	4,6

Opiskelijaterveydenhuollon uusille opiskelijoille tarjoamaan terveystarkastukseen on osallistunut noin 38 % vastanneista (ks. taulukko 3.5.). Yhtä moni kuitenkin ilmoittaa, ettei kyseistä terveystarkastusta ole ollut tarjolla. Nuorimmista opiskelijoista lähes 43 % ja vanhemmista vain reilu 39 % on osallistunut terveystarkastukseen. Tähän väliin jäävässä ikäryhmässä tarkastukseen osallistuneita on hiukan vähemmän, vajaat 35 %. Naiset ovat selvästi miehiä innokkaampia osallistumaan terveystarkastuksiin. Naisista 43 % on osallistunut tarkastukseen, kun miehistä vain vajaa kolmasosa on käynyt tarkastuksessa. Vastaajan perhetilanne vaikuttaa vain vähän tarkastuksiin osallistumiseen. Vanhempien luona asuvat ovat osallistuneet muita hiukan harvemmin.

Kun tarkastellaan tarkastukseen osallistumista opintojen aloitusvuoden perusteella, voidaan havaita, että pisimpään opiskelleet ovat muita harvemmin osallistuneet tarkastuksiin. Kuitenkaan niiden osuus, jotka ilmoittavat ettei tarkastusta ole ollut tarjollakaan ei poikkea merkitsevästi. Ei siis voida suoraan olettaa, että tarkastusten tarjonta olisi lisääntynyt viime vuosien aikana. Koulutusaloittain tarkastuksiin osallistuminen vaihtelee paljon. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista lähes 60 % on osallistunut terveystarkastukseen. Laiskimmin tarkastuksiin osallistuvat yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnon alan opiskelijat, joista vain noin 28 % ilmoittaa osallistuneensa terveystarkastukseen. Toisaalta myös tarkastusten tarjonta vaihtelee koulutusaloittain. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla ja yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnon alalla tarkastuksia on tarjolla muita vähemmän. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ovat tässä suhteessa parhaassa asemassa, vaikka heistäkin lähes kolmasosa ilmoittaa, ettei terveystarkastusta ole ollut tarjolla. Terveystarkastuksiin osallistuminen vaihtelee myös lääneittäin. Etelä-Suomen läänissä tarkastuksia näyttäisi olevan tarjolla muita läänejä vähemmän. Etelä-Suomessa osallistutaan tarkastuk-

siin muita harvemmin ja Itä-Suomessa puolestaan hiukan muita useammin. Läänistä riippuen 35 – 41 % opiskelijoista ilmoittaa, ettei tarkastusta ole ollut tarjolla.

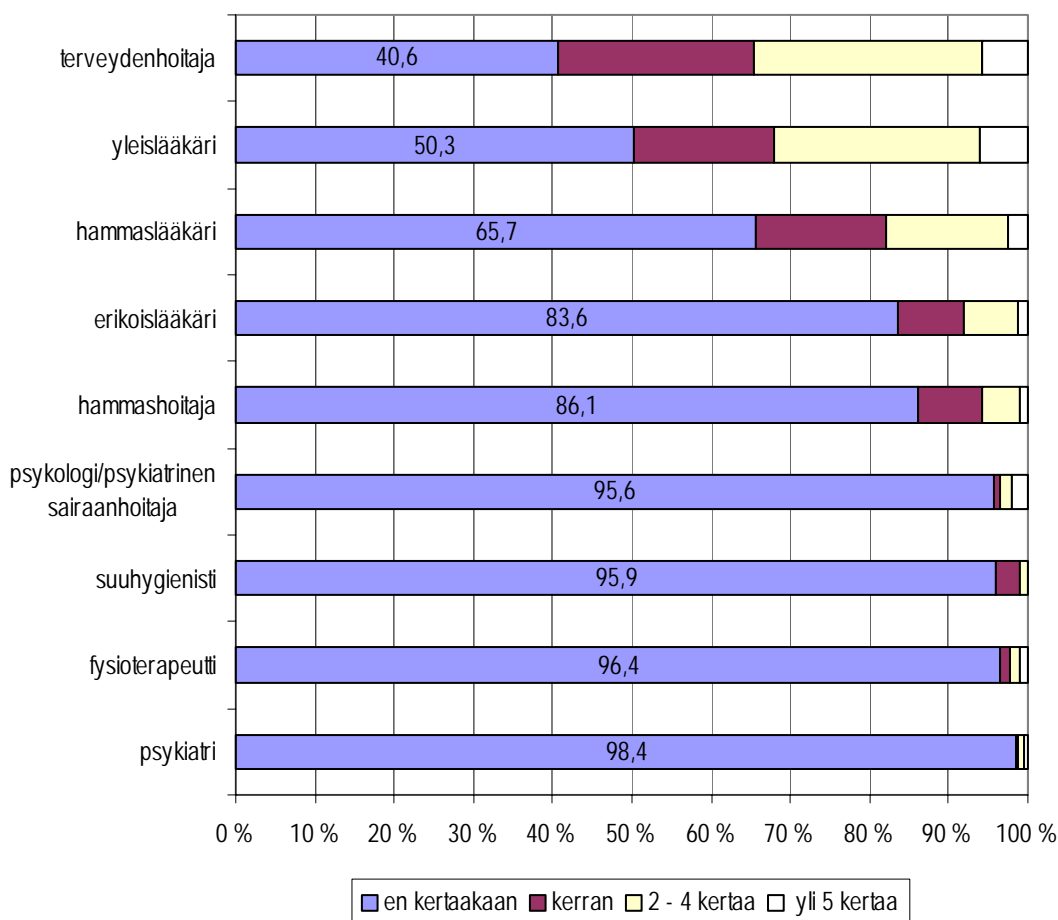
Taulukko 3.5. Oletko osallistunut tai aiotko osallistua opiskelijaterveydenhuollon uusille opiskelijoille suunnattamaan terveystarkastukseen? (%)

		Kyllä	En	Tarkastusta ei ole ollut tarjolla	100 % = N
Kaikki		37,9	24,5	37,6	3666
Ikä	– 21	42,6	19,7	37,6	1121
P=.000	22–25	34,9	25,7	39,4	1907
	26–	39,3	28,9	31,8	598
Sukupuoli	mies	29,5	34,0	36,5	1397
P=.000	nainen	43,4	18,4	38,2	2227
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	37,2	24,8	38,0	1517
P=.039	asun yhteistaloudessa	35,7	23,3	41,0	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	40,8	22,5	36,7	1163
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	42,2	26,5	31,4	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	41,7	22,2	36,1	36
	asun vanhempieni luona	29,3	29,7	41,1	263
Aloitusvuosi	-1999	27,2	36,8	36,0	272
P=.000	2000	36,9	27,2	35,9	754
	2001	38,6	24,8	36,6	834
	2002	39,4	22,5	38,1	790
	2003	40,0	20,4	39,7	1016
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	28,5	28,0	43,5	902
P=.000	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	38,6	16,9	44,6	83
	Kulttuuriala	39,7	20,9	39,4	345
	Luonnonvara ja ympäristöala	31,3	27,2	41,5	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	33,3	19,3	47,4	285
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	57,5	14,0	28,5	706
	Tekniikan ja liikenteen ala	35,2	30,8	34,0	1147
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	33,3	25,6	41,0	1560
P=.001	Länsi-Suomen lääni	40,4	25,9	33,7	1142
	Itä-Suomen lääni	46,0	19,1	34,9	559
	Oulun lääni ja Lapin lääni	38,5	23,3	38,2	317

Palveluiden käyttäminen

Koska tutkimuksessa tarkastellaan nuoria, on pelkästään luonnollista, että terveydenhuoltopalveluita käytetään suhteellisen vähän. Tavallisimmin käytetään terveydenhoitajan ja yleislääkärin palveluita. Noin 60 % on käynyt terveydenhoitajan vastaanotolla kerran tai useammin. Yleislääkärillä on kerran tai useammin käynyt puolet tutkimukseen osallistuneista. Psykiatrin, psykologin, suuhygienistin ja fysioterapeutin palvelut ovat vähiten käytettyjä.

Kuvio 3.5. Mitä terveydenhuoltopalveluita olet käyttänyt opintojen aikana? (%)

Terveydenhoitajan, yleislääkärin ja erikoislääkärin ja psykologin/psykiatrisen sairaanhoitajan palveluiden käyttäminen

Taulukossa 3.6. tarkastellaan tarkemmin miten eri taustamuuttujaryhmissä käytetään terveydenhoitajan, yleislääkärin, erikoislääkärin, psykologin/psykiatrisen sairaanhoitajan ja hammaslääkärin palveluita. (Kts liite 1, kysymys 11)

Taulukko 3.6. Palveluiden käyttäminen, keskiarvotarkastelu
(1= en kertaakaan, 2= kerran, 3= 2-5 kertaa, 4= yli 5 kertaa)

	terveyden- hoitaja	yleislääkäri	erikois- lääkäri	psykologi/ psykiatrinen sairaanhoitaja	hammas- lääkäri
Ikä	p=.000	p=.000	p=.000	p=.001	p=.000
- 21	1,79	1,69	1,29	1,16	1,43
22 - 25	2,13	2,01	1,47	1,28	1,81
26 -	2,03	2,12	1,55	1,29	1,88
Sukupuoli	p=.000	p=.000	p=.000	p=.000	p=.000
mies	1,71	1,65	1,28	1,15	1,58
nainen	2,20	2,10	1,52	1,30	1,79
Perhemuoto	p=.000	p=.000	p=.009	p=.187	p=.000
asun yksin omassa taloudessa	1,97	1,88	1,40	1,24	1,63
asun yhteistaloudessa	1,94	1,86	1,33	1,20	1,63
asun kaksin puolisoni kanssa	2,16	2,04	1,47	1,26	1,79
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	1,95	2,09	1,53	1,29	1,89
asun yksin lapsen/lasten kanssa	1,91	2,38	1,74	1,47	2,03
asun vanhempieni luona	1,66	1,59	1,30	1,14	1,58
Aloititusvuosi	p=.000	p=.000	p=.000	p=.013	p=.000
1999	2,02	2,19	1,62	1,26	1,92
2000	2,34	2,26	1,60	1,31	2,05
2001	2,23	2,13	1,51	1,27	1,86
2002	2,03	1,87	1,38	1,25	1,63
2003	1,56	1,49	1,22	1,16	1,32
Koulutusala	p=.000	p=.000	p=.000	p=.016	p=.041
yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	2,02	1,93	1,46	1,25	1,70
humanistinen ja kasvatusala	2,05	2,13	1,46	1,46	1,74
kulttuuriala	2,09	2,12	1,53	1,28	1,84
luonnonvara ja ympäristöala	1,89	1,94	1,50	1,22	1,57
matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,10	1,93	1,49	1,26	1,70
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2,23	2,10	1,48	1,29	1,77
tekniikan ja liikenteen ala	1,82	1,74	1,30	1,17	1,64
Lääni	p=.000	p=.742	p=.051	p=.155	p=.400
Etelä-Suomen lääni	1,90	1,94	1,47	1,28	1,72
Länsi-Suomen lääni	2,10	1,90	1,38	1,21	1,66
Itä-Suomen lääni	2,18	1,91	1,43	1,23	1,73
Oulun lääni ja Lapin lääni	1,90	1,95	1,35	1,18	1,75

Terveydenhoitajan palvelut

22 – 25-vuotiaat opiskelijat ovat käyttäneet terveydenhoitajan palveluita muita useammin. Lähes 8 % heistä on käynyt terveydenhoitajan vastaanotolla useammin kuin viisi kertaa. Naiset ovat käyneet miehiä useammin terveydenhoitajan vastaanotolla. Miehistä yli puolet ei ole käynyt kertaakaan terveydenhoitajan vastaanotolla. Kaksin puolisonsa kanssa asuvat ovat käyneet muita useammin ja vanhempiensa kanssa asuvat muita harvemmin terveydenhoitajan vastaanotolla.

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ovat käyttäneet muita useammin ja tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat ovat käyttäneet vähiten terveydenhoitajan palveluita. Itä-Suomessa opiskelevat ovat muita ahkerammin käyneet terveydenhoitajan vastaanotolla.

Yleislääkärin palvelut

Vanhimmat opiskelijat ja toisaalta myös pisimpään opiskelleet ovat luonnollisesti ehtineet opintojensa aikana käyttää muita useammin yleislääkärin palveluita. Kun esimerkiksi 26 -vuotiaista opiskelijoista yleislääkärin vastaanotolle useammin kuin viisi kertaa on käynyt lähes 9 %, on vastaava osuus 21 -vuotiaista opiskelijoista alle 3 %. Naiset ovat miehiä ahkerampia yleislääkäripalveluiden käyttäjiä. Erilaisista kotitalouksista yksinhuoltajat käyttävät yleislääkärin palveluita muita enemmän ja vanhempiansa kanssa asuvat muita vähemmän. Koulutusaloittain tarkasteltuna kulttuurialan, humanistisen ja kasvatustieteiden sekä sosiaalialan opiskelijat käyttävät yleislääkäripalveluita muita enemmän. Selvästi muita vähemmän yleislääkäripalveluita käyttävät tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat.

Erikoislääkärin palvelut

Kaikenikäiset opiskelijat ovat käyttäneet erikoislääkärin palveluita suhteellisen vähän. Kuitenkin vanhemmat opiskelijat ovat näitä palveluita käyttäneet hiukan nuorempia opiskelutovereitaan vähemmän. Naiset ovat käyttäneet erikoislääkärin palveluita hiukan miehiä enemmän, mutta jos tarkastellaan näitä palveluita useammin kuin viisi kertaa käyttäneitä, ei miesten ja naisten välillä ole eroa. Yksinhuoltajat ovat käyttäneet erikoislääkärin palveluita muita useammin. Näitäkin palveluita tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat ovat käyttäneet muita vähemmän.

Psykologi/psykiatrinen sairaanhoitaja

Eri ikäryhmien välillä on vain pieniä eroja psykologin palveluiden käyttämisessä, vanhemmat käyttävät näitä palveluita hiukan nuorempia enemmän. Naiset käyttävät näitä palveluita hiukan miehiä useammin, mutta sukupuolten välinen ero häviää mitä useammista käyntikerroista on kyse. Yksinhuoltajat käyttävät muita hiukan useammin psykologin palveluita ja yhteistaloudessa asuvat ja vanhempiansa kanssa asuvat muita vähemmän. Kulttuurialan alan opiskelijat ovat muita useammin käyneet psykologin/psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla.

Hammaslääkärin palvelut

Myös hammaslääkärinpalveluita naiset käyttivät miehiä enemmän. Hammaslääkäripalveluiden käyttö näyttää myös lisääntyvän iän myötä. Eri alojen opiskelijoista kulttuurialan opiskelijat ovat käyttäneet hammaslääkäripalveluita muita useammin, luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat puolestaan muita harvemmin.

Tutkimuksessa tiedusteltiin opiskelijoiden valmiutta maksaa erityisistä ammattikorkeakoulujen opiskelijoille suunnatuista terveydenhoitopalveluista, esimerkiksi vuosimaksun tai muun vastaavan. Esimerkiksi annettiin yliopisto-opiskelijoiden YTHS-maksu, joka lukuvuonna 2003 – 2004 oli 31,63 € Lähes 60 % tutkimukseen osallistuneista ei olisi valmis maksamaan tällaisista palveluista.

Taulukko 3.7. Olisitko valmis maksamaan amk-opiskelijoille suunnatuista terveydenhuoltopalveluista esim. vuosimaksun tms.? (%)

		Kyllä	En	100 % / N
Kaikki		42,5	57,5	3650
Ikä	– 21	38,5	61,5	1119
p=.000	21–25	43,1	56,9	1895
	26–	48,2	51,8	597
Sukupuoli	mies	37,5	62,5	1393
p=.000	nainen	45,8	54,2	2216
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	41,6	58,4	1506
p=.014	asun yhteistaloudessa	49,5	50,5	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	43,7	56,3	1159
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	38,6	61,4	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	47,2	52,8	36
	asun vanhempieni luona	35,5	64,5	262
Aloitusvuosi	-1999	43,1	56,9	269
p=.031	2000	44,2	55,8	751
	2001	46,3	53,7	830
	2002	39,7	60,3	786
	2003	40,1	59,9	1014
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	44,2	55,8	899
p=.000	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	45,8	54,2	83
	Kulttuuriala	50,7	49,3	341
	Luonnonvara- ja ympäristöala	30,8	69,2	146
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	46,1	53,9	284
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	44,5	55,5	703
	Tekniikan ja liikenteen ala	37,9	62,1	1144
Lääni	Etelä-Suomen lääni	47,8	52,2	1553
p=.000	Länsi-Suomen lääni	35,5	64,5	1137
	Itä-Suomen lääni	39,0	61,0	556
	Oulun lääni ja Lapin lääni	48,3	51,7	317

Maksuvalmius kasvaa selvästi iän myötä. Nuorimmista opiskelijoista alle 40 % olisi valmis maksamaan palveluista, kun vanhimmista opiskelijoista jo lähes puolet ilmoitti olevansa valmis maksamaan ammattikorkeakoulujen opiskelijoille suunnatuista palveluista. Naiset, jotka palveluita enemmän käyttävätkin, ovat maksuvalmiimpia kuin miehet. Perhemuodoittain osoittautuvat yhteistaloudessa asuvat suhtautuvan muita positiivisemmin tällaiseen maksullisuuteen. Vuonna 2001 opintonsa aloittaneet olisivat muita hiukan maksuvalmiimpia. Eri alojen opiskelijoista kulttuurialan alan opiskelijat suhtautuvat tällaiseen maksuun myönteisimmin, heistä hiukan yli puolet olisi valmis maksamaan vuosimaksun tai vastaavan. Muita harvemmin tällaisista, erityisistä ammattikorkeakouluopiskelijoille suunnatuista palveluista, olisivat valmiita maksamaan luonnonvara- ja ympäristöalan ja tekniikan- ja liikenteenalan opiskelijat. Etelä-Suomessa, jossa vastaanotoille joutuu pisimpään odottamaan, on maksuvalmius korkea, samoin Lapin ja Oulun lääneissä. Länsi-Suomessa opiskelevat suhtautuvat tällaisiin palveluihin negatiivisimmin.

Palveluiden kehittämisen vuoksi tutkimuksessa tiedusteltiin myös opiskelijoiden mielipiteitä siitä, mitä opiskelijaterveydenhuollon osa-aluetta erityisesti tulisi lisätä. Lähes 40 % katsoo hammashuollon palveluiden lisäämisen olevan kaikkein tärkeintä. Opiskelijoista 27 % pitää yleislääkäripalveluiden lisäämistä tärkeänä. Noin 10 % katsoo, ettei mikään terveydenhuollon alue kaipaa lisäämistä.

Taulukko 3.8. Mitä opiskelijaterveydenhuollon osa-aluetta tulisi mielestäsi lisätä? (valitse tärkein)

		terveyden- hoitajan palvelut	yleis- lääkäri palvelut	erikois- lääkäri palvelut	hammas- huolto	mielen- terveys palvelut	muuta	ei mitään	100 % / N
Kaikki		8,5	27,1	8,2	37,1	7,8	1,5	9,8	3609
Sukupuoli	mies	8,6	23,6	5,5	39,2	6,0	1,5	15,6	1378
p=.000	nainen	8,4	29,1	9,9	35,8	9,0	1,5	6,3	2197
ikä	– 21	8,9	29,5	8,9	34,0	7,2	1,4	9,9	1108
p=.072	21–25	8,8	25,9	7,3	38,9	8,4	1,3	9,3	1885
	26–	6,7	26,1	9,8	37,0	7,0	1,9	11,5	583
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	8,1	26,2	7,8	36,9	8,7	1,5	10,8	1495
p=.004	asun yhteistaloudessa	8,9	29,1	6,3	38,1	8,6	1,0	7,9	302
	asun kaksin puolisoni kanssa	7,6	28,2	8,5	40,2	6,9	1,3	7,3	1152
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	9,3	26,2	10,3	33,2	7,5	2,8	10,7	214
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	2,9	26,5	14,7	29,4	8,8	2,9	14,7	34
	asun vanhempieni luona	11,9	24,5	10,3	30,3	5,4	1,1	16,5	268
Aloitusvuosi	-1999	9,2	24,5	6,9	35,6	10,0	1,1	12,6	261
p=.011	2000	10,0	27,4	7,3	38,0	8,8	1,4	7,2	740
	2001	8,4	27,8	8,4	38,4	5,6	2,1	9,5	852
	2002	7,8	26,0	8,3	40,9	7,3	1,3	8,4	782
	2003	7,9	28,0	8,9	32,8	8,6	1,4	12,5	1001
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	7,2	27,9	10,4	37,4	6,0	1,6	9,6	886
p=.000	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	11,1	35,8	8,6	23,5	16,0	1,2	3,7	81
	Kulttuuriala	6,1	26,6	11,1	31,6	14,3	3,2	7,0	342
	Luonnonvara ja ympäristöala	10,3	23,3	7,5	37,0	8,9		13,0	146
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	8,5	23,2	8,1	42,6	9,5	0,4	7,7	284
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	11,4	31,4	9,5	31,4	9,1	1,7	5,6	695
	Tekniikan ja liikenteen ala	7,9	24,8	5,0	41,4	5,3	1,2	14,4	1131
Lääni	Etelä-Suomen lääni	8,8	28,5	6,8	38,1	8,4	1,1	8,4	1539
p=.000	Länsi-Suomen lääni	6,9	23,6	10,4	36,4	8,6	2,0	11,9	1123
	Itä-Suomen lääni	10,3	32,7	5,8	33,6	5,8	1,6	10,2	551
	Oulun lääni ja Lapin lääni	9,2	23,1	11,4	41,1	4,4	0,6	10,1	316

Naiset toivovat miehiä useammin erikoislääkäripalveluita. Esimerkiksi gynekologipalveluiden tarve nousikin esille kohtaan ”muu” laitetuissa avovastauksissa. Vanhempiensa luona asuvista yli 16 % ei kaipaa minkäänlaisten palveluiden lisäämistä. Heistä kuitenkin muita suurempi osa katsoo terveydenhoitajan palveluiden lisäämisen tarpeellisimmaksi. Opintojen aloitusvuosittain tarkasteltuna vuonna 2001 opintonsa aloittaneet kaipaavat muita harvemmin mielenterveyspalveluiden lisäämistä ja vuonna 2003 aloittaneilla hammashuollon palvelut ovat vähemmän tärkeitä kuin muina vuosina opintonsa aloittaneille. Erityisesti humanistisen ja kasvatustieteiden ja kulttuurialan opiskelijat toivovat mielenterveyspalveluiden lisäämistä. Humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoiden toiveissa hammashuollon palveluiden lisääminen ei nouse niin korkealle kuin muiden alojen opiskelijoilla. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat toivovat eniten terveydenhoitajapalveluiden lisäämistä. Tekniikan ja liikenteen alan odotukset erityisen vahvasti hammashuollonpalveluiden lisäämiseen ja erikoislääkäri- ja mielenterveyspalvelut jäävät heidän kohdallaan selvästi muiden alojen opiskelijoiden toiveita heikommalle huomiolle. Itä-Suomessa toivotaan erityisesti yleislääkäripalveluiden lisäämistä.

Palveluiden tarpeen kartoittamiseksi tutkimuksessa tiedusteltiin myös opiskelijoiden käyttämien yksityisen sektorin palveluiden määrää. Puolet ei ollut opintojensa aikana käyttänyt lainkaan yksityisen sektorin terveydenhuoltopalveluita. Noin 17 % oli käyttänyt näitä palveluita kerran, 24 % 2 – 5 kertaa ja vajaat 9 % useammin kuin 5 kertaa.

Taulukko 3.9. Oletko käyttänyt amk-opintojesi aikana (edellä mainittuja) terveydenhuoltopalveluita yksityisen terveydenhuollon puolella? (%)

		en kertaakaan	kerran	2 - 5 kertaa	yli 5 kertaa	100 % / N
Kaikki		50,8	16,9	23,7	8,6	3652
Ikä	– 21	61,2	17,9	16,0	4,9	1118
p=.000	22–25	47,5	17,2	24,9	10,4	1900
	26–	41,6	14,6	33,9	9,9	596
Sukupuoli	mies	56,5	15,7	21,6	6,2	1393
p=.000	nainen	47,0	17,8	25,0	10,1	2219
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	52,6	17,6	21,4	8,3	1512
p=.005	asun yhteistaloudessa	52,0	19,7	23,0	5,3	304
	asun kaksin puolisoni kanssa	48,6	15,8	25,3	10,3	1160
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	53,2	14,1	25,5	7,3	220
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	30,6	11,1	44,4	13,9	36
	asun vanhempieni luona	50,8	18,3	24,8	6,1	262
Aloitusvuosi	-1999	38,7	14,1	31,2	16,0	269
p=.000	2000	40,0	17,0	31,4	11,6	752
	2001	44,9	15,9	29,1	10,1	829
	2002	51,1	18,8	21,4	8,7	791
	2003	66,6	16,9	13,5	3,1	1011
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	48,2	16,9	26,2	8,6	903
p=.000	Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	47,6	15,9	23,2	13,4	82
	Kulttuuriala	45,5	14,6	26,2	13,7	343
	Luonnonvara ja ympäristöala	59,2	13,6	19,0	8,2	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	49,5	18,5	21,7	10,3	281
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	45,6	20,6	24,7	9,1	704
	Tekniikan ja liikenteen ala	57,0	15,4	21,5	6,0	1143
Lääni	Etelä-Suomen lääni	44,9	19,8	25,8	9,5	1556
p=.000	Länsi-Suomen lääni	53,4	14,2	22,9	9,4	1138
	Itä-Suomen lääni	58,9	17,5	18,2	5,4	555
	Oulun lääni ja Lapin lääni	56,8	12,6	23,3	7,3	317

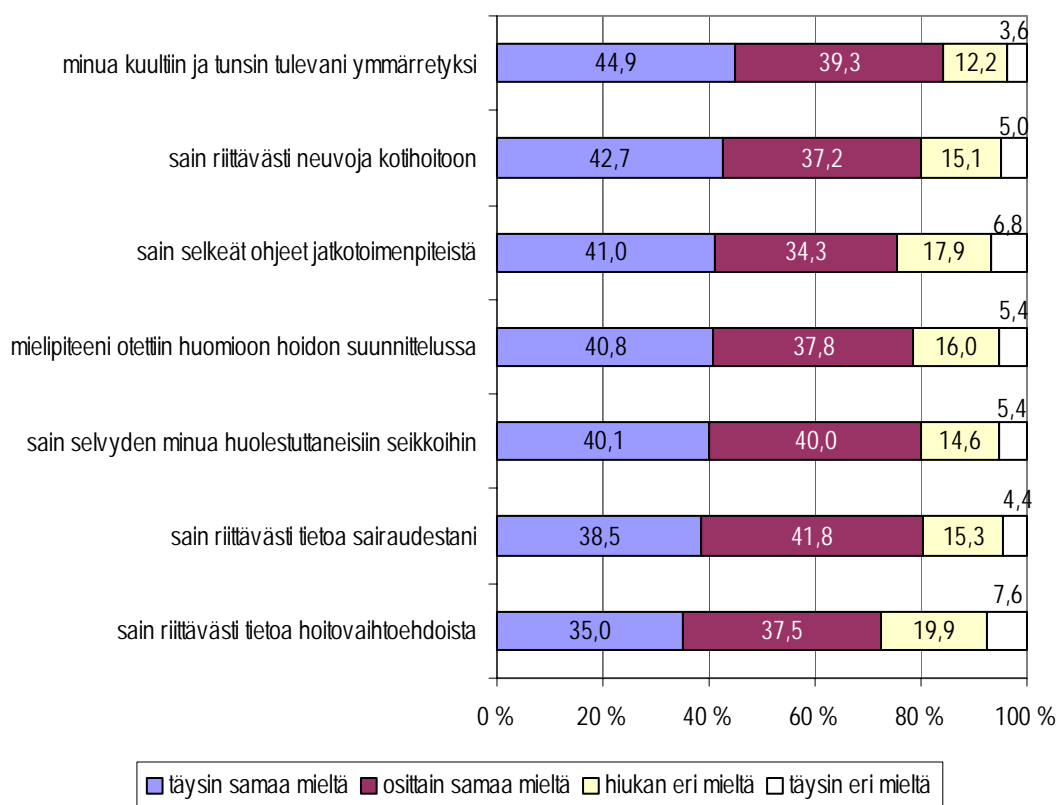
Yksityisen sektorin palveluiden käyttäminen lisääntyy iän myötä. Nuorimmista opiskelijoista reilu 61 % ei ollut käyttänyt palveluita lainkaan, kun vanhimpien opiskelijoiden vastaava osuus on reilu 41 %. Naiset käyttävät myös yksityisen sektorin palveluita miehiä enemmän. Naisista kymmenesosa on käyttänyt näitä palveluita useammin kuin viisi kertaa. Miehistä lähes 60 % ei ole käyttänyt lainkaan yksityisen sektorin palveluita. Erilaisista kotitalouksista kaksin puolisonsa kanssa asuvat ja toisaalta myös yksinhuoltajat käyttävät muita useammin yksityisen sektorin terveydenhuoltopalveluita. Vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneet ovat käyttäneet opintojensa aikana muita enemmän yksityisen sektorin palveluita, mikä on täysin luonnollista. Uudemmat opiskelijat eivät olisi ehittäneetkään käyttää palveluita heitä enemmän opintojensa aikana. Kulttuurialan opiskelijoista yli 13 % on käyttänyt yksityisen sektorin palveluita useammin kuin viisi kertaa, kun esimerkiksi tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista vain 6 %

on käyttänyt palveluita yhtä usein. Etelä-Suomen läänissä, jossa luultavasti yksityisen sektorin palveluita on eniten tarjolla ja toisaalta myös julkisen sektorin vastaanotolle on vaikeampi päästä, käytetään näitä palveluita muita enemmän.

Tyytyväisyys palveluihin

Opiskelijoiden tyytyväisyyttä terveydenhoitopalveluihin ja niiden laatuun tarkasteltiin seitsemän väitteen avulla. Näiden väitteiden jakaumat on esitetty kuviossa 3.6.

Kuvio 3.6. Tyytyväisyys terveydenhuollon palveluihin, (%)

Opiskelijat näyttävät olevan melko tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. Monilta osin yliopisto-opiskelijat kuitenkin olivat tyytyväisempiä, kun heiltä tätä tiedusteltiin vuonna 2000 (ks. Kunttu 2001.) Tyytyväisimpiä opiskelijat olivat siihen, että heille tuli tunne että heitä kuunneltiin ja he kokivat saaneensa riittävästi ohjeita kotihoitoon ja jatkotoimenpiteisiin yleensä. Hiukan heikommaksi arvioidaan eri hoitovaihtoehtojen esittely ja yleensä informaation määrä omasta sairaudesta.

4 TERVEYS JA TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN

4.1 Terveys

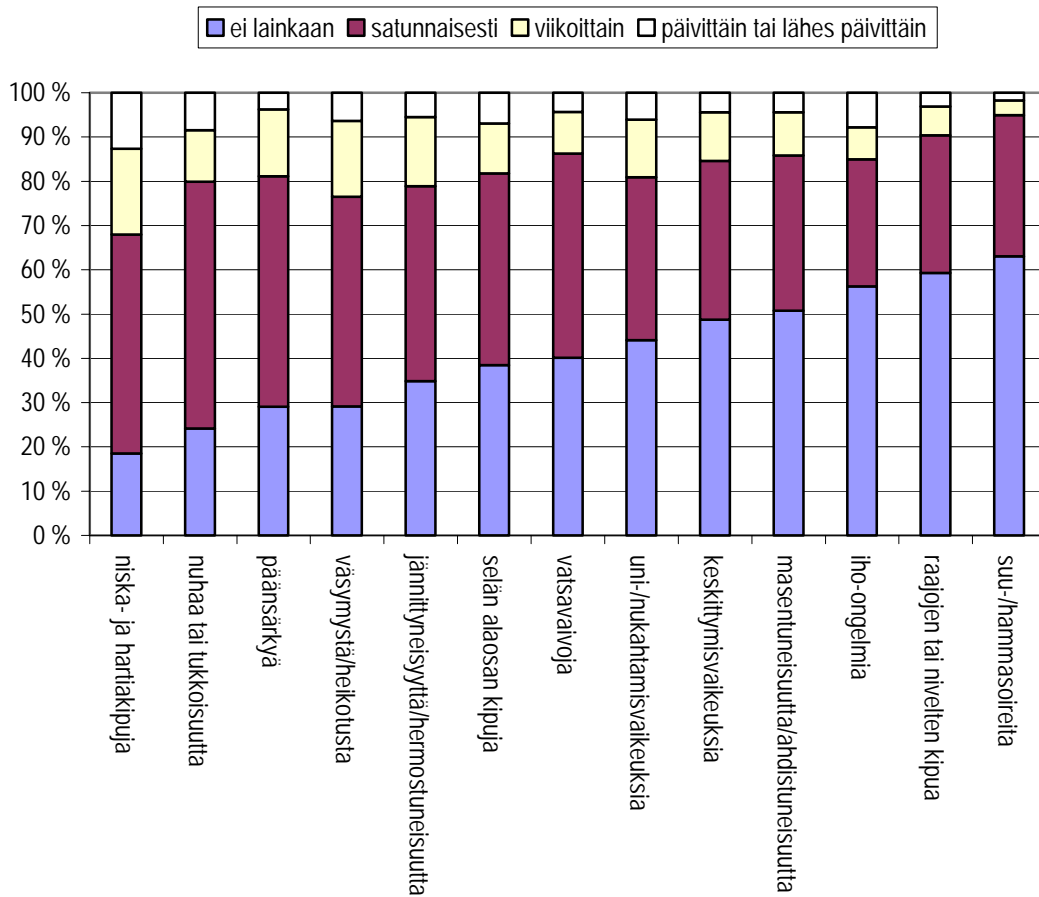
Tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista 83 % koki kyselyhetkellä terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi ja vain noin 3 % melko huonoksi tai huonoksi. Kun yliopisto-opiskelijoilta tiedusteltiin heidän koettua terveydentilaansa vuonna 2000, ilmoitti heistä noin 86 % terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi ja noin 2 % melko huonoksi tai huonoksi (Kunttu & Huttunen 2001). Analyysissä käytetyistä taustamuuttujista ainoastaan koulutusosalalla on tähän terveydentilan kokemukseen tilastollisesti merkitsevä yhteys. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ovat ”terveimpiä”. Heistä vain alle 1 % ilmoittaa terveydentilansa huonoksi. Kulttuurialan opiskelijat kokevat puolestaan terveytensä heikoimmaksi; yli 20 % katsoo terveydentilansa keskitasoiseksi tai huonoksi.

Taulukko 4.1. Opiskelijoiden koettu terveydentila, (%)

		hyvä tai melko hyvä	keskitasoinen	melko huono tai huono	100 % / N
Kaikki		82,9	14,3	2,9	3652
Sukupuoli p=.397	mies	82,7	14,0	3,4	1395
	nainen	83,0	14,4	2,6	2224
Ikä p=.467	– 21	83,6	13,7	2,7	1122
	22–25	82,9	14,4	2,7	1901
	26–	81,4	14,5	4,0	598
Perhemuoto p=.107	asun yksin omassa taloudessani	81,7	15,1	3,2	1513
	asun yhteistaloudessa	85,3	13,4	1,3	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	84,7	13,0	2,3	1160
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	83,9	11,7	4,5	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	72,2	19,4	8,3	36
	asun vanhempieni luona	83,7	12,9	3,4	263
Aloitusvuosi p=.304	– 1999	78,7	19,0	2,3	263
	2000	83,9	13,3	2,8	752
	2001	84,4	13,0	2,6	831
	2002	83,4	14,1	2,5	790
	2003	81,5	15,0	3,5	1016
Koulutusala p=.000	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	82,5	14,0	3,4	899
	Humanistinen ja kasvatusala	81,7	17,1	1,2	82
	Kulttuuriala	75,1	19,7	5,2	345
	Luonnonvara ja ympäristöala	87,1	9,5	3,4	147
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	85,5	12,0	2,5	283
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	87,3	12,0	0,7	707
	Tekniikan ja liikenteen ala	81,6	15,1	3,3	1146
Lääni p=.267	Etelä-Suomen lääni	82,3	15,2	2,5	1557
	Länsi-Suomen lääni	82,0	14,8	3,2	1140
	Itä-Suomen lääni	83,7	13,1	3,2	559
	Oulun lääni ja Lapin lääni	86,7	10,1	3,2	316

Kyselylomakkeessa oli mukana ns. oire-patteristo, jossa tiedusteltiin kolmentoista oireen esiintymistä ja oirehtimisen useutta. Oireluettelo pyrittiin laatimaan niin, että se mahdollisimman hyvin kattaa eri lääketieteen alojen piiriin kuuluvia oireita. Vastaavanlaista luetteloa on käytetty mm. yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimuksessa vuosina 2000 ja 2004. Tavallisimpia ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemia oireita ovat (ks. kuvio 4.1.) niska- ja hartiakivut, nuha ja nenän tukkoisuus, päänsärky ja väsymys/heikotus. Noin 13 % opiskelijoista ilmoitti kärsivänsä niska- ja hartiakivuista päivittäin tai lähes päivittäin. Samoin lähes 10 % kärsii nuhasta ja tukkoisuudesta lähes päivittäin. Päänsärkyä satunnaisesti kokee noin puolet, mutta 19 % ilmoittaa päänsärkyjen olevan viikoittainen tai päivittäinen vaiva. Myös jonkinlainen väsymys/heikotus vaivaa reilua 23 % viikoittain tai päivittäin. Muista oireista esimerkiksi vatsavaivoja noin 13 %:lla on viikoittain tai päivittäin. Vähiten koettuja oireita ovat suu- ja hammasoireet, raajojen ja nivelten kivut ja iho-ongelmat.

Kuvio 4.1. Oirehtiminen, %

Taulukoon 4.2. on valittu oirelistasta lähempään tarkasteluun neljä pääosin fyy-sistä keskenään hiukan erilaista oiretta; niska- ja hartiakivut, nuha ja tukkoisuus, päänsärky ja vatsavaivat. Oirehtimista tarkastellaan keskiarvojen avulla. Mitä suurempi keskiarvo on, sitä useammin kyseinen ryhmä kokee kyseistä oiretta.

Niska- ja hartiakivut

Erilaiset niska- ja hartiakivut olivat ammattikorkeakouluopiskelijoiden yleisim-min kokemat oireet. Tarkastelluista taustamuuttujista eroja oirehtimisessa löytyy sukupuolittain, perhemuodoittain ja koulutusaloittain. Naiset kokevat niska- ja hartiakipuja selvästi miehiä useammin. Naisista yli 16 % ilmoitti niska- ja har-tiakipujen olevan päivittäinen vaiva, kun miehistä alle 7 % ilmoittaa samaa. Mie-histä reilu kolmasosa ilmoittaakin, etteivät niska- ja hartiakivut vaivaa heitä kos-kaan, kun naisista samoin ilmoitti vain 11 %. Niska- ja hartiakivut näyttävät vai-vaavan vanhempiensa luona asuvia muita harvemmin. Miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla opiskelijat kokevat muita vähemmän niska- ja hartiaoireita.

Nuha ja tukkoisuus

Nuha ja tukkoisuus olivat toiseksi tavallisimmin koetut oireet. Noin 20 % ilmoitti nuhan ja tukkoisuuden olevan viikoittainen tai jopa päivittäinen oire. Keskiarvo-tarkastelun perusteella näyttää siltä, että nämä oireet ovat suhteellisen tasaisesti jakautuneet kaikkien ryhmien oireiksi, koska ainoastaan opintojen aloitusvuosi on tässä merkitsevä tekijä. Jostain syystä vuonna 2002 opintonsa aloittaneet ilmoittavat muita hiukan useammin kärsivänsä nuhasta ja tukkoisuudesta.

Päänsärky

Päänsäryt vaivaavat opiskelijoita usein, vaikka joukossa onkin lähes 30 % niitä, jotka eivät kärsi päänsäryistä koskaan. Päänsäryt vaivaavat selvästi useammin naisia kuin miehiä. Miehistä 47 % ja naisista 18 % ilmoitti, ettei päänsärky vaivaa heitä koskaan. Viidesosalle naisista päänsäryt ovat joka viikkoinen vaiva, kun miehistä alle 8 % kärsii päänsäryistä viikoittain. Perhemuodoittain tarkasteltuna nähdään, että päänsäryt vaivaavat muita useammin yksinhuoltajia, joista vain vajaat 9 % ilmoittaa, ettei kärsi päänsäryistä lainkaan. Vähiten päänsärkyjä on vanhempiensa luona asuvilla. Opintojen aloitusvuoden perusteella näyttää siltä, että mitä kauemmin on opiskeltu sitä vähemmän päänsäryt vaivaavat. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat kärsivät päänsäryistä muita harvemmin, heistä yli 40 % ilmoitti, ettei kärsi päänsäryistä koskaan. Yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden ja hallinnon alan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat puolestaan kärsivät päänsäryistä muita useammin.

Vatsavaivat

Vatsavaivoista kärsii noin 60 % opiskelijoista joko satunnaisesti tai useammin. Vatsavaivat näyttävät olevan hiukan useammin nuorempien opiskelijoiden oire. Myös näitä oireita naisilla on miehiä enemmän. Miehistä yli 55 %:lla ei vatsavaivoja ole lainkaan, kun naisista lähes 12 % ilmoittaa viikoittaisista vatsavaivoista. Kaksin puolisonsa kanssa asuvilla vatsavaivoja on muissa perhemuodoissa eläviä enemmän. Heidän vatsavaivansa painottuvat muita selkeämmin viikoittaiseen oireiluun. Eri koulutusalojen opiskelijoista, kulttuurialan opiskelijoita vatsavaivat vaivaavat muita useammin ja tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoita muita harvemmin.

Taulukko 4.2. Fyysinen oireilu, keskiarvotarkastelu

(1= ei lainkaan, 2 = satunnaisesti, 3 = viikoittain, 4= päivittäin tai lähes päivittäin)

	niska- ja hartiakipu	nuha ja tukkoisuus	pään- säryä	vatsa- vaivoja
Ikä	p=.092	p=.452	p=.066	p=.000
- 21	2,28	2,03	1,94	1,81
22 - 25	2,20	1,99	1,89	1,72
26 -	2,22	1,99	1,85	1,63
Sukupuoli	p=.000	p=.051	p=.000	p=.000
mies	1,90	1,97	1,58	1,50
nainen	2,43	2,03	2,10	1,88
Perhemuoto	p=.000	p=.770	p=.000	p=.000
perhe				
asun yksin omassa taloudessa	2,21	2,01	1,85	1,71
asun yhteistaloudessa	2,12	2,03	1,87	1,78
asun kaksin puolisoni kanssa	2,31	1,99	1,98	1,81
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	2,30	1,95	1,95	1,53
asun yksin lapsen/lasten kanssa	2,44	1,89	2,25	1,78
asun vanhempieni luona	1,99	1,96	1,73	1,60
Aloitusvuosi	p=.392	p=.011	p=.001	p=.010
1999	2,12	1,94	1,72	1,60
2000	2,22	1,94	1,84	1,68
2001	2,24	1,98	1,94	1,76
2002	2,24	2,09	1,91	1,78
2003	2,21	1,99	1,91	1,73
Koulutusala	p=.000	p=.525	p=.000	p=.000
yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	2,36	2,05	2,03	1,78
humanistinen ja kasvatusala	2,45	1,96	1,95	1,82
kulttuuriala	2,36	2,02	1,92	1,89
luonnonvara ja ympäristöala	2,23	1,97	1,85	1,69
matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,31	1,96	1,98	1,83
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2,33	1,99	2,02	1,83
tekniikan ja liikenteen ala	1,98	1,98	1,69	1,57
Lääni	p=.476	p=.873	p=.405	p=.975
Etelä-Suomen lääni	2,26	2,05	1,95	1,78
Länsi-Suomen lääni	2,25	2,04	1,91	1,78
Itä-Suomen lääni	2,26	2,03	1,94	1,77
Oulun lääni ja Lapin lääni	2,34	2,06	1,97	1,76

Taulukkoon 4.3. on valittu keskiarvotarkasteluun neljä ”psykykkistä” oiretta: väsymys/heikotus, jännittyneisyys/hermostuneisuus, uni- ja nukahtamisvaikeudet ja masentuneisuus/ahdistuneisuus.

Väsymys/heikotus

Väsymys/heikotus oli mitatuista oireista neljänneksi yleisin. Noin 23 % opiskelijoista kärsii väsymyksestä viikoittain tai päivittäin. Iän mukaan väsymys vaihtelee niin, että nuorempia opiskelijoita väsymys vaivaa vanhempia enemmän. Nai-

set kärsivät myös väsymyksestä miehiä useammin. Esimerkiksi viikoittainen väsymys vaivaa viidesosaa naisista, mutta vain reilua kymmenesosaa miehistä. Eri perhemuotojen oireilun vertailusta käy ilmi, että yksinhuoltajia väsymys/heikotus vaivaa huomattavasti muita useammin. Yksinhuoltajista 20 % ilmoitti väsymyksen vaivaavan päivittäin tai lähes päivittäin, kun esimerkiksi kahden huoltajan lapsiperheellisillä vastaava osuus on vain 7 %.

Opintojen vaihe on yhteydessä väsymykseen niin, että uusimpia opiskelijoita väsymys vaivaa pidempään opiskelleita enemmän. Väsymys myös vaivaa muiden alojen opiskelijoita enemmän kulttuurialan opiskelijoita ja vähiten tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoita.

Jännittyneisyys/hermostuneisuus

Jännittyneisyys näyttää vaivaavan nuorempia opiskelijoita enemmän kuin vanhempia. Naiset kärsivät jännittyneisyydestäkin miehiä useammin. Koulutusaloittain tarkasteltuna nähdään, että kulttuurialan ja humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoita jännittyneisyys vaivaa muiden alojen opiskelijoita useammin. Esimerkiksi kulttuurialan opiskelijoista noin 10 % jännittyneisyys vaivaa päivittäin tai lähes päivittäin, kun tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista samaa ilmoittaa alle 5 %.

Uni- ja nukahtamisvaikeudet

Opiskelijoista 37 %:lla on satunnaisia uni- ja nukahtamisvaikeuksia, 13 % kärsii niistä viikoittain ja 6 % päivittäin tai lähes päivittäin. Yksinhuoltajilla on satunnaisia uni- ja nukahtamisvaikeuksia muita useammin, mutta päivittäisiä tai lähes päivittäisiä univaikeuksia on eniten yksin asuvilla. Kaikenlaisia uni- ja nukahtamisvaikeuksia on vähiten kaksin puolisonsa kanssa asuvilla. Kulttuurialan opiskelijoita uni- ja nukahtamisvaikeudet vaivaavat eniten. Heistä lähes 12 % kärsiikin univaikeuksista päivittäin tai lähes päivittäin.

Masentuneisuus/ahdistuneisuus

Puolet opiskelijoista ei kärsi masentuneisuudesta lainkaan. Noin 35 % ilmoitti satunnaisesta masentuneisuudesta, 10 % viikoittaisesta masentuneisuudesta ja noin 4 % on masentunut/ahdistunut päivittäin tai lähes päivittäin. Nämä oireet vaihtelevat sukupuolittain, perhemuodoittain ja koulutusaloittain. Naiset kokevat masentuneisuutta hiukan miehiä enemmän, kuitenkin niin että päivittäin oireilevia on miehissä ja naisissa yhtä paljon, noin 4 %. Yksin asuminen ja yksinhuoltajuus näyttävät lisäävän masentuneisuutta/ahdistuneisuutta. Esimerkiksi yksin asuvista 12 % oireilee viikoittain ja lähes 6 % päivittäin tai lähes päivittäin. Kult-

tuurialan opiskelijoille masentuneisuus/ahdistuneisuus on tavallisempi oire kuin muiden alojen opiskelijoille. Heistä yli 20 % oireilee viikoittain tai päivittäin. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoita masentuneisuus vaivaa vähiten. Heistä vain 2 % oireilee päivittäin ja lähes 60 % ei koe masentuneisuutta lainkaan.

Taulukko 4.3. Psykkinen oireilu, keskiarvotarkastelu

(1= ei lainkaan, 2 = satunnaisesti, 3 = viikoittain, 4= päivittäin tai lähes päivittäin)

	väsytys/ heikotus	jännittyneisyys/ hermostu- neisuus	uni-/ nukahtamis- vaikeuksia	masentu- neisuus/ ahdistu- neisuus
Ikä	p=.016	p=.000	p=.906	p=.068
- 21	2,02	1,94	1,80	1,67
22 - 25	1,95	1,87	1,81	1,70
26 -	1,91	1,73	1,80	1,61
Sukupuoli	p=.000	p=.000	p=.495	p=.000
mies	1,74	1,74	1,82	1,60
nainen	2,10	1,95	1,80	1,73
Perhemuoto	p=.000	p=.092	p=.000	p=.000
asun yksin omassa taloudessa	2,01	1,90	1,93	1,78
asun yhteistaloudessa	1,94	1,88	1,83	1,66
asun kaksin puolisoni kanssa	1,91	1,85	1,67	1,59
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	1,95	1,76	1,68	1,55
asun yksin lapsen/lasten kanssa	2,47	1,97	2,03	1,82
asun vanhempieni luona	1,84	1,76	1,76	1,55
Aloitusvuosi	p=.009	p=.356	p=.625	p=.916
1999	1,83	1,77	1,79	1,70
2000	1,90	1,84	1,79	1,68
2001	1,95	1,87	1,79	1,68
2002	2,00	1,88	1,85	1,69
2003	2,00	1,87	1,82	1,66
Koulutusala	p=.000	p=.000	p=.000	p=.000
yhteiskuntatieteiden, liiketa- louden ja hallinnon ala	1,97	1,89	1,82	1,71
humanistinen ja kasvatusala	2,02	2,05	1,59	1,84
kulttuuriala	2,20	2,13	2,03	1,91
luonnonvara ja ympäristöala	2,04	1,95	1,79	1,79
matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,06	1,90	1,84	1,74
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2,04	1,81	1,67	1,56
tekniikan ja liikenteen ala	1,80	1,77	1,83	1,62
Lääni	p=.071	p=.551	p=.745	p=.620
Etelä-Suomen lääni	2,04	1,94	1,79	1,69
Länsi-Suomen lääni	1,96	1,89	1,81	1,69
Itä-Suomen lääni	2,02	1,92	1,84	1,64
Oulun lääni ja Lapin lääni	1,97	1,91	1,83	1,65

Tupakointi ja alkoholin käyttö

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös erilaisia terveyskäyttäytymiseen liittyviä seikkoja, joista ensimmäisinä tarkastellaan tupakointia ja alkoholin käyttöä. Taulukossa 4.4. tarkastellaan opiskelijoiden tupakointia ja nuuskan käyttämistä.

Taulukko 4.4. Tupakoitko ja/tai nuuskaatko? (%)

		viikoittain tai			100 % / N
		en lainkaan	harvemmin	päivittäin	
Kaikki		62,7	15,3	22,0	3649
Ikä p=.000	- 21	66,1	15,2	18,6	1122
	22 - 25	61,1	16,4	22,4	1899
	26 -	61,4	11,5	27,0	599
Sukupuoli p=.000	mies	56,2	16,2	27,6	1393
	nainen	66,9	14,7	18,4	2225
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	58,8	16,9	24,3	1514
	asun yhteistaloudessa	56,1	23,9	20,0	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	66,3	12,5	21,2	1160
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	61,3	11,3	27,5	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	58,3	16,7	25,0	36
	asun vanhempieni luona	75,3	11,4	13,3	263
Aloitusvuosi p=.515	1999	63,7	14,9	21,4	262
	2000	61,2	17,3	21,5	752
	2001	64,7	15,0	20,3	832
	2002	62,1	13,7	24,2	789
	2003	62,5	15,3	22,2	1014
Koulutusala p=.005	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	63,4	17,1	19,5	82
	kulttuuriala	59,3	19,8	20,9	344
	luonnonvara ja ympäristöala	76,9	9,5	13,6	147
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	58,6	14,4	27,0	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	65,4	15,2	19,4	706
	tekniikan ja liikenteen ala	60,9	15,3	23,8	1143
	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	63,3	14,7	22,1	901
Lääni p=.452	Etelä-Suomen lääni	62,3	14,8	22,8	1556
	Itä-Suomen lääni	65,4	15,8	18,9	557
	Länsi-Suomen lääni	62,9	15,7	21,4	1141
	Oulun lääni ja Lapin lääni	60,4	14,8	24,8	318

Opiskelijoista yli 60 % ei tupakoi tai nuuskaa lainkaan, 15 % tupakoi viikoittain tai harvemmin ja 22 % tupakoi päivittäin. Vanhimmat opiskelijat tupakoivat/nuuskaavat nuorempia useammin päivittäin. Heistä 27 % tupakoi päivittäin, kun nuorimmista vain noin 19 % tupakoi päivittäin. Miesten tupakointi on naisten tupakointia yleisempää ja miehet myös polttavat naisia useammin päivittäin. Vanhempien luona asuvat polttavat muita harvemmin (vrt. ikä). Yhteistaloudessa asuvissa on muita enemmän satunnaisesti tupakoivia/nuuskaavia. Luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat tupakoivat muita harvemmin, heistä 77 % ei tupakoi lainkaan. Kulttuurialan opiskelijat tupakoivat/nuuskaavat muita useammin, heidän tupakointinsa kuitenkin jakautuu selkeästi päivittäin tai satunnaisesti poltta-

viin. Tupakoivista tai nuuskaa käyttävistä 18 % ilmoittaa kaipaavansa apua (neuvontaa tms.) tupakoinnin lopettamisessa. Taulukoissa 4.5. ja 4.6. tarkastellaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden alkoholin käyttöä.

Taulukko 4.5. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden alkoholin käyttö, (%)

		ei koskaan	kuukau- sittain	viikoittain	useita kertoja viikossa	100 % / N
Kaikki		7,1	71,3	15,0	6,6	3650
Ikä	- 21	8,4	73,6	13,9	4,0	1119
p=.000	22 - 25	6,5	70,5	15,9	7,1	1903
	26 -	7,0	68,9	14,4	9,7	599
Sukupuoli	mies	7,2	60,7	21,6	10,5	1396
p=.000	nainen	7,1	77,7	11,1	4,1	2223
Perhe	asun yksin omassa taloudessa	5,9	68,2	17,7	8,2	1514
p=.000	asun yhteistaloudessa	7,5	65,6	19,3	7,5	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	5,9	76,7	12,5	4,9	1161
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	13,5	69,5	10,3	6,7	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	13,9	72,2	8,3	5,6	36
	asun vanhempieni luona	11,8	71,1	14,1	3,0	263
Aloitusvuosi	1999	6,5	72,1	11,8	9,5	262
p=.185	2000	6,7	70,1	15,6	7,6	750
	2001	6,6	71,1	15,2	7,1	833
	2002	6,2	72,9	15,0	5,8	791
	2003	8,8	70,7	15,2	5,3	1014
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	5,8	71,9	17,0	5,3	899
p=.000	humanistinen ja kasvatusala	10,8	72,3	10,8	6,0	83
	kulttuuriala	6,4	68,4	13,9	11,3	345
	luonnonvara ja ympäristöala	5,4	73,5	13,6	7,5	147
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	4,2	73,0	15,1	7,7	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	8,6	79,5	9,2	2,7	706
	tekniikan ja liikenteen ala	8,2	65,8	17,9	8,0	1144
Läänit	Etelä-Suomen lääni	5,5	71,0	15,8	7,7	1554
p=.018	Itä-Suomen lääni	7,2	72,6	14,3	5,9	558
	Länsi-Suomen lääni	8,6	70,8	15,1	5,4	1142
	Oulun lääni ja Lapin lääni	9,4	72,3	13,2	5,0	318

Noin 7 % kaikista tutkimukseen osallistuneista ei käytä alkoholia lainkaan. Tavallisinta on, että alkoholia käytetään kuukausittain, mutta joukossa on vajaat 7 % niitä, jotka ilmoittavat käyttävänsä alkoholia useita kertoja viikossa. Kun tarkastellaan alkoholin käyttöä ikäryhmittäin löytyy merkitseviä eroja ainoastaan usein alkoholia käyttävistä. Vanhimmissa opiskelijoissa on lähes 10 % niitä, jotka ilmoittavat käyttävänsä alkoholia useita kertoja viikossa, kun vastaava osuus nuorimpien opiskelijoiden joukossa on vain 4 %. Miehistä ja naisista on yhtä paljon, noin 7 % niitä, jotka eivät käytä alkoholia lainkaan. Naisista 78 % ja miehistä 61 % käyttää alkoholia kuukausittain. Miesten osuus kuitenkin kasvaa sitä mukaan mitä tiheämmästä alkoholin käytöstä on kyse. Lapsiperheellisissä, yk-

sihuoltajissa ja vanhempiensa luona asuvissa on muita perhemuotoja enemmän niitä, jotka eivät käytä alkoholia lainkaan. Kuukausittainen käyttö on tavallisinta kaksin puolisonsa asuvilla. Yksin asuvat käyttävät muita useammin alkoholia. Vähäisintä alkoholin käyttäminen useita kertoja viikossa on vanhempiensa luona asuvilla. Eri koulutusalojen alkoholin käyttäminen vaihtelee jonkin verran. Miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla opiskelevat käyttävät alkoholia useammin kuin muut, kuitenkin myös kulttuurialan opiskelijoissa on reilu kymmenesosa niitä, jotka ilmoittavat käyttävänsä alkoholia useita kertoja viikossa. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoiden alkoholin käyttö painottuu selkeimmin kuukausittaiseen käyttöön. Etelä-Suomen läänissä alkoholin käyttäminen on muita läänejä yleisempää. Etelä-Suomen läänin opiskelijoista vain 5,5 % ei käytä alkoholia lainkaan, kun esimerkiksi Oulun ja Lapin lääneissä vastaava osuus on reilu 9 %. Taulukossa 4.6. tarkastellaan alkoholin runsaampaa käyttöä (vähintään kuusi annosta kerralla). Analyysissä ovat mukana vain ne, jotka ilmoittivat käyttävänsä edes joskus alkoholia.

Taulukko 4.6. Alkoholin runsas käyttö, % (vähintään 6 annosta kerralla)

		en koskaan	harvemmin kuin kuukausittain	kuukau- sittain	viikoittain tai useammin	100 % / N
Kaikki						
Ikä	- 21	7,4	38,9	39,4	14,3	1023
p=.000	22 - 25	7,3	35,5	39,7	17,5	1775
	26 -	13,5	43,3	29,5	13,7	556
Sukupuoli	mies	2,8	23,5	45,5	28,2	1291
p=.000	nainen	11,9	46,8	33,3	8,1	2062
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessa	7,1	31,6	40,1	21,1	1420
p=.000	asun yhteistaloudessa	4,3	30,1	44,3	21,3	282
	asun kaksin puolisoni kanssa	7,9	43,7	37,5	10,9	1090
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	19,2	54,4	20,7	5,7	193
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	19,4	64,5	16,1	0,0	31
	asun vanhempieni luona	12,1	40,3	36,8	10,8	231
Aloitusvuosi	1999	8,2	41,2	33,7	16,9	243
p=.944	2000	9,3	37,2	38,4	15,0	698
	2001	7,8	39,2	38,2	14,8	778
	2002	8,4	36,9	38,8	15,9	740
	2003	8,2	37,0	38,0	16,8	922
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	7,5	37,6	38,9	16,1	844
p=.000	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	4,1	47,3	36,5	12,2	74
	kulttuuriala	15,2	36,2	32,2	16,4	323
	luonnonvara ja ympäristöala	14,5	39,9	35,5	10,1	138
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	3,7	41,2	40,4	14,7	272
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	13,2	47,9	31,9	7,0	645
	tekniikan ja liikenteen ala	4,8	30,4	43,0	21,9	1047
Lääni	Etelä- Suomen lääni	8,9	36,8	37,9	16,3	1466
p=.708	Länsi-Suomen lääni	7,7	38,8	37,2	16,3	1040
	Itä-Suomen lääni	8,1	40,9	37,6	13,4	516
	Oulun lääni ja Lapin lääni	8,7	35,4	39,9	16,0	288

Alkoholin runsaassa käytössä on eroja eri ikäryhmien, sukupuolten, perhemuotojen ja eri koulutusaloilla opiskelevien välillä. Vanhimman ikäryhmän runsaampi alkoholin käyttö poikkeaa muiden ikäryhmien vastaavasta. Vanhimmassa ikäryhmässä on eniten niitä, jotka ilmoittivat, etteivät koskaan juo kuutta annosta alkoholia kerralla. Tämän ikäryhmän runsas alkoholin käyttö painottuuakin erityisesti kuukausittain tai harvemmin tapahtuvaan juomiseen. Sukupuolten välillä on runsaassa alkoholin käytössä selkeä ero. Miesten runsas juominen on selkeästi naisia tiheämpää. Miehistä 28 % ilmoittaa juovansa viikoittain kerralla kuusi annosta, kun naisista samoin ilmoittaa vain 8 %. Naisten runsaampi juominen painottuuakin selkeimmin kuukausittaiseen tai harvempaan juomiseen. Perhemuoto on selkeästi yhteydessä runsaaseen juomiseen. Lapsiperheelliset ja vanhempensa luona asuvat ilmoittavat muita useammin, etteivät koskaan juo kuutta alkoholiannosta kerralla. Yksin ja yhteistaloudessa asuvista puolestaan runsas viidesosa ilmoittaa kuuden alkoholiannoksen nauttimisen olevan viikoittaista. Kulttuurialan, luonnonvara ja ympäristöalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoissa on muita enemmän niitä, jotka eivät koskaan käytä yli kuutta annosta alkoholia kerralla. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä tekniikan- ja liikenteen alan opiskelijoissa puolestaan on vähiten niitä, jotka eivät koskaan käytä runsaasti alkoholia kerralla. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista vain 7 % ilmoittaa käyttävänsä runsaasti alkoholia viikoittain. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoille runsas alkoholin käyttäminen on tavallista. Lähes 22 % ilmoitti käyttävänsä kerralla vähintään kuusi annosta viikoittain tai useammin.

Taulukossa 4.7. tarkastellaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden huumeiden kokeilua ja käyttöä. Opiskelijoista 80 % ei ole koskaan kokeillut tai käyttänyt mitään huumaavia aineita.

Taulukko 4.7. Huumeiden kokeilu ja/tai käyttäminen (%)

		en koskaan	kyllä	100 % / N
Kaikki		80,3	19,7	3633
Ikä p=.000	- 21	84,2	15,8	1117
	22 - 25	78,0	22,0	1892
	26 -	80,5	19,5	596
Sukupuoli p=.000	mies	75,6	24,4	1389
	nainen	83,3	16,7	2215
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	77,7	22,3	1507
	asun yhteistaloudessa	74,3	25,7	304
	asun kaksin puolisoni kanssa	82,2	17,8	1155
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	88,8	11,2	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	80,6	19,4	36
	asun vanhempieni luona	87,7	12,3	261
Aloitusvuosi p=.033	1999	75,7	24,3	259
	2000	82,1	17,9	748
	2001	80,9	19,1	829
	2002	77,6	22,4	786
	2003	81,9	18,1	1011
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	80,6	19,4	898
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	79,5	20,5	83
	kulttuuriala	70,0	30,0	340
	luonnonvara ja ympäristöala	86,4	13,6	147
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	75,3	24,7	283
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	85,9	14,1	702
	tekniikan ja liikenteen ala	80,2	19,8	1142
Lääni p=.000	Etä-Suomen lääni	75,6	24,4	1548
	Länsi-Suomen lääni	82,6	17,4	1134
	Itä-Suomen lääni	85,0	15,0	559
	Oulun lääni ja Lapin lääni	85,4	14,6	315

Nuorimmat, korkeintaan 21-vuotiaat opiskelijat ovat muita harvemmin kokeilleet tai käyttäneet huumaavia aineita. Eniten, 22 %, näitä kokeiluja on 22 – 25-vuotiailla opiskelijoilla. Sukupuolten välillä on eroja niin, että miehet ovat naisia useammin kokeilleet huumeita. Naisista 17 % ja miehistä 24 % on ainakin joskus kokeillut huumaavia aineita. Myös erilaisissa kotitalouksissa asuvilla on erilaisia kokemuksia huumeiden käytöstä/kokeilusta. Yksin asuvat (22 %) ja yhteistaloudessa asuvat (26 %) ovat muita useammin kokeilleet/käyttäneet huumaavia aineita. Vähiten näitä kokeiluja on lapsiperheellisillä (11 %). Eri koulutusaloilla opiskelevista kulttuurialan opiskelijat ovat muita useammin kokeilleet/käyttäneet huumaavia aineita. Heistä 30 % on joskus ainakin kokeillut näitä aineita. Vähiten huumaavista aineista on kokemuksia sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ja luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijoilla. Lääneittäin tarkasteltuna näyttää siltä, että Etä-Suomessa nämä kokeilut ovat yleisempiä ja Itä-Suomessa, Oulun seudulla ja Lapissa vähäisimpiä. Tavallisimmin kokeiltuja tai käytettyjä ovat erilaiset kannabistuotteet.

Liikuntatottumukset

Liikunta on tärkeä osa terveyskäyttäytymistä. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin sekä ”hengästyttävän” liikkumisen että ns. hyötyliikkumisen määrää. Taulukossa 4.8. tarkastellaan liikuntaa, jossa ainakin lievästi hengästyy ja hikoilee. Ammattikorkeakouluopiskelijoista päivittäin liikkuu noin 7 %. Tavallisinta on liikkua useita kertoja viikossa. Vajaat 8 % ilmoittaa, ettei harrasta liikuntaa lainkaan.

Taulukko 4.8. Kuinka usein harrastat liikuntaa vapaa-ajallasi vähintään puolen tunnin ajan niin, että ainakin lievästi hengästyt tai hikoilet? (%)

		päivittäin	useita kertoja viikossa	kerran viikossa	1 – 3 kuukau- dessa	en koskaan	100 % / N
Kaikki		6,7	55,8	17,3	12,5	7,7	3653
Ikä	- 21	6,6	57,5	17,4	12,2	6,3	1123
p=.623	22 - 25	6,4	55,5	17,2	12,5	8,3	1905
	26 -	7,5	53,7	17,6	13,2	8,0	598
Sukupuoli	mies	7,6	54,0	16,3	11,5	10,6	1396
p=.000	nainen	6,0	57,1	17,9	13,1	5,8	2228
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessa	6,5	57,4	15,5	13,4	7,2	1518
p=.021	asun yhteistaloudessa	7,8	59,2	16,3	11,8	4,9	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	5,7	56,4	18,4	11,9	7,6	1161
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	7,2	47,3	24,8	11,3	9,5	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	8,3	44,4	16,7	13,9	16,7	36
	asun vanhempieni luona	6,8	51,0	19,0	11,8	11,4	263
Aloitusvuosi	1999	9,2	52,3	14,2	14,6	9,6	260
p=.260	2000	6,1	58,0	17,2	12,6	6,1	752
	2001	6,7	55,8	17,8	11,4	8,3	833
	2002	6,1	57,1	17,2	13,5	6,1	791
	2003	7,1	54,0	17,9	12,0	9,0	1017
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	5,5	55,5	17,5	12,5	8,9	902
p=.000	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	6,0	56,6	18,1	14,5	4,8	83
	kulttuuriala	3,5	48,4	21,2	17,7	9,3	345
	luonnonvara ja ympäristöala	9,5	58,5	14,3	14,3	3,4	147
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	7,4	57,0	14,1	12,7	8,8	284
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	8,2	60,5	18,0	10,2	3,1	706
	tekniikan ja liikenteen ala	6,7	54,8	16,9	12,1	9,5	1147
Lääni	Etelä-Suomen lääni	5,3	53,7	19,7	13,9	7,5	1560
p=.000	Länsi-Suomen lääni	6,4	56,0	16,0	13,0	8,6	1142
	Itä-Suomen lääni	8,6	61,8	13,8	9,0	6,8	557
	Oulun lääni ja Lapin lääni	9,7	57,2	15,1	11,0	6,9	318

Opiskelijoiden ikä ei ole merkitsevässä yhteydessä liikunnan harrastamiseen. Sukupuolten välillä ei liikkumisessa muuten ole eroja, mutta miehissä on enemmän (11 %) niitä, jotka eivät liiku lainkaan. Naisista vain 6 % ilmoittaa, ettei koskaan harrastaa liikuntaa. Erilaisissa kotitalouksissa asuvien liikkumisessa on vain hiukan eroja. Lapsiperheellisten liikkuminen painottuu muita selkeämmin

kerran viikossa tapahtuvaan liikuntaan. Yksinhuoltajissa ja vanhempiensa kanssa asuvissa puolestaan on hiukan enemmän niitä, jotka eivät liiku lainkaan. Eri koulutusalojen opiskelijoiden liikunnan harrastamisessa on myös eroja. Kulttuurialan opiskelijoissa on muita vähemmän niitä, jotka liikkuvat päivittäin. Heidän liikumisensa painottuukin kerran viikossa tai muutamia kertoja kuukaudessa tapahtuvaan liikuntaan. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista lähes kymmenesosa ei liiku lainkaan. Itä-Suomen opiskelijat puolestaan liikkuvat muita useammin päivittäin.

Keskimäärin liikuntaa harrastetaan noin neljä tuntia viikossa. Yli puolet liikkuu omatoimisesti yksin ja lähes kolmasosa omatoimisesti ystävän kanssa. Suosituimpia lajeja olivat erityisesti miehillä erilaiset joukkuepelit, kuten salibandy ja jalkapallo. Naiset puolestaan usein osallistuvat erilaisiin jumpparyhmiin ja kävely on myös suosittu laji naisten keskuudessa.

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös oman ammattikorkeakoulun järjestämästä liikunnasta. Tutkimukseen osallistuneista 13 % ilmoitti, ettei oma ammattikorkeakoulu järjestä minkäänlaista liikuntatoimintaa. Lähes puolet oli sitä mieltä, että oman ammattikorkeakoulun järjestämän liikuntatoiminta ei ole riittävää ja noin 40 % piti oman ammattikorkeakoulun järjestämää liikuntatoimintaa riittävänä. Noin 65 % katsoi, että heillä on riittävästi mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen. Loput 35 % pitivät mahdollisuuksiaan rajoitettuina ja päälimmäisinä syinä olivat ajan ja rahan puute. Tutkimuksessa kartoitettiin myös opiskelijoiden hyötyliikunnan päivittäistä määrää (ks. taulukko 4.9.). Tavallisinta on, että hyötyliikuntaa kertyy päivässä 15 – 30 minuuttia. Opiskelijoista 25 % hyötyliikkuu 30 – 60 minuuttia päivässä ja yli tunnin päivässä noin 7 %. Viidesosan päivittäinen hyötyliikunta jää alle 15 minuuttiin päivässä.

Taulukko 4.9. Päivittäin kertyvän hyötyliikunnan määrä, (%)

		alle 15 min päivässä	15-30 min päivässä	30-60 min päivässä	yli 60 min päivässä	100 % /N
Kaikki		21,1	47,1	25,1	6,7	3628
Ikä p=.005	- 21	17,0	50,1	25,6	7,4	1115
	22 - 25	22,7	45,9	24,9	6,6	1894
	26 -	24,2	45,4	24,4	6,1	595
Sukupuoli p=.000	mies	30,6	45,1	20,5	3,8	1382
	nainen	15,1	48,4	27,9	8,6	2220
Perhemuoto p=.001	asun yksin omassa taloudessa	18,2	48,3	25,6	8,0	1506
	asun yhteistaloudessa	16,8	50,3	27,3	5,6	304
	asun kaksin puolisoni kanssa	24,0	44,6	25,1	6,3	1155
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	24,9	48,0	22,6	4,5	221
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	19,4	55,6	16,7	8,3	36
	asun vanhempieni luona	28,2	46,6	20,6	4,6	262
Aloitusvuosi p=.000	1999	29,8	40,8	21,2	8,2	255
	2000	25,3	48,3	21,2	5,2	750
	2001	19,3	47,5	27,0	6,3	830
	2002	18,2	46,2	27,9	7,7	784
	2003	19,6	48,2	25,2	7,0	1009
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	21,3	47,5	24,6	6,6	895
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	21,0	46,9	21,0	11,1	81
	kulttuuriala	11,0	52,3	29,4	7,3	344
	luonnonvara ja ympäristöala	28,3	46,2	20,7	4,8	145
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	19,0	42,6	29,2	9,2	284
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	13,8	46,4	31,1	8,8	705
	tekniikan ja liikenteen ala	28,4	46,7	20,1	4,7	1138
Lääni p=.057	Etelä-Suomen lääni	19,8	49,8	24,0	6,4	1553
	Länsi-Suomen lääni	23,5	44,0	25,3	7,2	1131
	Itä-Suomen lääni	20,1	43,8	29,3	6,9	553
	Oulun lääni ja Lapin lääni	21,7	48,4	23,6	6,3	318

Eri-ikäisten opiskelijoiden hyötyliikunnan määrässä on vain vähän eroja. Nuorimmille kertyy hyötyliikuntaa hiukan vanhempia enemmän. Sukupuolten välillä hyötyliikunnassa on selkeä ero. Miehistä kolmasosa ilmoittaa hyötyliikkumisen jäävän alle 15 minuuttiin päivässä. Naisista lähes kolmasosa liikkuu 30 – 60 minuuttia päivässä ja yli 8 % yli tunnin päivässä. Miehistä alle neljälle prosentille hyötyliikuntaa kertyy päivässä yli tunnin verran. Vanhempiensa luona asuville hyötyliikuntaa kertyy muita vähemmän. Heistä lähes kolmasosa ilmoittaa liikunnan jäävän alle 15 minuuttiin päivässä. Opintojen aloitusvuoden perusteella näyttää siltä, että mitä pidemmälle opinnot ovat edenneet, sitä vähemmän hyötyliikuntaa kertyy. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoiden hyötyliikunta on vähäistä. Lähes kolmasosa heistä ilmoittaa liikunnan jäävän alle 15 minuuttiin päivässä. Kulttuurialan ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoille sen sijaan hyötyliikuntaa kertyy muita enemmän.

Yhtenä terveyskäyttäytymisen alueena tarkasteltiin ruoan terveellisuuden merkitystä ostopäätöksiä tehdessä. Reilut puolet tutkimukseen osallistuneista ajattelee usein ruoan terveellisuutta ruokakaupassa käydessään. Noin 44 % ajattelee joskus ja viisi prosenttia ei koskaan mieti ruoan terveellisuutta.

Taulukko 4.10. Ajatteletko ruokaa ostaessasi sen terveellisuutta? (%)

		usein	joskus	en koskaan	100 % / N
Kaikki		51,2	43,8	5,1	3645
Ikä p=.000	- 21	47,6	47,4	5,0	1120
	22 - 25	50,2	43,8	6,0	1903
	26 -	60,9	37,1	2,0	599
Sukupuoli p=.000	mies	36,6	52,9	10,5	1395
	nainen	60,4	38,0	1,6	2225
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	48,7	45,3	5,9	1516
	asun yhteistaloudessa	53,8	43,0	3,3	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	53,6	42,0	4,4	1160
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	60,5	35,4	4,0	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	66,7	33,3	0,0	36
	asun vanhempieni luona	39,5	53,6	6,8	263
Aloitusvuosi p=.016	1999	41,3	52,4	6,3	254
	2000	52,2	43,7	4,1	753
	2001	55,2	39,5	5,3	833
	2002	51,1	43,9	4,9	790
	2003	49,6	45,0	5,4	1015
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	51,7	44,0	4,2	899
	humanistinen ja kasvatusala	56,6	42,2	1,2	83
	kulttuuriala	59,1	38,6	2,3	345
	luonnonvara ja ympäristöala	58,9	37,7	3,4	146
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	53,7	43,5	2,8	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	62,9	36,0	1,1	706
	tekniikan ja liikenteen ala	39,2	50,7	10,0	1147
Lääni p=.067	Etelä-Suomen lääni	51,2	44,4	4,4	1556
	Länsi-Suomen lääni	51,7	42,6	5,7	1142
	Itä-Suomen lääni	47,5	48,2	4,3	558
	Oulun lääni ja Lapin lääni	55,0	38,4	6,6	318

Iän myötä ruoan terveellisyys koetaan entistä tärkeämmäksi. Nuorimmista opiskelijoista alle puolet ja vanhimmista opiskelijoista jo yli 60 % miettii usein terveellisuutta ruokaa ostaessaan. Sukupuolten välillä on tämän suhteen selkeä ero. Naisista yli 60 %:lle terveellisyys vaikuttaa ostopäätöksiin, kun miehistä alle 40 % ilmoittaa pohtivansa usein ruoan terveellisuutta. Miehistä yli kymmenesosa ilmoittaa, ettei koskaan mieti ruokakaupassa terveellisuuteen liittyviä asioita, naisista alle 2 % ilmoittaa samoin. Lapsiperheelliset ja yksinhuoltajat miettivät terveydellisiä seikkoja muita enemmän. Vanhempiensa luona asuvat miettivät näitä terveydellisiä seikkoja muita vähemmän. Luultavasti he myös muita harvemmin tekevät ruokaostoksia. Pidempään opiskelleet miettivät ruoan terveellisuutta muita harvemmin. Eri koulutusalojen opiskelijoista kulttuurialan ja sosiaa-

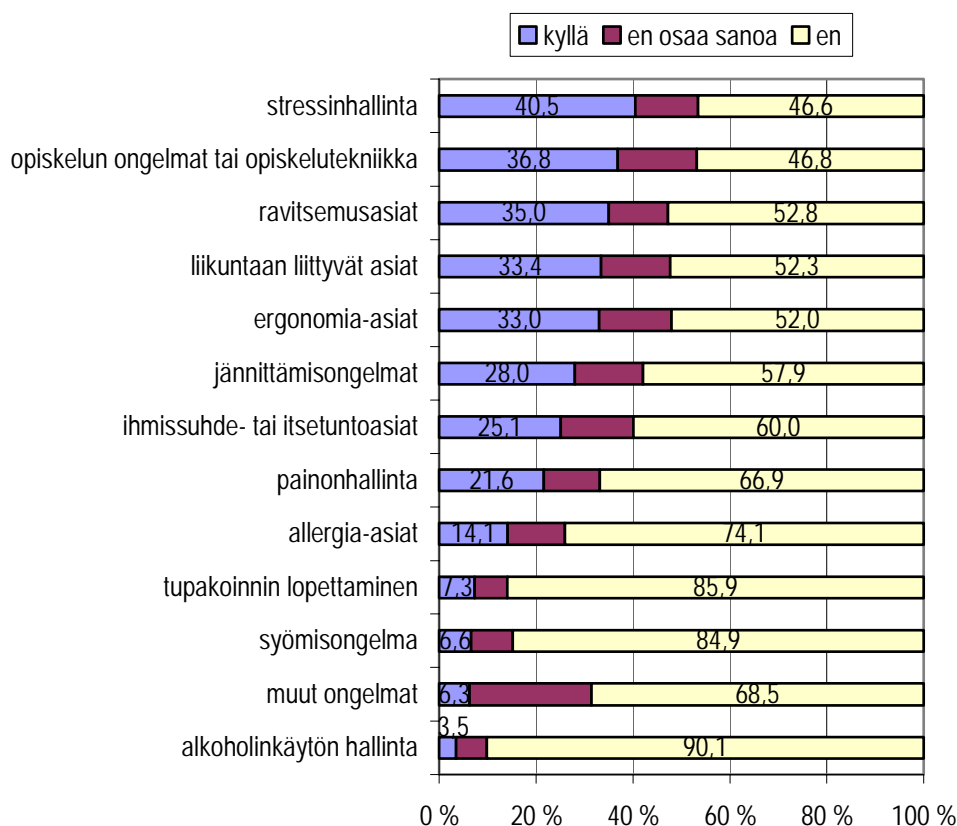

li-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat miettivät muita todennäköisemmin ruoan terveellisyttä ruokaa ostaessaan. Tekniikan ja liikenteen alan (vrt. sukupuoli) opiskelijoille ruoan terveellisyys muita harvemmin vaikuttaa ostopäätöksiin.

Neuvonnan tarve

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös erilaisia mahdollisia ongelmia, joihin opiskelijat kaipaisivat neuvontaa, ryhmätapaamisia tai muuta apua. Kuviossa 4.2. on esitetty jakaumat näistä toiveista. Tutkimukseen osallistuneista 19 % ei kaipaakaan missään kysytyistä asioista. Ehdottomasti tärkeimmäksi avuntarpeen kohteeksi osoittautui stressinhallinta. Vastanneista 40 % ilmoitti toivovansa apua ja neuvontaa stressiin liittyvissä asioissa. Erityisesti kulttuurialan ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat kaipaavat stressinhallintaan neuvoja. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat kaipaavat muita vähemmän neuvoja stressinhallintaan. Stressinhallinta on selvästi naisten ongelma. Miehistä noin 25 % kaipaavaa neuvon stressinhallintaan, naisista 50 % ilmoittaa samaa. Eri perhemuodoista yksinhuoltajat kaipaavat selvästi muita useammin neuvoja stressinhallinnassa.

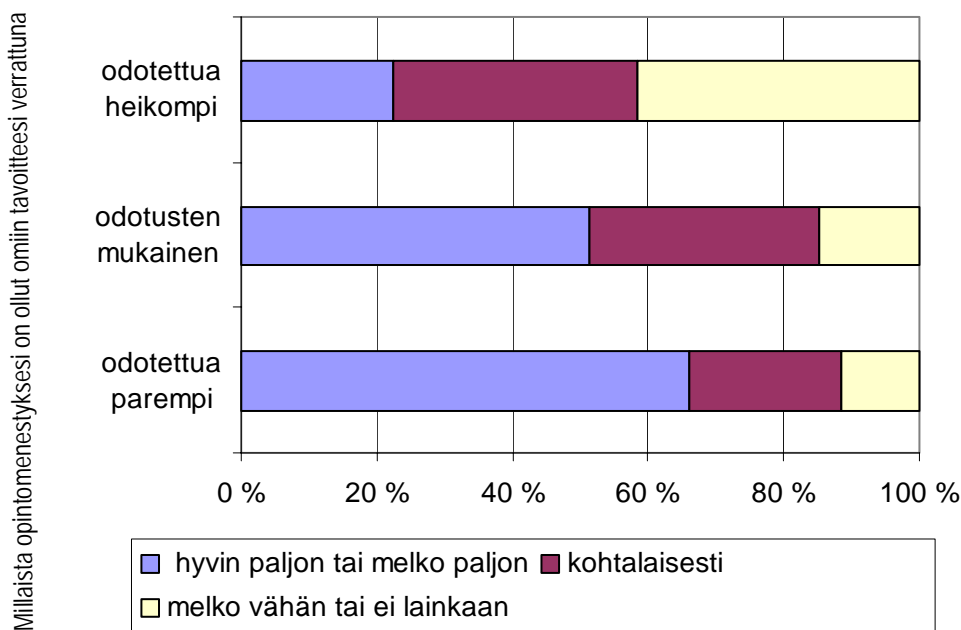
Kuvio 4.2. Haluaisitko apua (esim. neuvontaa...) seuraavissa asioissa? (%)

5 OPISKELU JA OPISKELUOLOT

Tutkimuksen kolmas teema on opiskelu ja opiskeluolot. Osion tarkoituksena on tarkastella opiskeluun ja opiskelijan työkykyyn liittyviä kysymyksiä ja toisaalta myös opiskeluympäristöön ja opiskelun järjestämiseen liittyviä seikkoja. Yleistä opiskelutyytyväisyyttä voidaan tässä tutkimuksessa mitata kahdella mittarilla, subjektiivisesti arvioitu opintomenestys verrattuna omiin tavoitteisiin ja ”opiskelusta pitäminen”. Kuviosta 5.1. nähdään, että nämä tekijät ovat voimakkaasti yhteydessä toisiinsa. Mitä heikompana omaa opintomenestystä omiin tavoitteisiin nähden pidetään, sitä vähemmän opiskelusta pidetään. Niistä tutkimukseen osallistuneista, jotka katsovat oman opintomenestyksensä olleen odotuksia parempaa 66 % pitää opiskelusta paljon. Tosin tässäkin joukossa on noin 10 %, niitä jotka eivät pidä opiskelusta lainkaan.

Kuvio 5.1. Opintomenestys vs. opinnoista pitäminen, (%)

Taulukossa 5.1. tarkastellaan lähemmin, kuinka opiskelutyytyväisyys vaihtelee eri taustamuuttujaryhmissä. Lähes puolet tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista ilmoitti kyselyhetkellä pitävänsä opiskelusta hyvin paljon tai melko paljon. Selkeästi positiivisimpia ovat iältään nuorimmat opiskelijat. Heistä vain vajaat 15 % ilmoitti että piti opiskelusta melko vähän tai ei lainkaan. Opiskelu on naisille mielisempää kuin miehille. Naisista 53 % ja miehistä vain 43 % piti paljon opiskelusta kyselyhetkellä. Perhemuodon perusteella osoittautuvat lapsiperheelliset olevan muita tyytyväisempiä opiskeluun. Heistä vajaat 61 % pitää opiskelusta paljon, kun esimerkiksi yksin asuvista vain 47 % ilmoitti pitävänsä opiskelusta paljon tai melko paljon.

Mitä pidempään opinnot ovat kestäneet, sitä negatiivisemmin opintoihin suhtaudutaan. Vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneista 40 % ilmoitti, ettei pidä opiskelusta lainkaan tai pitää melko vähän. Vuonna 2003 opintonsa aloittaneista samaa mieltä oli 12 %. Uusimmista opiskelijoista 60 % ilmoittaakin pitävänsä opiskelusta paljon ja vanhimista vain 28 % on tätä mieltä. Kun tarkastellaan tyytyväisyyttä opintoihin koulutusaloittain osoittautuvat sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ja kulttuurialan opiskelijat olevan tyytyväisimpiä opintoihinsa. Molempien alojen opiskelijoista yli 60 % pitää opinnoista paljon ja vain noin 10 % ei pidä lainkaan tai pitää vain vähän opinnoistaan. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat ovat tässä suhteessa negatiivisimpia. Heistä noin 25 % ei pidä opinnoista lainkaan tai pitää vain vähän.

Taulukko 5.1. Kuinka paljon tällä hetkellä pidät opiskelusta? (%)

		hyvin paljon tai melko paljon	kohtalaisesti	melko vähän tai ei lainkaan	100 % / N
Kaikki		49,5	32,1	18,4	3641
Ikä p=.000	– 21	54,3	30,9	14,8	1122
	22 - 25	45,7	33,7	20,6	1902
	26 -	52,5	29,3	18,2	598
Sukupuoli p=.000	mies	43,1	34,4	22,6	1396
	nainen	53,5	30,8	15,7	2224
Perhemuoto p=.046	asun yksin omassa taloudessa	47,3	32,8	19,9	1516
	asun yhteistaloudessa	50,0	31,7	18,3	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	49,4	33,0	17,6	1159
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	61,7	25,2	13,1	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	47,2	38,9	13,9	36
	asun vanhempieni luona	50,2	31,9	17,9	263
Aloitusvuosi p=.000	1999	28,4	31,2	40,4	250
	2000	40,6	33,6	25,8	753
	2001	47,1	35,5	17,4	833
	2002	53,8	32,8	13,4	790
	2003	60,0	27,8	12,2	1015
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	47,3	34,7	18,0	899
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	50,6	25,3	24,1	83
	kulttuuriala	61,4	26,7	11,9	345
	luonnonvara ja ympäristöala	48,3	33,8	17,9	145
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	44,6	33,7	21,8	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	61,3	28,6	10,1	706
	tekniikan ja liikenteen ala	41,8	33,6	24,7	1147
Lääni p=.880	Etelä-Suomen lääni	50,0	31,7	18,3	1557
	Länsi-Suomen lääni	49,2	32,1	18,8	1141
	Itä-Suomen lääni	50,4	32,1	17,4	557
	Oulun lääni ja Lapin lääni	45,9	34,9	19,2	318

Opintomenestystä eri taustamuuttujaryhmissä tarkastellaan taulukossa 5.2. Taval-
lisinta on, että opintomenestys on ollut omien odotusten mukaista. Noin 19 %
ilmoitti menestyksen olleen odotettua parempaa ja noin 15 % ilmoitti menestyk-
sen olleen odotuksia heikompi. Vanhemmat opiskelijat ilmoittavat muita useam-
min menestyksen olleen odotuksia parempaa (vrt. taulukko 5.1.) ja miehet ovat
naisia useammin todenneet opintomenestyksen jääneen odotuksia heikommaksi.
Lapsiperheelliset ovat muita useammin ”yllättyneet positiivisesti” opintomenes-
tyksestään ja yksin asuvat pitävät muita useammin menestymistään opinnoissa
odotuksia heikompana.

Opintojen aloitusvuosi selittää opintomenestystä niin, että mitä kauemmin opin-
not ovat kestäneet, sitä enemmän joukossa on niitä, jotka katsovat menestyksensä
olleen odotuksia heikompa. Tämä näkyy myös opintomenestyksestään positiivi-
sesti yllättyneissä. Vuonna 1999 tai aiemmin opintonsa aloittaneista vain 8 %
kokee opintomenestyksensä olleen odotuksia parempaa, kun vuonna 2003 aloit-
taneista 24 % on tätä mieltä. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonalan
ja humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoissa on muita aloja enemmän niitä, jot-
ka katsovat menestyksensä olleen odotuksia parempaa. Vähiten näitä ”positiivi-
sesti yllättyneitä” on kulttuurialalla. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla puoles-
taan on muita vähemmän niitä, joiden opintomenestys on ollut odotuksia hei-
kompaa. Tekniikan ja liikenteen alalle on kasautunut muita enemmän opintome-
nestykseensä tyytymättömiä (vrt. edellä opiskelusta pitäminen). Maantieteellisesti
tarkasteltuna osoittautuu, että jostain syystä Oulun ja Lapin läänien opiskelijoissa
on muita enemmän opintomenestykseensä pettyneitä opiskelijoita.

Taulukko 5.2. Arvio omasta opintomenestyksestä, (%)

		odotettua parempi	odotusten mukainen	odotettua heikompi	100 % / N
Kaikki		18,6	66,0	15,4	3624
Ikä	– 21	20,4	65,5	14,1	1123
p=.000	21–25	15,9	67,1	17,1	1899
	26–	23,9	63,5	12,6	594
Sukupuoli	mies	16,6	64,7	18,7	1394
p=.000	nainen	19,8	66,8	13,4	2219
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	16,2	65,3	18,5	1515
p=.000	asun yhteistaloudessa	14,4	70,2	15,4	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	19,8	67,3	13,0	1158
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	27,7	65,0	7,3	220
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	30,6	55,6	13,9	36
	asun vanhempieni luona	22,1	63,5	14,4	263
Aloitusvuosi	-1999	7,9	65,7	26,4	239
p=.000	2000	15,3	69,6	15,1	750
	2001	18,5	68,4	13,1	831
	2002	18,0	65,4	16,6	788
	2003	23,9	62,0	14,1	1016
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	22,2	65,0	12,8	899
p=.000	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	26,5	61,4	12,0	83
	kulttuuriala	12,8	70,6	16,6	344
	luonnonvara ja ympäristöala	15,9	69,0	15,2	145
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	18,9	65,3	15,8	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	19,6	71,5	8,9	705
	tekniikan ja liikenteen ala	16,7	62,3	21,0	1143
Lääni	Etelä-Suomen lääni	19,2	65,4	15,3	1554
p=.018	Länsi-Suomen lääni	17,7	67,5	14,7	1139
	Itä-Suomen lääni	21,7	64,5	13,8	558
	Oulun lääni ja Lapin lääni	13,6	65,8	20,6	316

Opiskelutyytyväisyyden syntymisessä tärkeässä osassa on myös se kokeeko opiskelija opiskelevansa itselleen oikealla alalla. Ammattikorkeakoulujen opiskelijat näyttävät kohtuullisen hyvin löytäneen itselleen sopivan opiskelualan. Tutkimukseen vastanneista 66 % katsoo opiskelevansa oikealla alalla ja alle 10 % kokee, ettei opiskele itselleen oikealla alalla. Joukossa on kuitenkin 24 %, jotka ovat tämän suhteen hiukan epävarmoja. Taulukko 5.3. osoittaa epävarmuuden vähenevän iän myötä. Nuorimmista opiskelijoista 61 % ilmoittaa olevansa oikealla alalla, kun vanhimmista opiskelijoista lähes 79 % on tätä mieltä. Perhetyyppittäin tarkasteltuna osoittautuvat lapsiperheelliset olevan kaikkein varmimpia omasta opiskelualastaan. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijat ovat muita epävarmempia siitä ovatko oikealla alalla. Varmimpia alastaan puolestaan ovat sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoissa on muita enemmän niitä, jotka ovat varmoja siitä, että opiskelevat väärällä alalla.

Taulukko 5.3. Koetko olevasi oikealla alalla? (%)

		kyllä	en	en osaa sanoa	100 % / N
Kaikki		66,1	9,6	24,2	3639
Ikä p=.000	- 21	60,9	10,4	28,7	1120
	22 - 25	65,5	10,5	24,0	1902
	26 -	78,6	5,7	15,7	598
Sukupuoli p=.073	mies	65,7	11,0	23,3	1396
	nainen	66,3	8,8	24,8	2222
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	63,1	10,6	26,3	1516
	asun yhteistaloudessa	64,7	11,8	23,5	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	68,4	8,2	23,4	1158
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	80,2	6,8	13,1	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	80,6	0,0	19,4	36
	asun vanhempieni luona	63,0	11,8	25,2	262
Aloitusvuosi p=.165	1999	60,4	14,8	24,8	250
	2000	66,5	9,8	23,7	752
	2001	68,1	8,8	23,2	833
	2002	67,3	8,6	24,1	791
	2003	64,9	9,8	25,4	1013
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	59,7	12,4	28,0	898
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	73,5	9,6	16,9	83
	kulttuuriala	74,4	2,6	23,0	344
	luonnonvara ja ympäristöala	65,8	10,3	24,0	146
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	60,6	14,4	25,0	284
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	79,7	3,0	17,3	706
	tekniikan ja liikenteen ala	61,2	12,6	26,2	1147
Lääni p=.288	Etelä-Suomen lääni	64,1	10,9	25,0	1556
	Länsi-Suomen lääni	67,3	8,8	23,9	556
	Itä-Suomen lääni	67,3	8,8	23,9	1141
	Oulun lääni ja Lapin lääni	69,5	7,9	22,6	318

Oikea opintoala löytyy monelle helposti. Niistä, jotka ilmoittivat opiskelevansa oikealla alalla, 95 % opiskelee yhä samalla alalla kuin ammattikorkeakouluopintoja aloittaessaan. Opintoalaa ei kuitenkaan kovin helposti lähdetä vaihtamaan, vaikka alaa ei koettaisi oikeaksi. Niistä vastanneista, jotka katsovat nykyisen opintoalansa olevan itselleen väärän, 91 % opiskelee yhä samalla alalla kuin opintoja aloittaessaan.

Taulukossa 5.4. tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden kokemuksia opintoihin liittyvästä työmäärästä. Noin puolet opiskelijoista katsoo opintoihin liittyvän työmäärän olleen sopiva. Suurena työmäärää pitää noin 41 % vastanneista ja joukossa on myös 9 % niitä, joiden työmäärä on ollut vähäinen. Nuoremmat opiskelijat ja naiset kokevat työmäärän hiukan vanhempia ja miehiä suuremmaksi. Monesti opintojen alkuvaiheessa opiskelu onkin intensiivisempää ja työmäärä varmasti on suurempi kuin opintojen edetessä. Toisaalta opintojen edetessä opiskelun vaativuus saattaa lisääntyä. Koulutusaloista korostuu sosiaali-, terveys- ja

liikunta-ala, joiden opiskelijoista lähes puolet pitää työmäärää suurena (vrt. sukupuoli).

Taulukko 5.4. Opiskeluun liittyvä työmäärä, (%)

		vähäinen	sopiva	suuri	100 % / N
Kaikki		9,0	49,6	41,4	3633
Ikä p=.001	- 21	6,1	50,4	43,5	1120
	22 - 25	10,5	48,6	40,9	1900
	26 -	9,7	51,3	39,0	595
Sukupuoli p=.000	mies	11,3	54,8	34,0	1395
	nainen	7,6	46,2	46,1	2217
Perhemuoto p=.081	asun yksin omassa taloudessa	9,5	48,0	42,5	1511
	asun yhteistaloudessa	10,8	50,7	38,6	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	7,5	51,0	41,5	1157
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	11,3	48,6	40,1	222
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	8,3	27,8	63,9	36
	asun vanhempieni luona	9,9	51,7	38,4	263
Aloitusvuosi p=.000	1999	16,7	55,3	28,0	246
	2000	13,0	51,9	35,0	751
	2001	9,9	44,5	45,6	831
	2002	5,7	44,4	49,9	790
	2003	6,1	54,6	39,3	1015
Koulutusala p=.000	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	8,7	53,5	37,8	897
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	9,6	42,2	48,2	83
	kulttuuriala	9,6	46,4	44,1	345
	luonnonvara ja ympäristöala	13,0	47,9	39,0	146
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	11,3	49,1	39,6	283
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	5,9	45,5	48,6	706
	tekniikan ja liikenteen ala	10,1	50,8	39,1	1143
Lääni p=.016	Etelä-Suomen lääni	7,3	50,2	42,5	1555
	Länsi-Suomen lääni	10,7	50,5	38,8	1140
	Itä-Suomen lääni	9,5	48,0	42,4	556
	Oulun lääni ja Lapin lääni	10,8	44,1	45,1	315

Opintojen ohjaus

Opintojen ohjauksen merkitys on huomattu viime vuosina ja siihen tulee jatkossa panostaa yhä enemmän. Opintojen ohjauksen tarve vaihtelee myös paljon eri opintojen vaiheissa ja usein oikea ajoitus onkin olennainen tekijä. (ks. Nikkanen 2004). Tutkimuksessa tiedusteltiin opiskelijoiden arvioita ohjauksen riittävydestä. Noin puolet kaikista tutkimukseen osallistuneista katsoi ohjauksen olleen kohdullista tai vaihtelevaa, viidesosa piti ohjausta riittävänä ja 24 % katsoi ohjauksen olleen riittämätöntä.

Taulukko 5.5. Kuinka riittävää saamasi opintojen ohjaus ja neuvonta on ollut? (%)

		riittävää	kohtuullista/ vaihtelevaa	riittämätöntä	100 % / N
Kaikki		20,3	55,4	24,2	3634
Ikä p=.000	- 21	22,6	58,4	19,1	1117
	22 - 25	18,9	54,6	26,5	1902
	26 -	20,9	52,6	26,5	597
Sukupuoli p=.000	mies	23,7	51,5	24,7	1394
	nainen	18,3	57,8	23,9	2219
Perhemuoto p=.041	asun yksin omassa taloudessa	20,6	56,5	22,9	1512
	asun yhteistaloudessa	21,0	54,4	24,6	305
	asun kaksin puolisoni kanssa	20,0	53,8	26,1	1159
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	22,4	48,4	29,1	223
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	8,3	55,6	36,1	36
	asun vanhempieni luona	21,4	60,7	17,9	262
Aloitusvuosi p=.000	1999	16,9	49,8	33,3	249
	2000	17,4	49,5	33,0	751
	2001	15,9	58,1	26,1	832
	2002	20,9	54,9	24,2	789
	2003	26,6	59,5	13,9	1013
Koulutusala p=.045	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	21,7	56,5	21,8	898
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	23,2	57,3	19,5	82
	kulttuuriala	21,2	51,9	27,0	345
	luonnonvara ja ympäristöala	20,0	54,5	25,5	145
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	18,9	53,3	27,7	285
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	19,8	60,3	19,9	707
	tekniikan ja liikenteen ala	19,8	53,3	26,9	1143
Lääni p=.208	Etelä-Suomen lääni	19,6	55,2	25,1	1555
	Länsi-Suomen lääni	19,1	56,9	24,0	1141
	Itä-Suomen lääni	23,4	55,5	21,1	555
	Oulun lääni ja Lapin lääni	22,7	52,7	24,6	317

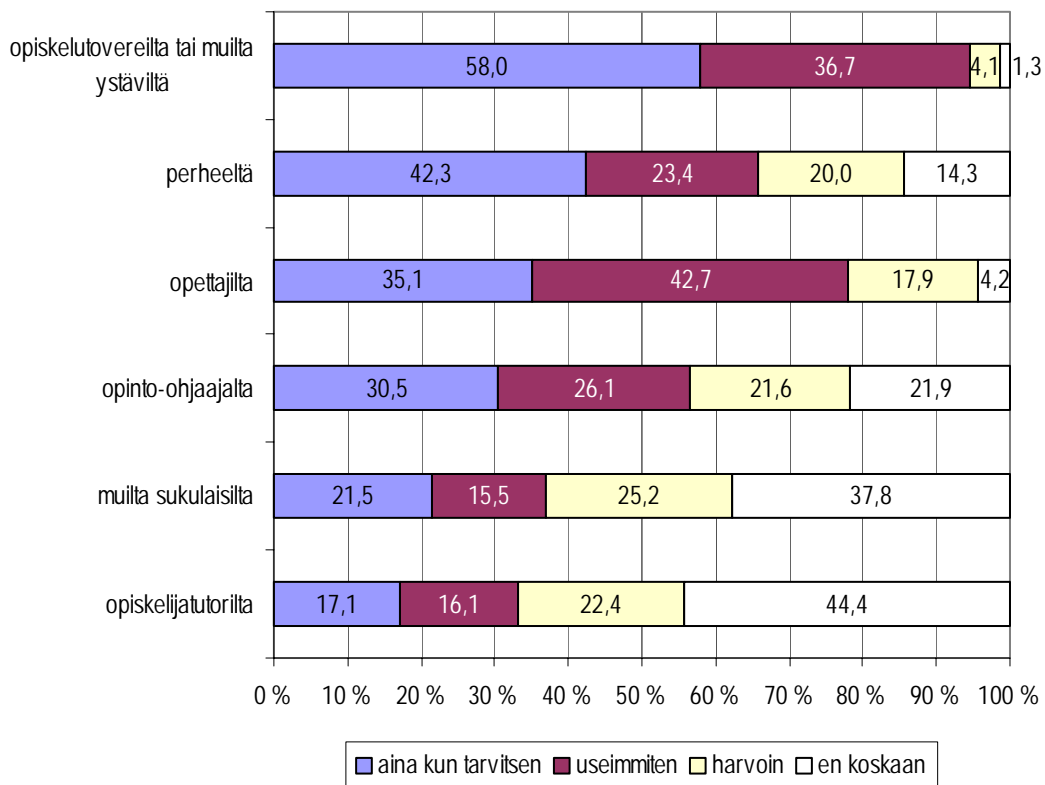
Nuoremmat opiskelijat, jotka todennäköisesti ovat opintojensa alkupuolella, ovat hiukan muita tyytyväisempiä saamaansa ohjaukseen. Kuitenkin heistäkin 19 % katsoo ohjauksen olleen riittämätöntä. Sukupuolten kokemuksissa on eroja niin, että miehet ovat naisia tyytyväisempiä saamaansa ohjaukseen. Naisista 18 % katsoi saamansa ohjauksen olleen riittävää, kun miehistä lähes 24 % on tätä mieltä. Opintojen aloitusvuosi on ohjauksen riittävyyden kannalta merkittävä tekijä. Yli 33 % vuonna 1999 tai aiemmin opintonsa aloittaneista katsoo ohjauksen olleen riittämätöntä. Uusimmista opiskelijoista tätä mieltä on vain noin 14 % ja päinvastoin lähes 27 % katsoo ohjauksen olleen riittävää. Tähän saattaa olla kaksi syytä: eri opintojen vaiheissa ohjauksen tarve vaihtelee ja toisaalta ohjaukseen on mahdollisesti kiinnitetty viime vuosina enemmän huomiota ja siksi kokemukset ovat positiivisempia. Koulutusaloittain ei ohjauksen riittävyyden suhteen ole juurikaan eroja. Humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijat suhtautuvat saamaansa ohjaukseen hiukan positiivisemmin kuin muiden alojen opiskelijat. Matkailu, ravit-

semis- ja talousalan opiskelijat puolestaan ovat taipuvaisempia negatiivisille kannoille.

Keiltä sitten haetaan ja saadaan apua opintoihin liittyvissä ongelmissa. Kun opiskelijoilta tiedusteltiin tietävätkö he keneltä voivat tarvittaessa kysyä opintoihin liittyvistä asioista, 68 % ilmoitti tietävänsä, 29 % ilmoitti tietävänsä epämääräisesti ja 2 % ilmoitti, ettei tiedä kenen puoleen tulisi kääntyä. Koulutusaloittain tarkasteltuna voidaan havaita, että humanistisen ja kasvatusalan opiskelijat tietävät varmimmin keiden puoleen voivat kääntyä. Eniten epävarmoja tämän suhteen on tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoissa (ks. kuvio 5.2.).

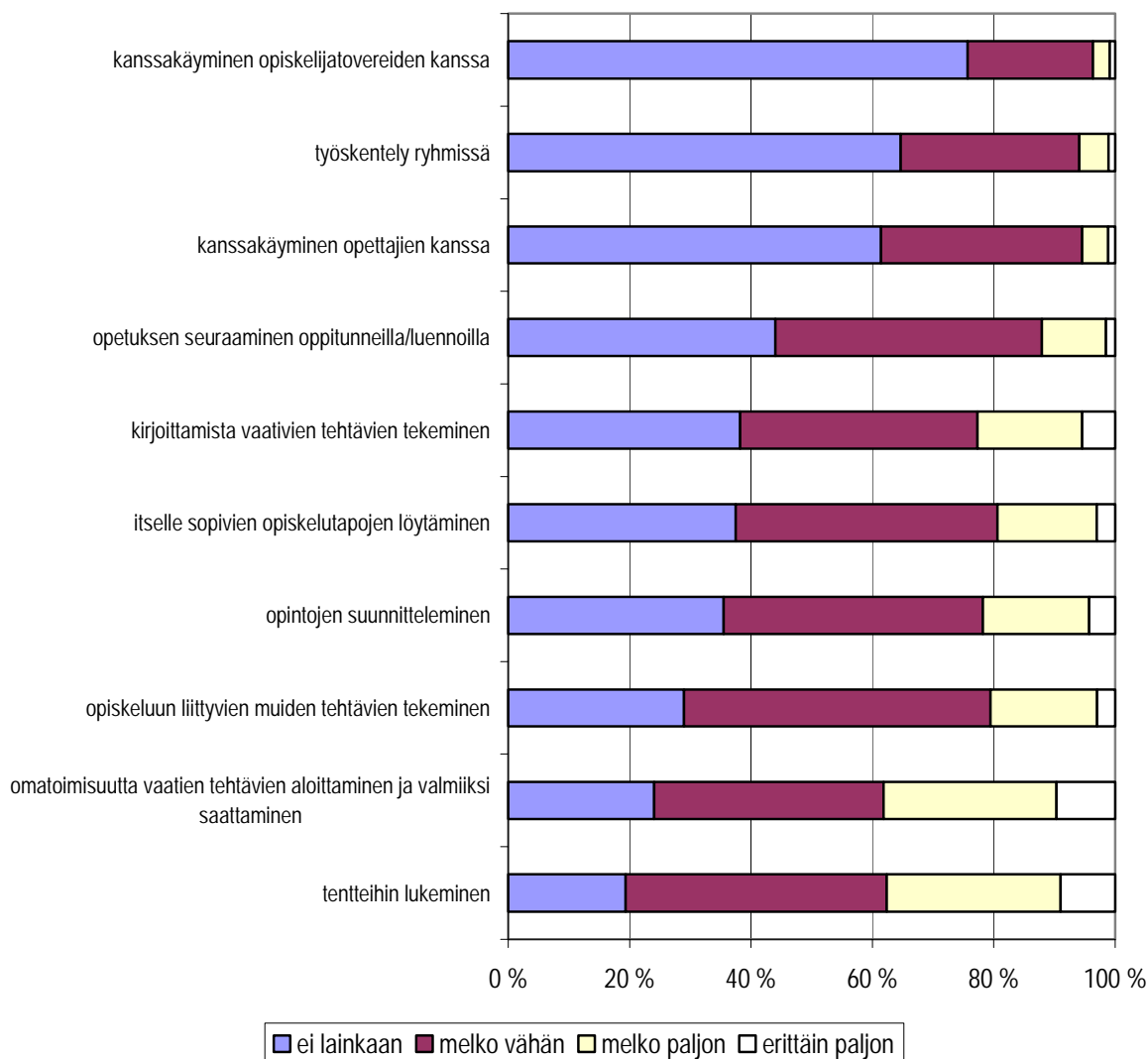
Kuvio 5.2. Jos sinulla on vaikeuksia opiskeluun liittyvissä asioissa tai opiskelussa, kuinka usein saat niihin apua seuraavilta tahoilta?

Tavallisinta näyttää olevan, että apua saadaan ja haetaan opiskelutovereilta tai muilta ystäviltä. Lähes 95 % ilmoittaa saavansa apua ystäviltään joko aina kun tarvitsevat tai ainakin useimmiten. Myös oman perheen ja opettajien apuun voi useimmiten luottaa. Kolmasosa ilmoittaa saaneensa apua opinto-ohjaajalta aina tarvittaessa. Hieman yllättäen opiskelijatutori on suhteellisen harvoin apuna, vaikka tutortoimintaa on lähes kaikissa ammattikorkeakouluissa. Syinä voivat olla tutoroinnin painottuminen opintojen alkuvaiheeseen sekä tutoroinnin pelkästään informoiva luonne.

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös erilaisia opintoihin liittyviä vaikeuksia. Noin 7 % tutkimukseen osallistuneista ilmoittaa, ettei koe mitään opiskeluun liittyviä vaikeuksia. Kuviossa 5.3. on esitetty suorat jakaumat kaikista kysytyistä opiskeluun liittyvistä ongelmista.

Kuvio 5.3. Opiskeluun liittyvät vaikeudet, %

Vähiten ongelmia opiskelijoille aiheuttaa kanssakäyminen opiskelijatovereiden ja opettajien kanssa ja työskentely ryhmissä. Joukossa on vain noin prosentti niitä, jotka ilmoittavat kokevansa kanssakäymisessä paljon vaikeuksia tai työskentelyn ryhmässä olevan vaikeaa. Opetuksen seuraaminen luennoilla tuottaa vaikeuksia yli puolelle opiskelijoista ja kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen, itselle sopivien opiskelutapojen löytäminen ja opintojen suunnitteleminen yli 60 %:lle opiskelijoista. Tentteihin lukeminen ja omatoimisuutta vaativien tehtävien tekeminen näyttävät aiheuttavan opiskelijoille eniten hankaluuksia. Esimerkiksi tentteihin lukeminen on 9 %:lle opiskelijoista erittäin vaikeaa. Taulukoissa 5.6. tar-

kastellaan lähemmin missä ryhmissä erityisesti esiintyy erityyppisiä opiskeluun liittyviä vaikeuksia.

Taulukko 5.6. Opiskeluun liittyvät vaikeudet, keskiarvotarkastelu
(1= ei lainkaan, 2=melko vähän, 3= melko paljon, 4= erittäin paljon)

	Tentteihin lukeminen	Opintojen suunnittelu	Opetuksen seuraaminen	Työskentely ryhmässä
Ikä	p=.000	p=.172	p=.000	p=.836
- 21	2,29	1,93	1,77	1,41
22 - 25	2,32	1,91	1,72	1,43
26 -	2,09	1,85	1,49	1,42
Sukupuoli	p=.573	p=.003	p=.206	p=.773
mies	2,28	1,96	1,68	1,42
nainen	2,27	1,87	1,71	1,42
Perhemuoto	p=.000	p=.000	p=.000	p=.005
asun yksin omassa taloudessa	2,36	1,97	1,76	1,46
asun yhteistaloudessa	2,21	1,93	1,73	1,42
asun kaksin puolisoni kanssa	2,24	1,83	1,65	1,37
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	2,03	1,84	1,42	1,41
asun yksin lapsen/lasten kanssa	2,17	1,92	1,69	1,58
asun vanhempieni luona	2,19	1,84	1,71	1,44
Aloitusvuosi	p=.201	p=.057	p=.002	p=.134
1999	2,21	1,95	1,62	1,42
2000	2,23	1,88	1,63	1,37
2001	2,29	1,85	1,72	1,42
2002	2,32	1,96	1,77	1,46
2003	2,27	1,92	1,69	1,43
Koulutusala	p=.009	p=.004	p=.032	p=.013
yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	2,30	1,89	1,66	1,43
humanistinen ja kasvatustieteiden ala	2,33	1,98	1,66	1,27
kulttuuriala	2,23	2,01	1,67	1,49
luonnonvara ja ympäristöala	2,32	1,93	1,81	1,49
matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,41	1,97	1,72	1,45
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	2,18	1,80	1,65	1,37
tekniikan ja liikenteen ala	2,28	1,92	1,74	1,42
Lääni	p=.246	p=.781	p=.113	p=.435
Etelä-Suomen lääni	2,30	1,90	1,72	1,44
Länsi-Suomen lääni	2,24	1,90	1,66	1,40
Itä-Suomen lääni	2,25	1,90	1,68	1,43
Oulun lääni ja Lapin lääni	2,29	1,95	1,67	1,40

Tentteihin lukeminen

Tentteihin lukeminen aiheutti vaikeuksia ainakin vähän yli 80 %:lle tutkimukseen osallistuneista. Keskiarvotarkastelu taulukossa 5.6. osoittaa, että vanhemmille opiskelijoille tentteihin lukeminen on nuorempia opiskelijoita helpompaa ja 22-25-vuotiaat ilmoittavat muita useammin tentteihin lukemisen olevan vaikeaa. Eri perhemuodoissa elävistä yksin asuvat kokevat tentteihin lukemisen muita useammin vaikeaksi ja ehkä hiukan yllättäenkin lapsiperheellisille tentteihin lukeminen ei tuota vaikeuksia. Eri koulutusaloista matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijat ilmoittavat muita useammin tentteihin lukemisen olevan hankalaa ja vähiten ongelmia tässä on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoilla.

Opintojen suunnitleminen

Yli 60 % opiskelijoista ilmoittaa opintojen suunnitlemisen tuottavan ainakin vähän vaikeuksia. Miehillä opintojen suunnitleminen on naisia useammin hankalaa. Myös yksin asuville opintojen suunnitleminen on muissa perhemuodoissa eläviä hankalampaa ja kaksin puolisonsa kanssa asuvat kokevat muita harvemmin opintojen suunnittelun vaikeaksi. Eri koulutusalojen opiskelijoista kulttuurialan opiskelijat ilmoittavat muita useammin ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat muita harvemmin opintojen suunnittelun olevan hankalaa.

Opetuksen seuraaminen luennoilla

Esimerkiksi keskittymiskykyä mittaava ”opetuksen seuraaminen luennoilla” osoittautui tuottavan ammattikorkeakoulujen opiskelijoille suhteellisen vähän vaikeuksia. Eri-ikäisille opiskelijoille opetuksen seuraaminen tuottaa erilaisia vaikeuksia. Nuorimmat opiskelijat ilmoittivat muita useammin kokevansa opetuksen seuraamisen hankalaksi ja vanhimmat opiskelijat puolestaan kokevan tämän suhteen vähiten ongelmia. Opetuksen seuraaminen on hankalampaa yksin asuville ja lapsiperheellisille tämän tuottaa vähiten vaikeuksia. Opintojen aloitusvuosi on tämän suhteen merkitsevä tekijä niin, että vuonna 1999 ja aiemmin aloittaneet kokevat muita harvemmin opetuksen seuraamisen vaikeaksi ja vuonna 2002 aloittaneilla on tämän suhteen muita hiukan useammin vaikeuksia. Kulttuurialan opiskelijoille opetuksen seuraaminen on hankalampaa ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ilmoittavat muita harvemmin opetuksen seuraamisen olevan hankalaa.

Työskentely ryhmissä

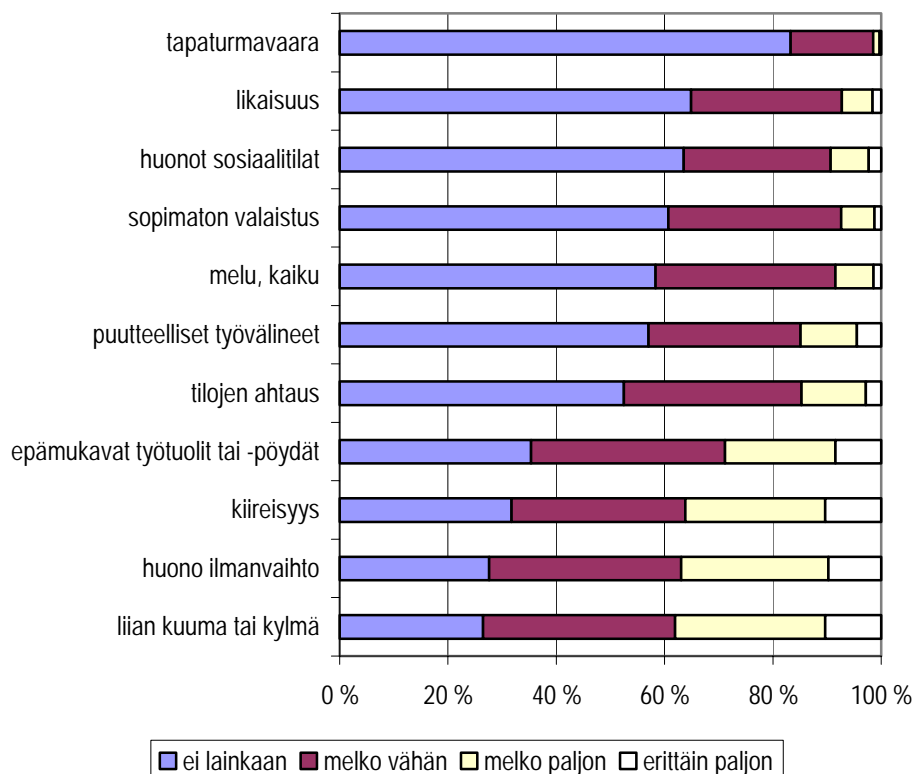
Sosiaalinen kanssakäyminen opiskelijatovereiden ja opettajien kanssa sekä erilaiset ryhmätilanteet aiheuttavat vaikeuksia hyvin pienelle joukolle opiskelijoista.

Tarkastelluista taustamuuttujaryhmistä ainoastaan perhemuodon ja koulutusalan perusteella löytyy eroja, kun tarkastellaan työskentelyä ryhmissä. Yksinhuoltajat ilmoittavat muita hiukan useammin työskentelyn ryhmissä olevan hankalaa ja kaksin puolisonsa kanssa asuville ryhmätilanteet ovat harvoin hankalia. Eri koulutusaloista kulttuuri- sekä luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat kokevat muiden alojen opiskelijoita hiukan useammin ryhmätyöskentelyn vaikeaksi. Humanistisen ja kasvatustieteen opiskelijat puolestaan kokevat ryhmätilanteet helpoimmiksi.

Ammattikorkeakoulujen fyysiset olosuhteet

Opiskeluympäristö ja –olosuhteet ovat olennaisessa osassa opiskelijoiden hyvinvoinnin kannalta. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös opiskelijoiden kokemuksia oman ammattikorkeakoulunsa erilaisista fyysisistä olosuhteista.

Kuvio 5.4. Missä määrin seuraavat seikat haittaavat opiskeluasi ammattikorkeakoulussasi?

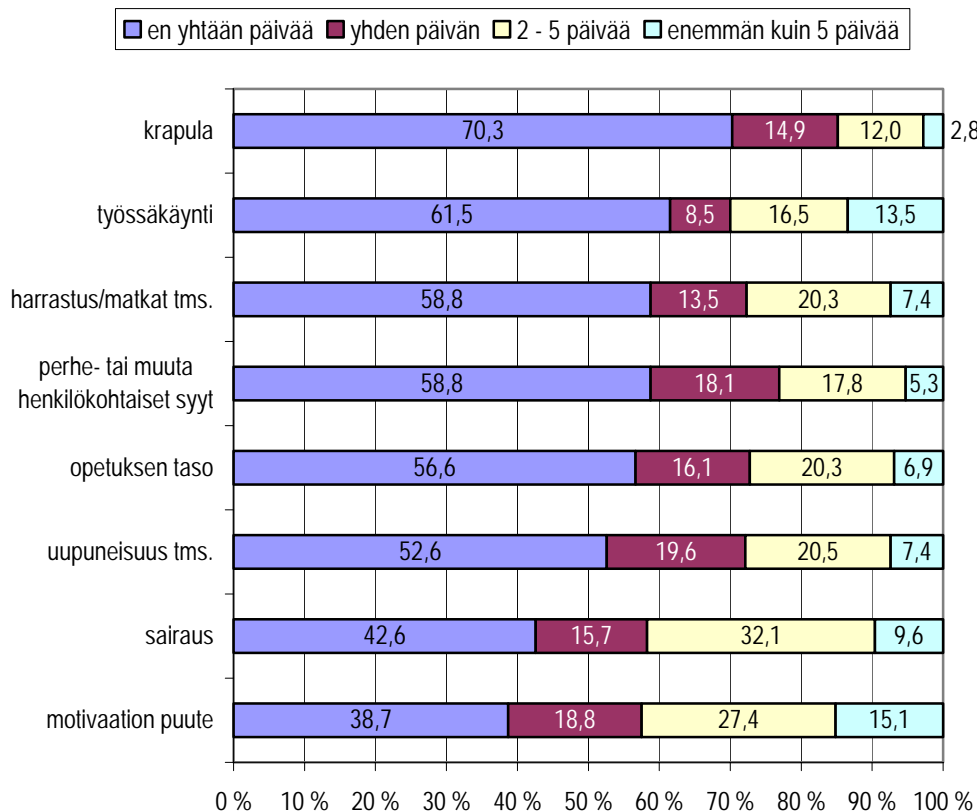
Kuviossa 5.4. on esitelty suorat jakaumat tarkastelluista olosuhteista. Vähiten ammattikorkeakouluissa opiskelevia vaivaavat tapaturmavaara, likaisuus ja huonot sosiaaltilat. Yli 60 % ilmoitti, ettei likaisuus ja huonot sosiaaltilat vaikeuta heidän opintojaan lainkaan. Eniten ongelmia puolestaan aiheuttaa kiireisyys ja erilaiset ilmastointiin ja lämpötiloihin liittyvät seikat. Esimerkiksi huonosta il-

manvaihdesta kärsii noin 10 % erittäin paljon ja lähes kolmasosa melko paljon. Myös epämukavat työtuolit tai pöydät hankaloittavat melko paljon tai erittäin paljon noin kolmasosan opintoja.

Poissaolot

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös opiskelijoiden poissaoloista viimeisen lukuvuoden aikana erilaisista syistä. Kahdeksalla prosentilla tutkimukseen osallistuneista ei ollut poissaoloja lainkaan mistään kysytystä syystä.

Kuvio 5.5. Poissaolot viimeisen lukuvuoden aikana, %.

Motivaation puute on selvästi tavallisin poissaolojen syy. Noin 15 % ilmoittaa olleensa motivaation puutteen takia poissa enemmän kuin viisi päivää viimeisen lukuvuoden aikana. Toinen yleinen poissaolojen syy on sairastaminen. Vajaat 10 % on ollut poissa enemmän kuin viisi päivää sairauden takia ja yli 30 % 2 – 5 päivää. Uupumus on myös aiheuttanut melko paljon poissaolopäiviä. Hiukan yllättäen myös opetuksen taso poissaolojen syynä on melko yleinen. Opiskelijoista 7 % on ollut tämän vuoksi poissa yli viisi päivää ja 20 % 2 – 5 päivää. Opetuksen tasosta tutkimukseen osallistuneet jättivätkin paljon palautetta tutkimuksen lopussa olleeseen avovastaustilaan, jossa pyydettiin yleisesti kommentoimaan tut-

kimuksen aiheita. Vaikka työssäkäynti opiskelujen ohessa on yleistä, saadaan työajat melko hyvin sovittua niin, ettei työn takia tule paljon poissaoloja. Vaikkakin lähes 40 % on ollut poissa työn takia ainakin yhden päivän. Taulukossa 5.7. tarkastellaan tarkemmin missä ryhmissä on paljon poissaoloja neljän yleisimmän poissaolon syyn, motivaation puutteen, uupuneisuuden, opetuksen tason ja sairauden takia.

Taulukko 5.7. Poissaolot eri syistä, keskiarvotarkastelu

(1= en yhtään päivää, 2= yhden päivän, 3= 2-3 päivää, 4= enemmän kuin 3 päivää)

	motivaation puute	uupuneisuus	sairaus	opetuksen taso
Ikä	p=.000	p=.000	p=.232	p=.000
- 21	2,16	1,83	2,07	1,62
22 - 25	2,28	1,87	2,11	1,86
26 -	1,97	1,68	2,04	1,81
Sukupuoli	p=.000	p=.935	p=.000	p=.000
mies	2,32	1,83	1,90	1,87
nainen	2,11	1,83	2,20	1,72
Perhemuoto	p=.000	p=.000	p=.064	p=.037
asun yksin omassa taloudessa	2,26	1,91	2,08	1,76
asun yhteistaloudessa	2,25	1,89	2,13	1,77
asun kaksin puolisoni kanssa	2,23	1,81	2,09	1,84
asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	1,74	1,52	2,07	1,73
asun yksin lapsen/lasten kanssa	1,83	1,94	2,47	1,97
asun vanhempieni luona	1,96	1,63	1,94	1,63
Aloitusvuosi	p=.000	p=.001	p=.011	p=.000
1999	2,43	1,91	2,09	1,98
2000	2,20	1,75	2,05	1,87
2001	2,24	1,88	2,11	1,85
2002	2,24	1,91	2,19	1,82
2003	2,04	1,76	2,01	1,55
Koulutusala	p=.000	p=.000	p=.000	p=.000
yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	2,32	1,92	2,15	1,83
humanistinen ja kasvatusala	2,09	1,68	2,11	1,67
kulttuuriala	2,11	1,98	2,24	1,64
luonnonvara ja ympäristöala	2,03	1,76	1,93	1,80
matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	2,29	1,90	2,14	1,76
sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	1,90	1,63	2,14	1,63
tekniikan ja liikenteen ala	2,29	1,83	1,97	1,87
Lääni	p=.018	p=.030	p=.435	p=.178
Etelä-Suomen lääni	2,25	1,88	2,11	1,79
Länsi-Suomen lääni	2,16	1,78	2,07	1,77
Itä-Suomen lääni	2,08	1,77	2,11	1,70
Oulun lääni ja Lapin lääni	2,19	1,83	2,02	1,84

Motivaation puute poissaolojen syynä

Motivaation puute oli tutkituista poissaolon syistä kaikkein tavallisin. Yli 60 % tutkimukseen osallistuneista ilmoitti olleensa poissa ainakin yhden päivän motivaation puutteen takia. Ikäryhmittäin tarkasteltuna osoittautuu, että vanhimmat opiskelijat ovat muita harvemmin poissa motivaation puutteen takia ja vastaavasti 22 – 25-vuotiaat ovat muita hiukan useammin tämän takia poissa. Motivaation puute vaivaa miehiä hiukan naisia useammin ja perhemuodoittain tarkasteltuna osoittautuu, että yksin asuvat ovat muita useammin poissa motivaation puutteen takia. Lapsiperheelliset ovat muita harvemmin motivaation puutteen takia poissa luennoilta tai muusta opetuksesta.

Opintojen aloitusvuosi selittää näitä poissaoloja niin, että vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneille motivaation puute aiheuttaa muita enemmän poissaoloja ja vastaavasti uusimpia opiskelijoita motivaation puute vaivaa harvimmalla. Eri koulutusalojen opiskelijoista sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ovat muita harvemmin poissa motivaation puutteen takia ja yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnonalan opiskelijat ovat poissa muita useammin motivaation puutteen takia. Myös opiskelulääneittäin opiskelumotivaatio vaihtelee. Itä-Suomessa motivaation puute aiheuttaa vähiten poissaoloja ja Etelä-Suomessa puolestaan eniten.

Uupuneisuus poissaolojen syynä

Uupuneisuus oli kolmanneksi yleisin poissaolojen syy. Lähes puolet ilmoitti olleensa poissa ainakin yhden päivän uupuneisuuden takia. Uupuneisuus vaivaa useimmiten 22 – 25-vuotiaita (joita myös motivaation puute vaivasi muun ikäisiä enemmän). Vähiten poissaoloja uupuneisuuden takia on vanhimmilla opiskelijoilla. Miehet ja naiset ovat yhtä paljon poissa uupuneisuuden takia. Lapsiperheelliset ovat muita harvemmin poissa uupuneisuuden takia, mutta yksinhuoltajat jotka ”pyörittävät” yksinään kotitalouttaan ilmoittavat uupuneisuuden muita useammin poissaolojen syyksi.

Jostain syystä uupuneisuus näyttää vaivaavan vähiten vuonna 2000 opintonsa aloittaneita ja vähiten vuonna 1999 ja aiemmin ja vuonna 2002 opintonsa aloittaneita. Samoin kuin oli motivaation puutteen kohdalla, useimmiten yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnonalan opiskelijat ovat poissa uupumuksen takia ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoita uupumus aiheuttaa poissaoloja muita harvemmin. Etelä-Suomen läänissä uupuneisuus aiheuttaa hiukan muita läänejä enemmän poissaoloja.

Sairaus poissaolojen syynä

Reilu 50 % tutkimukseen osallistuneista on viimeisen lukuvuoden aikana ollut poissa ainakin yhden päivän sairauden takia. Sairauspoissaolot vaihtelevat ikäryhmittäin ja sukupuolittain. Vanhimmillä opiskelijoilla on sairauden takia nuorempia vähemmän sairauspoissaoloja ja 22 – 25-vuotiailla opiskelijoilla hiukan muita enemmän. Sukupuolittain tarkasteltuna osoittautuu, että naiset ovat miehiä useammin poissa sairauden takia. Perhemuodoittain sairauspoissaolojen määrä ei vaihteile merkitsevästi. Uusimmat, vuonna 2003 opintonsa aloittaneet opiskelijat ovat olleet sairauden takia muita harvemmin poissa, vuonna 2002 opintonsa aloittaneille sairauspoissaoloja on kertynyt muita enemmän. Koulutusaloittain tarkasteltuna osoittautuu, että luonnonvara ja ympäristöalan opiskelijat ovat muita harvemmin ja kulttuurialan opiskelijat puolestaan muita useammin poissa sairauden takia.

Opetuksen taso poissaolojen syynä

Opetuksen taso poissaolojen syynä oli ehkä yllättävänkin yleinen. Yli 40 % ilmoitti olleensa poissa ainakin yhden päivän opetuksen heikon tason takia. Opetuksen heikko taso nousi esille myös monissa opiskelijoiden yleisissä kommentteissa, joita oli mahdollisuus jättää tutkimuksen loppuosassa. Nuorimmat opiskelijat ovat olleet vanhempia harvemmin poissa opetuksen tason takia ja näitäkin poissaoloja on eniten kertynyt 22 – 25-vuotiaille opiskelijoille. Opetuksen taso on aiheuttanut miehille naisia enemmän poissaoloja. Perhemuodoittain tarkasteltuna osoittautuu, että yksinhuoltajat ovat muita useammin olleet poissa opetuksen tason takia ja vanhempiensa luona asuvat muita harvemmin. Opetuksen taso on vähiten ”häirinnyt” uusimpia opiskelijoita ja vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneet ovat olleet opetuksen tason takia muita useammin poissa. Koulutusaloittain tarkasteltuna sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat ovat muita harvemmin ja tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat muita useammin olleet poissa opetuksen tason takia.

6 TALOUDELLINEN TILANNE JA TYÖSKENTELY OPINTOJEN OHESSA

Tutkimuksen yhtenä teemana oli opiskelijoiden taloudellinen tilanne ja työskentely opintojen ohessa. Opiskelijoiden heikosta taloudellisesta tilanteesta puhutaan paljon ja esimerkiksi opintotuen tasoa ei ole nostettu sitten vuoden 1992 ja vuonna 1995 sitä päinvastoin leikattiin. Moni opiskelija joutuukin toimeentulonsa taakkaamiseksi työskentelemään opintojen ohessa.

Vajaat 37 % tutkimukseen osallistuneista (ks. taulukko 6.1.) ilmoitti käytettävissä olleiden rahojensa riittäneen viimeisen vuoden aikana erittäin hyvin tai hyvin. Lähes 45 % on tullut toimeen, kun on elänyt säästäväisesti. Niukkana ja epävarmana omaa toimeentuloaan piti 18,5 % tutkimukseen osallistuneista. Yliopisto-opiskelijoiden tutkimuksessa vuodelta 2000 vastaavat osuudet olivat 42, 48 ja 10 % (Kunttu & Huttunen 2001). Ammattikorkeakoulujen opiskelijoissa näyttää siis olevan hiukan enemmän toimeentulonsa niukaksi ja epävarmaksi kokevia.

Taulukko 6.1. Toimeentulo käytettävissä olleilla rahoilla viimeisen vuoden (12kk) aikana, (%)

		erittäin hyvin tai hyvin	tulin toimeen, kun elin säästäväisesti	toimeentuloni oli erittäin niukkaa ja epävarmaa	100 % / N
Kaikki		36,7	44,8	18,5	100
Ikä p=.001	– 21	40,8	44,4	14,8	1122
	22–25	35,1	44,9	20,1	1900
	26–	34,8	45,0	20,2	598
Sukupuoli p=.000	mies	39,9	40,7	19,4	1397
	nainen	34,7	47,3	18,0	2220
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessani	35,3	44,6	20,1	1517
	asun yhteistaloudessa	35,6	44,8	19,6	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	35,6	47,3	17,1	1158
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	31,4	45,5	23,2	220
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	16,7	38,9	44,4	36
	asun vanhempieni luona	59,7	33,1	7,2	263
Aloitusvuosi P=.153	-1999	43,8	39,6	16,7	240
	2000	35,9	45,9	18,2	752
	2001	37,1	44,8	18,0	832
	2002	34,3	48,1	17,6	788
	2003	37,3	42,5	20,2	1016
Koulutusala p=.013	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	40,7	41,3	18,0	901
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	33,7	48,2	18,1	83
	kulttuuriala	29,6	50,1	20,3	345
	luonnonvara ja ympäristöala	40,4	43,2	16,4	146
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	33,5	52,1	14,4	284
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	35,3	46,4	18,3	703
	tekniikan ja liikenteen ala	37,2	42,8	20,0	1146
Lääni P=.182	Etelä-Suomen lääni	37,3	43,6	19,1	1556
	Länsi-Suomen lääni	37,0	44,7	18,2	1140
	Itä-Suomen lääni	38,2	46,4	15,4	558
	Oulun lääni ja Lapin lääni	31,9	46,1	22,1	317

Kaikissa ikäryhmissä on yhtä paljon niitä, jotka ilmoittivat tulleen toimeen säästäväisellä elämällä. Nuorimmissa opiskelijoissa on kuitenkin muita vähemmän niitä, jotka ilmoittivat toimeentulonsa olleen niukkaa. Sekä miehistä että naisista vajaa viidesosa ilmoitti toimeentulonsa olleen niukkaa. Muuten naiset kokevat toimeentulonsa miehiä positiivisemmaksi. Eri perhemuotoja edustavien kokemuksia toimeentulostaan tarkastelemalla huomataan, että lukuun ottamatta vanhempiensa kanssa asuvia ja yksinhuoltajia, reilu kolmasosa ilmoittaa tulleen hyvin toimeen, reilu 40 % ilmoittaa tulleen säästäväisesti elämällä ja noin viidesosa ilmoittaa niukasta toimeentulosta. Yksinhuoltajien toimeentulo on selkeästi muita useammin vaikeaa. Yli 44 % heistä ilmoittaa toimeentulonsa olleen viimeisen vuoden aikana niukkaa. Vanhempiensa luona asuvien taloudellinen tilanne puolestaan on muita helpompia. Luultavasti suurin osa heidän ”juoksevista” kuluistaan maksetaan vanhempien pussista ja siksi lähes 60 % ilmoittaa

tulleensa erittäin hyvin toimeen. Tässäkin joukossa on kuitenkin pieni määrä niitä, joiden taloudellinen tilanne on ollut epävarmaa.

Eri koulutusaloilla opiskelevien kokemuksissa toimeentulostaan on vain pieniä eroja. Yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnonalan opiskelijoista muita suurempi osuus, noin 41 %, ilmoittaa toimeentulonsa olleen helppoa tai erittäin helppoa. Kulttuurialan opiskelijoissa puolestaan on pienempi osuus toimeentulonsa helpoksi kokevia. Koulutusala riippumatta noin puolet ilmoittaa toimeentulon vaatineen säästävää elämistä. Maantieteellisesti tarkasteltuna näyttää Itä-Suomessa olevan hiukan vähemmän niitä, jotka ilmoittavat toimeentulonsa olleen niukkaa ja epävarmaa. Ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä.

Taloudellista tilannetta kartoitettiin myös kolmella väittämällä, joiden jakaumia taustamuuttujittain on esitetty taulukoissa 6.2. – 6.4. Ensimmäinen väittämä koski työntekeä opintojen ohessa toimeentulon takaamiseksi viimeisen vuoden aikana. Yli puolet opiskelijoista ilmoittaa käyneensä töissä toimeentulon takaamiseksi. Nuoremmat opiskelijat (46 %) joutuivat työskentelemään vanhempia (64 %) harvemmin. Sukupuoli sen sijaan ei ole tässä merkitsevä tekijä. Kaksin puolisonsa kanssa asuvat ilmoittavat muita useammin, että joutuvat työskentelemään tulakseen toimeen ja vanhempien luona asuvat puolestaan joutuvat työskentelemään muita harvemmin.

Opintojen aloitusvuoden perusteella nähdään, että mitä pidemmällä opinnot ovat, sitä useammin joudutaan työskentelemään opintojen ohessa. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijat katsovat muita useammin, että ovat pakotettuja työskentelemään toimeentulon takaamiseksi. Luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat puolestaan katsovat muita harvemmin, että toimeentulon takaaminen ”pakottaa” heidät työskentelemään opintojen ohessa. Etelä-Suomen läänin opiskelijat kokevat muita useammin olevansa tilanteessa, jossa on pakko käydä töissä opintojen ohessa. Itä-Suomessa puolestaan hiukan harvemmin joudutaan työskentelemään toimeentulon takaamiseksi.

Taulukko 6.2. Väittämä: "Minun oli käytävä töissä toimeentuloni takaamiseksi", (%)

		kyllä	ei	en osaa sanoa	100 % / N
Kaikki		56,3	36,9	6,8	3514
Ikä p=.000	- 21	46,4	44,5	9,1	1082
	22 - 25	59,7	33,6	6,8	1850
	26 -	64,0	33,3	2,8	577
Sukupuoli p=.688	mies	56,2	37,4	6,4	1361
	nainen	56,3	36,6	7,1	2142
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	56,2	36,6	7,2	1469
	asun yhteistaloudessa	57,1	34,1	8,8	296
	asun kaksin puolisoni kanssa	63,0	31,2	5,8	1136
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	51,4	44,8	3,8	210
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	36,7	63,3	0,0	30
	asun vanhempieni luona	34,5	56,6	8,8	249
Aloitusvuosi p=.000	1999	67,5	28,2	4,3	234
	2000	63,9	32,1	4,0	729
	2001	58,8	34,7	6,5	801
	2002	53,4	38,4	8,2	764
	2003	48,3	43,0	8,7	986
Koulutusala p=.005	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	61,3	32,8	5,9	875
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	50,6	43,2	6,2	81
	kulttuuriala	54,4	37,2	8,5	331
	luonnonvara ja ympäristöala	43,6	49,3	7,1	140
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	59,4	31,7	8,9	271
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	56,4	36,9	6,7	683
	tekniikan ja liikenteen ala	54,2	39,3	6,6	1113
Lääni p=.000	Etelä-Suomen lääni	59,8	33,6	6,6	1510
	Länsi-Suomen lääni	56,1	36,5	7,4	1107
	Itä-Suomen lääni	48,0	45,2	6,9	540
	Oulun lääni ja Lapin lääni	54,5	39,5	6,0	301

Toinen taloudelliseen tilanteeseen liittyvä väittämä koskee vanhemmilta ja muilta sukulaisilta saatua taloudellista tms. apua (ks. taulukko 6.3.). Erittäin tavallista on, että vanhemmat ja/tai muut sukulaiset tukevat taloudellisesti opintojen aikana. Tässäkin tutkimuksessa lähes 70 % ilmoittaa saaneensa taloudellista tai muuta tukea vanhemmilta tai muilta sukulaisilta. Saatua tukea vähenee luonnollisesti iän myötä. Nuorimmista opiskelijoista 74 % ilmoittaa saaneensa taloudellista tai muuta tukea ja vanhimmissa opiskelijoista näin ilmoittaa vain 54 %, vaikka tätäkin voidaan pitää suurena osuutena. Sukupuoli ei tässä ole merkitsevä tekijä, vaan miehiä ja naisia tuetaan yhtäläisellä tavalla. Puolison ja lapsen/lasten kanssa asuvat saavat muuta harvemmin taloudellista tukea vanhemmilta, tähän liittyy myös se, että vanhemmilta saatua taloudellista tukea vähenee lineaarisesti iän myötä. Sen sijaan yksin asuvista opiskelijoista 73 % ilmoittaa saaneensa taloudellista tai muuta tukea perheeltään. Edellä pisimmällä opinnoissaan olevat ilmoittivat muuta useammin joutuvansa työskentelemään toimeentulonsa takaamiseksi. Tämän väittämän kohdalta nähdäänkin että he saavat muuta harvemmin tukea perheeltään.

Taulukko 6.3. Avustukset vanhemmilta ja muilta sukulaisilta, (%)

		kyllä	ei	en osaa sanoa	100 % / N
Kaikki		68,2	28,6	3,1	3536
Ikä p=.000	- 21	73,8	22,0	4,1	1089
	22 - 25	69,2	28,0	2,7	1863
	26 -	54,1	43,5	2,4	577
Sukupuoli p=.274	mies	66,6	30,1	3,2	1370
	nainen	69,2	27,7	3,1	2157
Perhemuoto p=.000	asun yksin omassa taloudessa	73,0	24,4	2,6	1476
	asun yhteistaloudessa	72,4	24,6	3,0	301
	asun kaksin puolisoni kanssa	63,8	32,7	3,5	1133
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	49,0	48,6	2,4	208
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	64,7	35,3	0,0	34
	asun vanhempieni luona	71,8	22,8	5,4	259
Aloitusvuosi p=.000	1999	58,8	37,8	3,4	233
	2000	65,6	32,5	1,9	727
	2001	67,7	29,6	2,7	818
	2002	71,3	25,3	3,4	771
	2003	70,4	25,5	4,1	987
Koulutusala p=.269	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	67,9	28,7	3,4	878
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	67,9	30,9	1,2	81
	kulttuuriala	73,5	24,2	2,4	339
	luonnonvara ja ympäristöala	72,0	25,9	2,1	143
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	69,6	25,6	4,8	273
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	69,1	28,0	2,9	685
	tekniikan ja liikenteen ala	65,6	31,4	3,0	1118
Lääni p=.078	Etelä-Suomen lääni	67,0	28,9	4,1	1528
	Länsi-Suomen lääni	69,1	28,2	2,7	1106
	Itä-Suomen lääni	69,6	27,8	2,6	543
	Oulun lääni ja Lapin lääni	69,2	29,8	1,0	305

Taulukossa 6.4. tarkastellaan asumiskulujen osuutta opiskelijoiden käytettävissä olevista tuloista viimeisen vuoden aikana. Suomessa tyypillisesti korkeat asuminennot lohkaisevat myös opiskelijoiden taloudesta ison osan. Tutkimukseen osallistuneista 60 % ilmoittaa asuminenmenojen vievän yli puolet käytettävissä olleista tuloista. Ero yliopisto-opiskelijoita koskeviin tuloksiin tässä on suuri. Vuonna 2000 heistä vain 39 % ilmoitti asuminenmenojensa vievän näin suuren osan käytössä olevista varoista (Kunttu & Huttunen, 2001, 172.).

Taulukko 6.4. Asumismenot yli puolet käytettävissä olevista tuloista, (%)

		kyllä	ei	en osaa sanoa	100 % / N
Kaikki		60,1	32,8	7,1	3535
Ikä	- 21	58,2	33,7	8,1	1089
p=.012	22 - 25	62,6	31,0	6,4	1866
	26 -	55,6	37,3	7,1	574
Sukupuoli	mies	57,5	37,0	5,5	1366
p=.000	nainen	61,7	30,2	8,1	2160
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessa	65,0	29,2	5,8	1483
p=.000	asun yhteistaloudessa	71,3	21,8	6,9	303
	asun kaksin puolisoni kanssa	64,6	28,3	7,0	1137
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	52,4	39,8	7,8	206
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	64,7	32,4	2,9	34
	asun vanhempieni luona	5,3	81,7	13,0	246
Aloitusvuosi	1999	50,4	40,5	9,1	232
p=.008	2000	63,0	31,3	5,6	728
	2001	60,3	32,9	6,8	812
	2002	61,4	29,7	8,9	777
	2003	58,9	34,6	6,5	986
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallin-				
p=.000	non ala	56,0	36,2	7,8	882
	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	63,0	33,3	3,7	81
	kulttuuriala	68,7	22,1	9,3	335
	luonnonvara ja ympäristöala	56,3	41,0	2,8	144
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	63,5	29,2	7,3	274
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	62,0	30,9	7,0	682
	tekniikan ja liikenteen ala	58,8	34,6	6,6	1118
Lääni	Etelä-Suomen lääni	57,0	35,0	8,0	1522
p=.027	Länsi-Suomen lääni	63,5	30,7	5,9	1109
	Itä-Suomen lääni	60,0	33,1	6,9	540
	Oulun lääni ja Lapin lääni	63,5	29,7	6,8	310

Iän perusteella näyttää siltä, että vanhempien opiskelijoiden taloudellinen tilanne on sen verran parempi, että heissä on hiukan nuorempia vähemmän niitä, joiden asumismenojen osuus on yli puolet (vrt. työssäkäynti). Sukupuoli on tämän väittämän kohdalla merkitsevä tekijä. Miehet ovat naisia taipuvaisempia ilmoittamaan, etteivät asumiskulut ylitä yli puolta käytettävissä olevista varoista. Yksin asuvat ja yhteistaloudessa asuvat ovat muita tavallisemmin suurten asumiskulujen tilanteessa. Vanhempiensa luona asuvilla luultavimmin asumiskuluja ei ole lainkaan tai sitten ne ovat hyvin matalat. Työssäkäynnin lisääntyminen opintojen edetessä näkyy myös tässä, vaikka pisimpään opiskelleistakin puolet ilmoittaa asumiskulujen vievän yli puolet tuloista. Kulttuurialan opiskelijat ovat muita useammin tilanteessa, jossa asumiskulut ovat korkeat.

Työskentely opintojen ohessa

Entistä enemmän opiskelijat työskentelevät opintojen ohessa. Syitä on monia muun muuassa oman alan työkokemuksen hankkiminen ja toimeentulon takaaaminen (kuten edellä tuli esille). Tässä ammattikorkeakouluopiskelijoita kuvaavassa aineistossa 54 % ilmoittaa, ettei työskentele lainkaan opintojen ohessa ja noin 22 % ilmoittaa työskentelevänsä yli 10 tuntia viikossa.

Taulukko 6.5. Työskentely opiskelun ohessa (%)

		en	kyllä, keskimäärin 1-10 tuntia viikossa	kyllä, yli 10 tuntia viikossa	100 % / N
Kaikki		54,6	23,2	22,2	3617
Ikä	– 21	70,6	10,1	9,6	1119
p=.000	22–25	52,8	11,1	23,2	1894
	26–	44,3	13,1	30,5	596
Sukupuoli	mies	56,2	19,2	24,6	1392
p=.000	nainen	53,8	25,7	20,6	2214
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessani	57,4	22,9	19,7	1510
p=.000	asun yhteistaloudessa	51,3	24,2	24,5	306
	asun kaksin puolisoni kanssa	48,8	26,3	24,9	1156
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	60,2	14,5	25,3	221
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	74,3	11,4	14,3	35
	asun vanhempieni luona	62,2	18,3	19,5	262
Aloitusvuosi	-1999	37,2	13,0	49,8	239
p=.000	2000	47,6	22,7	29,7	748
	2001	50,8	25,9	23,3	831
	2002	55,4	27,7	16,9	787
	2003	66,5	20,3	13,2	1012
Koulutusala	Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	48,6	21,3	30,2	898
p=.000	Humanistinen ja kasvatusala	56,6	15,7	27,7	83
	Kulttuuriala	51,6	32,9	15,5	343
	Luonnonvara ja ympäristöala	69,9	15,8	14,4	146
	Matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	46,5	22,3	31,2	282
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	53,2	31,3	15,5	703
	Tekniikan ja liikenteen ala	61,3	18,2	20,5	1142
Lääni	Etelä-Suomen lääni	49,3	23,9	26,8	1552
p=.000	Länsi-Suomen lääni	55,7	24,0	20,3	1138
	Itä-Suomen lääni	64,7	19,7	15,6	558
	Oulun lääni ja Lapin Lääni	61,2	20,5	18,3	312

Opintojen ohessa työskentely lisääntyy iän myötä. Alle 21-vuotiaista 66 % ilmoittaa, ettei työskentele opintojen ohessa ja 26 -vuotiaista ja sitä vanhemmista enää 46 % ei työskentele lainkaan opintojen ohessa. Naisten ja miesten työssäkäynti on yhtä yleistä, työtunteina mitattuna miehet työskentelevät keskimäärin hiukan naisia enemmän. Opintojen, työskentelyn ja perhetilanteen yhteensovittaminen näkyy hyvin kun tarkastellaan työssäkäyntiä perhetilanteen perusteella.

Kaksin puolisonsa kanssa asuvat työskentelevät muita useammin ja muita enemmän. Vähiten puolestaan työskentelevät lapsiperheelliset ja yksinhuoltajat. Toisaalta jos lapsiperheellinen käy töissä, hän todennäköisesti tunteina mitattuna työskentelee paljon. Yksinhuoltajien vähäinen työskentely luultavasti pääosin johtuu nimenomaan heidän perhetilanteestaan; opiskelun, lastenhoidon ja työskentelyn yhteensovittaminen saattaa heidän tilanteessaan käydä mahdottomaksi.

Opintojen alkuvaiheessa olevat luonnollisesti työskentelevät muita harvemmin. Mitä pidempään opiskelleesta henkilöstä on kyse sitä useammin ja enemmän hän työskentelee. Vuonna 1999 tai aiemmin opintonsa aloittaneista lähes puolet työskentelee enemmän kuin 10 tuntia viikossa. Uusimmista, opintonsa vuonna 2003 aloittaneista vain 13 % työskentelee näin paljon.

Koulutusaloittain työssäkäynti opintojen ohessa vaihtelee paljon. Tämä johtunee pääosin eri alojen työtilanteista ja jossain määrin myös eri alojen erilaisesta opiskelurytmistä. Tavallisinta työskentely on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla. Heistä yli puolet työskentelee opintojen ohessa ja yli kolmasosa yli 10 tuntia viikossa. Myös matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoista kolmasosa työskentelee enemmän kuin 10 tuntia viikossa. Kulttuurialalla ja sosi-aali-, terveys- ja liikunta-alalla on tyypillisintä työskennellä vain vähän, alle 10 tuntia viikossa. Luonnonvara ja ympäristöalan opiskelijat työskentelevät selkeästi vähiten, heistä 70 % ei työskentele lainkaan opintojen ohessa. Myös tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista vain noin 39 % käy töissä. Maantieteellinen työpaikkojen tarjonnan vaihtelu ja myös elinkustannusten vaihtelu selittänevät sitä, että Etelä-Suomessa opiskelijat työskentelevät muita useammin. Etelä-Suomen opiskelijoista yli puolet käy töissä ja lähes kolmasosa työskentelee enemmän kuin 10 tuntia viikossa. Esimerkiksi Itä-Suomen läänissä 64 % opiskelijoista ei työskentele lainkaan.

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös työssäkäynnin syistä (ks. taulukko 6.6.). Jo edellä esitellyistä taloudellista tilannetta koskevista väittämistä kävi ilmi, että moni joutuu käymään töissä toimeentulonsa takaamiseksi. Ylivoimaisesti tärkeimmäksi työssäkäynnin syyksi ilmoitettiin raha. Tutkimukseen osallistuneista 73 % ilmoittaa rahan ansaitsemisen olevan pääsyy työssäkäyntiin. Opiskelijoista 19 % pitää tärkeimpänä syynä työn liittymistä tulevaan ammattiin, 7 % ylittää työkokemuksen hankkimista ja prosentti on ollut tilanteessa, ettei muuta työtä ole ollut tarjolla.

Taulukko 6.6. Työssäkäynnin tärkeimmät syyt, (%)

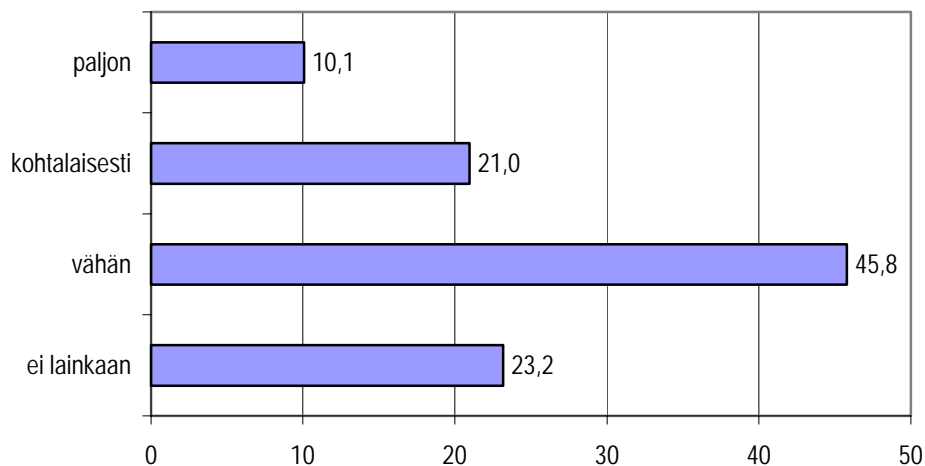
		työni liittyy tulevaan ammattiini	hankkiakseni työ- kokemusta	rahan takia	muuta työtä ei ollut tarjolla	100 % / N
Kaikki		19,0	6,9	73,1	1,0	1631
Ikä	- 21	10,4	5,6	83,4	0,5	374
p=.000	22 - 25	21,3	7,4	70,4	1,0	936
	26 -	22,3	6,6	69,5	1,6	318
Sukupuoli	mies	23,4	6,6	68,7	1,3	610
p=.003	nainen	16,3	7,0	75,9	0,8	1014
Perhemuoto	asun yksin omassa taloudessa	18,0	7,2	73,7	1,1	639
p=.294	asun yhteistaloudessa	18,2	5,4	76,4	0,0	148
	asun kaksin puolisoni kanssa	19,7	6,1	73,3	0,8	589
	asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa	22,1	5,8	69,8	2,3	86
	asun yksin lapsen/lasten kanssa	22,2	0,0	77,8	0,0	9
	asun vanhempieni luona	25,3	13,1	59,6	2,0	99
Aloitusvuosi	1999	29,5	12,1	58,4	0,0	149
p=.000	2000	27,7	9,5	61,3	1,5	390
	2001	19,6	5,4	73,8	1,2	408
	2002	12,7	5,5	80,7	1,2	347
	2003	10,1	4,7	84,9	0,3	337
Koulutusala	yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	14,0	10,1	74,4	1,5	457
p=.000	humanistinen ja kasvatustieteiden ala	27,8	11,1	61,1	0,0	36
	kulttuuriala	34,3	6,6	58,4	0,6	166
	luonnonvara ja ympäristöala	27,3	9,1	63,6	0,0	44
	matkailu-, ravitsemis-, ja talousala	13,9	3,3	82,1	0,7	151
	sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	14,4	5,5	80,1	0,0	326
	tekniikan ja liikenteen ala	22,0	5,4	71,0	1,6	441
Lääni	Etelä-Suomen lääni	17,8	5,2	75,5	1,3	781
p=.005	Länsi-Suomen lääni	20,0	6,4	72,9	0,8	501
	Itä-Suomen lääni	17,3	12,7	70,1	-	197
	Oulun lääni ja Lapin lääni	25,6	9,1	63,6	1,7	121

Iän myötä tuleva ammatti työssäkäynnin syynä nousee tärkeämmäksi ja rahan merkitys vähenee, vaikkakin on kaikissa ikäryhmissä tärkein työssäkäynnin syy. Tuleva ammatti on miehille naisia useammin pääsyy työskentelyyn, vaikka saat-
taa ehkä olla niin, että miehet helpommin saavat oman alansa töitä. Miehistä noin 23 % ilmoittaa pääsyyksi työn liittymisen tulevaan ammattiin, naisista vain vajaat 17 % pitää tätä tärkeimpänä seikkana. Työn liittyminen tulevaan ammattiin tulee tärkeämmäksi opintojen edetessä. Vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneis-
ta 29 % pitää tätä tärkeimpänä seikkana, kun vuonna 2003 aloittaneista vain 10 % ilmoittaa tärkeimmäksi syyksi tulevan ammatin. Kulttuurialan opiskelijat pai-
nottavat muita enemmän tulevaan ammattia joka puolestaan yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnonalan opiskelijoille on vähemmän tärkeä syy työskente-
lyyn. He pitävätkin ylipäättään työkokemuksen hankkimista tärkeänä. Itä-Suomen

opiskelijoille työkokemuksen hankkiminen on tärkeämpi työssäkäynnin syy kuin muiden läänien opiskelijoille.

Kuinka paljon työnteko sitten häiritsee opiskelemista? Lähes puolet opiskelun ohessa työssäkäyvistä ilmoittaa työnteon häiritsevän opiskelua ainakin vähän. 10 % katsoo työnteon häiritsevän opiskelua paljon ja viidesosa katsoo, ettei työskentely vaikuta opiskeluun häiritsevästi.

Kuvio 6.1. Kuinka paljon työssäkäynti häiritsee opiskelemista?

Miehet kokevat naisia useammin työskentelyn häiritsevän opiskelua paljon. Iän myötä työskennellään enemmän ja vanhemmat opiskelijat kokevat nuorempia useammin työnteon häiritsevän opiskelua.

Opintojen kesto on tässä myös merkittävä tekijä. Vuonna 1999 ja aiemmin opintonsa aloittaneista lähes kolmasosa katsoo työskentelyn häiritsevän opiskelua paljon. Kaikissa tätä myöhemmin opintonsa aloittaneissa ryhmissä alle 10 % katsoo työnteon häiritsevän paljon. Humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijat katsovat muita useammin työskentelyn häiritsevän opiskelua paljon. Sosiaali-, terveystieteiden ja liikunta-alalla työskentelyn koetaan vain harvoin hankaloittavan opiskelua.

7 YHTEENVETO

Terveyspalvelut

Tutkimuksessa tarkasteltiin ammattikorkeakouluopiskelijoiden tietämystä terveydenhuoltopalveluista, palveluiden saatavuutta ja tyytyväisyyttä tarjolla oleviin palveluihin. Lähes 37 % tutkimukseen osallistuneista ilmoitti, ettei ole saanut tietoa terveydenhuoltopalveluista omasta ammattikorkeakoulustaan. Tästä huolimatta 78 % ilmoitti kuitenkin tietävänsä mihin/keneen olla yhteydessä kun tarvitsee neuvontaa terveyteen liittyvissä asioissa. Tiedottaminen näyttää myös lisääntyneen viime vuosina. Vuonna 2003 opintonsa aloittaneista yli 70 % ilmoitti saaneensa omasta oppilaitoksestaan tietoa terveydenhuoltopalveluista, kun vastaavaa vuonna 1999 ja tätä aiemmin opintonsa aloittaneista ilmoitti alle 50 %. Maantieteellisesti tarkasteltuna parhaiten tiedottamisesta huolehditaan Oulun ja Lapin läänien ammattikorkeakouluissa. Etelä-Suomen läänissä, jossa palveluista tiedottaminen on heikointa tai se ainakin heikointen saavuttaa opiskelijat, neljäsosa opiskelijoista ei tiedä minne pitäisi olla yhteydessä terveyteen liittyvissä asioissa. Myös uusien opiskelijoiden terveystarkastuksia, joka on ammattikorkeakouluopiskelijoille tarjolla kaikille yliopisto-opiskelijoille, on tarjolla vaihtelevasti. Lähes 38 % ilmoittaa, ettei minkäänlaista terveystarkastusta ole ollut tarjolla.

Palveluiden fyysisestä sijainnista ja saatavuudesta yleensä opiskelijat tietävät melko heikosti. Pääosin tämä johtuu myös siitä, että pääosin nuorina henkilöinä, opiskelijat käyttävät terveydenhuoltopalveluita melko vähän. Kaikista tutkimukseen osallistuneista lähes puolet ei tiedä missä lääkäripalvelut ovat saatavilla ja reilu viidesosa ei tiedä missä terveydenhoitajapalvelut ovat saatavilla. Tavallisin terveydenhoitajan vastaanotto on oman ammattikorkeakoulun tiloissa ja lääkärinvastaanotto terveystakeskuksessa. Poikkeuksena on Oulun ja Lapin läänit, joissa monesti myös terveydenhoitajan palvelut on sijoitettu terveystakeskuksen yhteyteen. Se, kuinka usein esim. terveydenhoitaja on paikalla, vaihtelee kuitenkin suuresti.

Yli puolet tutkimukseen osallistuneista ei ollut käyttänyt opiskeluaikanaan lainkaan terveydenhoitajan palveluita ja 75 % ei ollut tarvinnut lainkaan yleislääkärin palveluita. Noin 37 % piti terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä helppona, mutta vain 14 % piti yleislääkärinvastaanotolle pääsyä helppona. Opiskelijoista 18 % ei ollut päässyt halutessaan lääkärin- ja vajaat 7 % terveydenhoitajan vastaanotolle. Keskimäärin terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä odotetaan 1,6 päivää ja lääkärin vastaanotolle pääsyä 6,7 päivää. Vastaanotolle pääsyssä on suuria eroja koulutusaloittain ja lääneittäin. Humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijat ovat joutuneet odottamaan terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä muita pidempään. Alueellisesti tarkasteltuna pisimpään joutuvat odottamaan Etelä-

Suomen läänin opiskelijat. Lääkärin vastaanotolle pääsee Oulussa ja Lapissa muita läänejä nopeammin, keskimäärin reilussa neljässä päivässä. Pisimpään lääkärin vastaanotolle pääsyä on joutunut odottamaan Itä-Suomessa, jossa odotusaika on venynyt keskimäärin 8,2 päivään.

Opiskelijoiden tavallisimmin käyttämät terveydenhuollon palvelut, ovat terveydenhoitajan, yleislääkärin ja hammaslääkärin palvelut. Puolet tutkimukseen osallistuneista oli käyttänyt yksityisen sektorin terveydenhuollon palveluita opiskeluidensa aikana ainakin kerran.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden kehittämistä silmällä pitäen tutkimuksessa tiedusteltiin myös opiskelijoiden halukkuutta maksaa esimerkiksi yliopisto-opiskelijoiden YTHS-maksua vastaavan vuosimaksun, mikäli heille järjestettäisiin kattavat ja erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijoille suunnattuja terveydenhuollonpalveluita. Lähes 60 % ei ollut valmis maksamaan tällaisista palveluista. Maksuvalmius kasvaa iän myötä ja naiset, jotka palveluita eniten käyttävätkin ovat miehiä maksuvalmiimpia. Kulttuurialan opiskelijat suhtautuvat maksuun muiden alojen opiskelijoita myönteisemmin. Muita kielteisemmällä kannalla puolestaan ovat luonnonvara- ja ympäristö- sekä tekniikan- ja liikenteen alan opiskelijat. Etelä-Suomessa maksullisuuteen suhtaudutaan myönteisemmin. Etelä-Suomessa vastaanotolle pääsyä pidettiin vaikeana ja odotusajat olivat pitkiä. Lähes 40 % tutkimukseen osallistuneista katsoi hammashuollon palveluiden lisäämisen olevan tarpeellisinta. Toisena tärkeänä pidettiin yleislääkäripalveluiden lisäämistä, jota tärkeimpänä piti lähes 30 % vastanneista. Myös mielenterveyspalveluiden lisääminen katsottiin tärkeäksi. Lisäksi naispuoliset opiskelijat nostivat esiin myös gynekologipalveluiden tarpeen.

Terveydentila ja terveyskäyttäytyminen

Tutkimukseen osallistuneista 83 % ilmoitti terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi ja vain noin 3 % melko huonoksi tai huonoksi. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoissa on muiden alojen opiskelijoita vähemmän terveytensä huonoksi kokevia ja kulttuurialan opiskelijoissa puolestaan muita enemmän. Tavallisimpia opiskelijoiden oireita ovat niska- ja hartiakivut, joista päivittäin kärsii 13 % opiskelijoista. Myös nuha ja nenän tukkoisuus, päänsäryt ja väsymys ovat tavallisia oireita. Reilut 20 % kärsii väsymyksestä viikoittain tai päivittäin. Opiskelijoista 37 %:lla on satunnaisia uni- ja nukahtamisvaikeuksia ja 35 %:lla satunnaisista masentuneisuutta. Kuitenkin 4 % kärsii masentuneisuudesta ja ahdistuneisuudesta päivittäin tai lähes päivittäin.

Yli 60 % tutkimukseen osallistuneista ei tupakoi tai käydy nuuskaa lainkaan. 22 % tupakoi tai nuuskaa päivittäin. Opiskelijoiden alkoholin käyttö on pääasiassa kuukausittaista käyttöä. Noin 7 % ei käytä alkoholia lainkaan ja vajaat 7 % käyttää alkoholia useita kertoja viikossa. Huumeita on kokeillut tai käyttänyt vajaat

20 % tutkimukseen osallistuneista. Tavallisimmin kokeiltuja tai käytettyjä ovat erilaiset kannabistuotteet.

Terveyskäyttäytymisen yhtenä osa-alueena tarkasteltiin opiskelijoiden liikuntatottumuksia. Reilut 55 % liikkuu useita kertoja viikossa niin, että ainakin lievästi hengästyy ja hikoilee. Vajaat 7 % liikkuu näin päivittäin ja vajaat 8 % ei harrasta liikuntaa lainkaan. Keskimäärin liikuntaa harrastetaan neljä tuntia viikossa. Noin viidesosalle kertyy päivittäistä hyötyliikuntaa alle 15 minuuttia päivässä. Tavallisimmin (47 %) hyötyliikuntaa kertyy 15 – 30 minuuttia päivässä. Joukossa on myös vajaat 7 % niitä, joille hyötyliikuntaa kertyy yli tunti päivässä. Ylipäättään opiskelijat ovat suhteellisen tyytyväisiä mahdollisuuksiinsa harrastaa liikuntaa. 65 % piti mahdollisuuksiaan harrastaa liikuntaa riittävinä. Tavallisimmin liikuntaharrastuksia rajoittaa raha ja aika.

Opiskelijoiden terveydenhuollon palveluiden kehittämistä silmällä pitäen tutkimuksessa tiedusteltiin millaisissa asioissa opiskelijat kaipaivat lisää neuvontaa, ryhmätapaamisia tms. apua. Selkeästi tärkeimmäksi neuvonnan tarpeen kohteeksi nousi stressinhallinta, johon liittyvissä asioissa 40 % ilmoitti tarvitsevänsä apua. Toinen tärkeä seikka on opiskelun ongelmat ja opiskelutekniikkaan liittyvät asiat, joihin neuvoja kaipaasi 37 % tutkimukseen osallistuneista. Lisäksi moni kaipaasi neuvontaa liikuntaan, ergonomiaan ja ravitsemukseen liittyvissä asioissa.

Opiskelu ja opiskeluolot

Lähes puolet opiskelijoista ilmoitti kyselyhetkellä pitävänsä opiskelusta hyvin tai melko paljon, 32 % kohtalaisesti ja noin 18 % melko vähän tai ei lainkaan. Tutkimukseen osallistuneista 66 % arvioi oman opintomenestyksensä olleen odotusten mukaista. Noin 15 % katsoi opintomenestyksensä olleen heikompaa mitä oli etukäteen odottanut. Opiskelutyytyväisyyttä tarkasteltiin myös kysymällä kokevatko opiskelijat opiskelevansa ”oikealla” alalla. Alle kymmenesosa ilmoitti, ettei koe nykyistä opiskeluaan itselleen oikeaksi. Kuitenkin 66 % on täysin varmoja, että oikea ala on löytynyt. Opintoalaa ei kuitenkaan helposti lähdetä vaihtamaan, vaikka ala koettaisiin vääräksi.

Noin puolet ilmoitti opiskeluihin liittyvän työmäärän olleen viimeisen lukuvuoden aikana sopiva. Reilut 40 % piti työmäärää liian suurena ja alle kymmenesosa koki, että työmäärä on ollut liian vähäinen. Tutkimukseen osallistuneista 24 % katsoi saamansa opintojen ohjauksen olleen riittämätöntä. Tavallisimmin apua opiskeluihin liittyvissä asioissa saadaan opiskelutovereilta ja perheeltä ja vasta näiden jälkeen opettajilta ja opinto-ohjaajilta. Jossain määrin ongelmia aiheuttaa myös se, etteivät opiskelijat aina tiedä keneltä voisivat kysyä neuvoja ongelmiinsa. Tentteihin lukeminen, erilaisten opiskeluun liittyvien tehtävien valmiiksi saattaminen ja opintojen suunnitteleminen aiheuttavat opiskelijoille eniten ongelmia. Tavallisimpia opiskeluympäristössä opintoja häiritseviä seikkoja ovat lämpöti-

loihin, ilmanvaihtoon ja työtuoleihin ja – pöytiin liittyvät ongelmat. Myös kiireisyys koetaan monesti ongelmaksi.

Tutkimuksen opiskelu-osiossa tiedusteltiin myös opiskelijoiden poissaoloista. Opiskelijoista 8 %:lla ei ollut lainkaan poissaoloja viimeisen lukuvuoden aikana. Selvästi tavallisin poissaolojen syy oli motivaation puute. Yli 60 % oli ollut poissa motivaation puutteen takia ainakin yhden päivän, 15 %:lle poissaoloja tästä syystä oli kertynyt enemmän kuin 5 päivää. Toiseksi tärkein poissaolojen syy oli sairaus. Reilut puolet tutkimukseen osallistuneista oli ollut sairauden takia poissa ainakin yhden päivän. Seuraavaksi yleisimmät poissaolojen syyt olivat uupuneisuus ja opetuksen taso. Myös opiskelijoiden työssäkäynti aiheuttaa jonkin verran poissaoloja.

Pohdintaa

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että kuntien vastuulla olevat ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalvelut on järjestetty vaihtelevalla tavalla. Palveluiden saatavuus ja vastaanotolle pääsy vaihtelee paljon ja asettaa näin eri kuntien opiskelijat eriarvoiseen asemaan. Alueilla, joissa palvelut on selkeämmin keskitetty yhteen paikkaan, erilleen normaalista terveyskeskusten toiminnasta, ollaan tyytyväisempiä palveluihin. Siltikin esimerkiksi opiskelijaterveydenhuoltoon varatun henkilökunnan vähäinen määrä saattaa hankaloittaa ja hidastaa vastaanotoille pääsemistä. Jatkossa kuntien tulisikin keskittyä palvelujärjestelmän selkeyttämiseen ja monin osin palveluiden määrän lisäämiseen. Eri-tyisesti hammashuollon palvelut ja yleis- ja erikoislääkäripalvelut osoittautuivat olevan tällä hetkellä riittämättömät. Hyvä ratkaisumalli näyttäisi olevan keskitetyn opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen, jota muutamissa kunnissa jo suunnitellaan. Tutkimustulosten perusteella ammattikorkeakouluopiskelijoiden tietämys palveluista on monilta osin heikkoa tasoa. Ammattikorkeakoulujen tulisikin jatkossa lisätä terveydenhuollon palveluista tiedottamista, jottei terveydenhuoltopalvelut jää opiskelijoilta tavoittamatta heikon tietämyksen takia.

Opiskeluun ja opiskeluoloihin liittyvän tutkimusosion tulosten perusteella ammattikorkeakouluissa tulisi myös kiinnittää entistä enemmän huomiota opintojen ohjaamisen organisointiin ja systemaattisuuteen opintojen eri vaiheissa. Aiemmissa tutkimuksissa myös ammattikorkeakoulujen henkilökunnan edustajat ovat ilmaisseet huolensa opiskelijoiden stressioireilun ja väsymyksen lisääntymisen ja toisaalta myös opiskelijoiden jatkuvan huolen toimeentulostaan. Näitä oireita ovat omiaan lisäämään mm. suuret ryhmäkoot, pitkät opiskelupäivät ja puutteellinen opintojen ohjaus. (Laaksonen 2004). Opiskelijoiden yleiseen hyvinvointiin tulisikin mahdollisuuksien mukaan korkeakoulujen, terveydenhuollon ja opiskelijajärjestöjen yhteistoimin kiinnittää entistä enemmän huomiota.

LÄHDELUETTELO

Alkula, T & Pöntinen, S & Ylöstalo, P (1994). Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY. Juva.

Bjorner, J & Kristensen, T & Orth-Gomer, K Tibblin, G & Sullivan, M & Westerholm, P (1996). Self-rated health. QA useful cocept in research, prevention and clinical medicine. Forskningsrådsnämnden. Ord & Form AB. Uppsala.

Helakorpi, S & Uutela, A & Prättälä, R & Ruska P. (1998). Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 1998. KELA: julkaisuja B 10. Helsinki.

Hämäläinen, Päivi & Kolimaa, Maire & Peltonen, Eija (2002). Opiskelijaterveydenhuollon tila vuonna 2002. Selvityshenkilöiden raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2002:25. Helsinki.

Kansanterveyslaki (66/1972)

Kunttu, Kristina & Huttunen, Teppo 2001a. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000. KELA: Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 45. Helsinki.

Kunttu, Kristina & Huttunen, Teppo: Turun ammattikorkeakoulun opiskelijaterveystutkimus 2000.

Laaksonen, Elina (2004). Ammattikorkeakoulujen henkilöstön ja opiskelijakuntien käsitteitä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. Työpapereita 1/2004. Helsinki.

Manderbacka, K (1998). Questions on survey questions on health. Swedish institute for social research 30, Stockholm.

Lempinen, P. (1997). Opiskelijabarometri 1997. Kyselytutkimus korkeakouluopiskelijoiden elinolosuhteista ja asenteista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö, työpapereita 11/1997. Helsinki.

Metsämuuronen, J. (2003). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus. Jyväskylä.

Nikkanen, Liisa-Maria (2004). Opintojen ohjaus muutoksessa. ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opintojen ohjauksesta. Ammattikorkeakoulututkimuksen verkkolehti Kever.

Liite 1.

AMK-OPISKELIJOIDEN HYVINVOINTITUTKIMUS

I OPISKELIJOIDEN TERVEYSPALVELUT

1. Oletko saanut omasta oppilaitoksestasi tietoa opiskelupaikkakuntasi terveydenhuoltopalveluista?

- 1. kyllä
- 2. ei

2. Tiedätkö mihin/keneen ottaa yhteyttä, kun tarvitset neuvontaa terveyteen, hyvinvointiin tms. liittyvissä asioissa?

- 1. kyllä
- 2. ei

3. Oletko osallistunut tai aiotko osallistua opiskelijaterveydenhuollon uusille opiskelijoille suuntaamaan terveystarkastukseen?

- 1. kyllä
- 2. ei
- 3. tarkastusta ei ole ollut tarjolla

4. Kuinka helppoa sinun on ollut päästä tarvittaessa opiskelijaterveydenhuollon yleislääkärin vastaanotolle?

- 1. helppoa
- 2. vaikeaa
- 3. en ole päässyt vastaanotolle halutessani
- 4. en ole tarvinnut kyseisiä palveluja (siirry kysymykseen 6.)

5. Kuinka monta päivää jouduit viimeksi odottamaan opiskelijaterveydenhuollon yleislääkärin vastaanotolle pääsyä?

_____päivää

6. Kuinka helppoa sinun on ollut päästä tarvittaessa opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajan vastaanotolle?

- 1. helppoa
- 2. vaikeaa
- 3. en ole päässyt vastaanotolle halutessani
- 4. en ole tarvinnut kyseisiä palveluja (siirry kysymykseen 8.)

7. Kuinka monta päivää jouduit viimeksi odottamaan opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä?

_____ päivää

8. Missä opiskelijaterveydenhuoltoon kuuluvat terveydenhoitajan palvelut ovat saatavilla?

1. oppilaitoksessa
2. terveyskeskuksessa
3. muualla, missä _____
4. en tiedä

9. Missä opiskelijaterveydenhuoltoon kuuluvat lääkärin palvelut ovat saatavilla?

1. oppilaitoksessa
2. terveyskeskuksessa
3. muualla, missä _____
4. en tiedä

10. Olisitko valmis maksamaan kattavista amk-opiskelijoille suunnatuista terveydenhuolto- ja lääkäri-palveluista esim. vuosimaksu tms.? (Vuonna 2003 yliopisto-opiskelijoiden terveydenhoitomaksu oli 31,65 €, joka oikeuttaa käyttämään Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) palveluita.)

1. Kyllä
2. En

11. Oletko käyttänyt seuraavia palveluja amk-opintojesi aikana terveyskeskuksessa tai opiskelijaterveydenhuollossa?

	en kertaakaan	kerran	2 – 5 kertaa	yli 5 kertaa	ei ole käytettävissä
1. terveydenhoitaja	1	2	3	4	5
2. fysioterapeutti	1	2	3	4	5
3. yleislääkäri	1	2	3	4	5
4. erikoislääkäri					
5. hammashoitaja/-huoltaja	1	2	3	4	5
6. suuhygienisti	1	2	3	4	5
7. hammaslääkäri	1	2	3	4	5
8. psykologi/psykiatrinen sairaanhoitaja	1	2	3	4	5
9. psykiatri	1	2	3	4	5

12. Oletko käyttänyt amk-opintojesi aikana kysymyksessä 11. mainittuja palveluja yksityisen terveydenhuollon puolella?

1. en kertaakaan
2. kerran
3. 2 – 5 kertaa
4. yli 5 kertaa

13. Kun viimeksi käytit opiskelijaterveydenhuollon tai terveyskeskuksen palveluita, millaiseksi koit saamasi palvelun?

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	hiukan eri mieltä	täysin eri mieltä
1. minua kuultiin ja tunsin tulevani ymmärretyksi	1	2	3	4
2. sain selvyuden minua huolestuttaneisiin seikkoihin	1	2	3	4

14. Kun viimeksi käytit opiskelijaterveydenhuollon tai terveyskeskuksen terveyspalveluita, miten hoidon suunnittelu ja opastus toteutui?

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	hiukan eri mieltä	täysin eri mieltä
1. sain riittävästi tietoa sairaudestani	1	2	3	4
2. sain riittävästi tietoa hoitovaihtoehtoista	1	2	3	4
3. mielipiteeni otettiin huomioon hoidon suunnittelussa	1	2	3	4
4. sain riittävästi neuvoja kotihoitoon	1	2	3	4
5. sain selkeät ohjeet jatkotoimenpiteistä	1	2	3	4

15. Mitä opiskelijaterveydenhuollon aluetta/alueita tulisi mielestäsi kehittää? (valitse tärkein)

1. terveydenhoitajan palvelut
2. yleislääkäripalvelut
3. erikoislääkäripalvelut
4. hammashuolto
5. mielenterveyspalvelut
6. muuta, mitä _____
7. ei mitään

II TERVEYS JA TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN

16. Millainen on tämänhetkinen terveydentilasi

1. hyvä
2. melko hyvä
3. keskitasoinen
4. melko huono
5. huono

17. Onko sinulla ollut viimeisen kuukauden aikana jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein?

	ei lainkaan	satunnaisesti	viikoittain	päivittäin tai lähes päivittäin
1. niska- ja hartiakipu	1	2	3	4
2. selän alaosan kipua	1	2	3	4
3. vatsavaivoja	1	2	3	4
4. raajojen tai nivelten kipua	1	2	3	4
5. jännittyneisyyttä/hermostuneisuutta	1	2	3	4
6. masentuneisuutta/ahdistuneisuutta	1	2	3	4
7. uni-/nukahtamisvaikeuksia	1	2	3	4
8. päänsärkyä	1	2	3	4
9. suu-/hammasoireita	1	2	3	4
10. iho-ongelmia	1	2	3	4
11. nuhaa tai tukkoisuutta	1	2	3	4
12. väsymystä/heikotusta	1	2	3	4
13. keskittymisvaikeuksia	1	2	3	4
14. muuta, mitä _____	1	2	3	4

18. Tupakoitko tai nuuskaatko?

1. en lainkaan
2. harvemmin kuin kerran viikossa
3. kerran viikossa tai useammin
4. päivittäin

19. Kuinka usein käytät alkoholia?

1. en koskaan (siirry kysymykseen 21)
2. kuukausittain tai harvemmin
3. 2 – 3 kertaa kuukaudessa
4. kerran viikossa
5. 2 – 3 kertaa viikossa
6. neljä kertaa viikossa tai useammin

20. Kuinka usein juot kerrallaan vähintään kuusi alkoholiannosta?

yksi alkoholiannos = 33 cl keskialutaa tai
12 cl mietoa viiniä tai
8 cl väkevää viiniä tai
4 cl väkevää alkoholia tai

1. en koskaan
2. harvemmin kuin kuukausittain
3. kuukausittain
4. viikoittain
5. lähes päivittäin

21. Oletko kokeillut tai käyttänyt jotakin huumetta, lääkkeitä tai lääkkeitä + huumeita päihtyäksesi?

1. en koskaan (siirry kysymykseen 23.)
2. kyllä

22. Mitä ja kuinka usein olet seuraavista aineista käyttänyt?

	yhden kerran	yhteensä 2-4 kertaa	yhteensä 5 kertaa tai useammin
1. kannabis	1	2	3
2. tinneri, liima tms.	1	2	3
3. lääkkeitä ja alkoholia yhdessä humaltuaksesi	1	2	3
4. lääkkeitä humaltuaksesi	1	2	3
5. ekstaasi	1	2	3
6. subutex tai temgesic	1	2	3
7. heroiini, kokaiini, amfetamiini, LSD, gamma tms.	1	2	3

23. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-ajallasi vähintään puolen tunnin ajan niin, että ainakin lievästi hengästyt ja hikoilet?

1. useita kertoja päivässä
2. kerran päivässä
3. 4-6 kertaa viikossa
4. 2-3 kertaa viikossa
5. kerran viikossa
6. harvemmin
7. en lainkaan (siirry kysymykseen 27.)

24. Kuinka monta tuntia viikossa harrastat kysymyksessä 23. tarkoitettua kuntoliikuntaa?

_____ tuntia viikossa

25. Kenen järjestämään liikuntatoimintaan tavallisimmin osallistut?

1. omatoimisesti yksin
2. omatoimisesti ystävän kanssa tai kaveriporukassa
3. oman oppilaitoksen järjestämä liikunta
4. opiskelijajärjestön järjestämä liikunta
5. urheiluseura
6. muu järjestö
7. kaupalliset liikuntapalvelut
8. kunnalliset liikuntapalvelut

26. Mitä liikuntaa useimmiten harrastat?

_____

27. Kuinka monta minuuttia kävelet tai pyöräilet päivittäin hyötyliikuntana? (matkat oppilaitokseen tai harrastuksiin, koiran ulkoilutus tms.)

1. alle 15 minuuttia päivässä
2. 15 – 30 minuuttia päivässä
3. 30 – 60 minuuttia päivässä
4. yli tunnin päivässä

28. Järjestääkö oma oppilaitoksesi mielestäsi riittävästi liikuntatoimintaa?

1. kyllä
2. ei
3. oppilaitokseni ei järjestä lainkaan liikuntatoimintaa

29. Onko sinulle mielestäsi riittävästi mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen?

1. kyllä (siirry kysymykseen 31.)
2. ei

30. Valitse seuraavista kaksi tärkeintä syytä siihen, ettei sinulla ole riittävästi mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen

1. rahan puute
2. liikuntatilojen puute
3. huonot liikenneyhteydet liikuntapaikoille
4. en ole löytänyt sopivaa liikuntamuotoa
5. sopivan ryhmän puute
6. muu syy, mikä? _____

31. Ajatteletko ruokaa ostaessasi sen terveellisyyttä?

1. usein
2. joskus
3. en koskaan

32. Missä useimmiten syöt päivän pääateriasi?

1. opiskelijaruokalassa
2. muussa ravintolassa
3. omalla asunnolla
4. muualla, missä _____

33. Haluaisitko apua esim. yksilöllistä neuvontaa, ryhmäkokootumisia, kursseja, luentoja tms. seuraavissa asioissa (vastaa kaikkiin kohtiin)

	kyllä	en osaa sanoa	en
1. allergia-asioissa	1	2	3
2. tupakoinnin lopettamisessa	1	2	3
3. alkoholinkäytön hallinnassa	1	2	3
4. painonhallinnassa	1	2	3
5. syömisongelmissa	1	2	3
6. ravitsemusasioissa	1	2	3
7. liikuntaan liittyvissä asioissa	1	2	3
8. ergonomia-asioissa	1	2	3
9. jännittämisoongelmissa	1	2	3
10. ihmissuhde- tai itsetuntoasioissa	1	2	3
11. stressinhallinnassa	1	2	3
12. muissa ongelmissa	1	2	3

34. Miten usein olet viimeisen vuoden (12 kk) aikana osallistunut jonkin yhdistyksen tai seuran toimintaan (esim. liikuntaseura, tieteellinen tai uskonnollinen yhdistys, partio, soittokunta tms.)?

1. kerran viikossa tai useammin
2. 1 – 3 kertaa kuukaudessa
3. muutaman kerran vuodessa
4. hyvin harvoin tai ei lainkaan

III OPIKSELU JA OPIKSELUOLOT

35. Pidätkö opiskelusta tällä hetkellä?

1. hyvin paljon
2. melko paljon
3. kohtalaisesti
4. melko vähän
5. en lainkaan

36. Koetko opiskelevasi oikealla opiskelualalla?

1. kyllä
2. en
3. en osaa sanoa

37. Millaiseksi olet kokenut opiskeluun liittyvän työmäärän viimeisen kuukauden aikana?

1. jatkuvasti liian vähäinen
2. melko usein liian vähäinen
3. sopiva
4. melko usein liian suuri
5. jatkuvasti liian suuri

38. Kuinka riittävää oppilaitoksesi taholta opintoihisi saamasi ohjaus ja neuvonta on ollut?

1. riittävää
2. kohtuullista / vaihtelevaa
3. riittämätöntä

39. Missä määrin seuraavat seikat haittaavat opiskeluasi oppilaitoksessasi?

	ei lainkaan	melko vähän	melko paljon	erittäin paljon
1. tilojen ahtaus	1	2	3	4
2. melu, kaiku	1	2	3	4
3. sopimaton valaistus	1	2	3	4
4. huono ilmanvaihto tai huoneilma	1	2	3	4
5. liian kuuma tai kylmä lämpötila, vetoisuus	1	2	3	4
6. likaisuus, pölyisyys	1	2	3	4
7. epämukavat työtuolit tai pöydät	1	2	3	4
8. huonot sosiaalitilat (WC- yms. tilat)	1	2	3	4
9. työympäristön rauhattomuus	1	2	3	4
10. kiireisyys	1	2	3	4
11. tapaturmavaara	1	2	3	4
12. puutteelliset työvälineet	1	2	3	4

40. Tiedätkö keneltä voit tarvittaessa kysyä opintoihisi liittyvistä asioista?

1. kyllä
2. epämääräisesti
3. en

41. Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa?

	ei lainkaan	melko vähän	melko paljon	erittäin paljon
1. opetuksen seuraaminen oppitunneilla/luennoilla	1	2	3	4
2. työskentely ryhmissä	1	2	3	4
3. itselle sopivien opiskelutapojen löytäminen	1	2	3	4
4. omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi saattaminen	1	2	3	4
5. kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen	1	2	3	4
6. tentteihin lukeminen	1	2	3	4
7. opiskeluun liittyvien muiden tehtävien tekeminen	1	2	3	4
8. opintojen suunnitteleminen	1	2	3	4
9. kanssakäyminen opiskelijatovereiden kanssa	1	2	3	4
10. kanssakäyminen opettajien kanssa	1	2	3	4

42. Jos sinulla on vaikeuksia opiskeluun liittyvissä asioissa tai opiskelussa, kuinka usein saat niihin apua seuraavilta tahoilta?

	aina kun tarvitsen	useimmiten	harvoin	en koskaan
1. opettajilta	1	2	3	4
2. opinto-ohjaajalta	1	2	3	4
3. opiskelutovereilta tai muilta ystäviltä	1	2	3	4
4. opiskelijatutorilta	1	2	3	4
5. perheeltä	1	2	3	4
6. muilta sukulaisilta	1	2	3	4

43. Kuinka monta kokonaista sellaista opiskelupäivää, jolloin olisi pitänyt olla läsnä olet ollut seuraavien syiden takia poissa tämän lukuvuoden aikana?

	en yhtään päivää	yhden päivän	2-3 päivää	enemmän kuin 3 päivää
1. sairaus	1	2	3	4
2. motivaation puute	1	2	3	4
3. työssäkäynti	1	2	3	4
4. opetuksen taso	1	2	3	4
5. uupuneisuus tms.	1	2	3	4
6. krapula	1	2	3	4
7. harrastus/matkat tms.	1	2	3	4
8. perhe- tai muut henkilökohtaiset syyt	1	2	3	4

44. Millaiseksi arvioit omalla kohdallasi seuraavat asiat tällä hetkellä?

2 = asia on minulle todella tyydytystä antava

1 = olen kokenut asian yleensä myönteisenä

0 = ei ole ollut aihetta kiinnittää erityistä huomiota

-1 = asia on selkeä ongelma, mutta ei vaivaa aina ja/tai ei kovin voimakkaasti

-2 = asia on minulle todella ongelmallinen ja se ratkaisevasti vaikeuttaa elämäni nykyään

? =

1. otteen saaminen opiskelusta	2	1	0	-1	-2	?
2. esiintyminen, esim. esitelmän pitäminen	2	1	0	-1	-2	?
3. kontaktin luominen opiskelutovereihin ja yleensä ihmisiin	2	1	0	-1	-2	?
4. kontakti vastakkaiseen sukupuoleen	2	1	0	-1	-2	?
5. seksuaalisuus	2	1	0	-1	-2	?
6. suhde vanhempiin	2	1	0	-1	-2	?
7. omat voimat ja kyvyt	2	1	0	-1	-2	?
8. mieliala yleensä	2	1	0	-1	-2	?
9. tulevaisuuden suunnitteleminen	2	1	0	-1	-2	?
10. sosiaalinen elämä	2	1	0	-1	-2	?

45. Millaista opintomenestyksesi on ollut omiin tavoitteisiisi verrattuna?

1. odotettua parempi
2. odotusten mukainen
3. odotettua heikompi

46. Työskenteletkö tällä hetkellä opiskelun ohessa iltapäivisin, iltaisin tai viikonloppuisin?

1. en (siirry kysymykseen 49.)
2. kyllä, keskimäärin 1 – 5 tuntia viikossa
3. kyllä, keskimäärin 6 – 10 tuntia viikossa
4. kyllä, yli 10 tuntia viikossa

47. Miksi teet nykyistä työtäsi?

1. työni liittyy tulevaan ammattiini
2. hankkiakseni työkokemusta
3. rahan takia
4. muuta työtä ei ollut tarjolla

48. Kuinka paljon työnteke häiritsee opiskeluasi?

1. ei lainkaan
2. vähän
3. kohtalaisesti
4. paljon

49. Arvioi taloudellista tilannettasi viimeisen vuoden (12 kk) aikana?

	kyllä	ei	en osaa sanoa
1. Minun oli käytävä töissä toimeentuloni takaamiseksi	1	2	3
2. Sain vanhemmiltani tai sukulaisiltani taloudellista tukea rahana, tavarana tms.	1	2	3
3. Asumismenoni veivät yli puolet käytössäni olleista varoista	1	2	3

50. Miten viimeisen vuoden (12 kk) aikana käytettävissäsi olleet rahat riittivät?

1. erittäin hyvin
2. tulin hyvin toimeen
3. tulin toimeen, kun elin säästäväisesti
4. toimeentuloni oli niukkaa ja epävarmaa

IV TAUSTATIEDOT

51. Ikäsi _____ vuotta

52. Sukupuolesi   1. mies   2. nainen

53. Pituutesi _____ cm

54. Painosi _____ kg

55. Mikä on perhemuotosi?

1. asun yksin omassa taloudessani (tai soluasunnossa)
2. asun yhteistaloudessa
3. asun kaksin puolisoni kanssa
4. asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa
5. asun yksin lapsen/lasten kanssa
6. asun vanhempien luona
7. muu, mikä? _____

56. Kotikuntasi _____

57. Koulutusala, jolla opiskelet

1. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
2. Humanistinen ja kasvatusala
3. Kulttuuriala
4. Luonnonvara- ja ympäristöala
5. Matkailu, ravitsemis- ja talousala
6. Sosiaali- , terveys- ja liikunta-ala
7. Tekniikan ja liikenteen ala

58. Missä ammattikorkeakoulussa opiskelet _____

59. Minä vuonna aloitit nykyiset amk-opintosi? _____

60. Opiskeletko yhä samalla alalla, kuin amk-opintoja aloittaessasi?

1. kyllä
2. en

61. Kuinka monta opintoviikkoa olet tähän mennessä suorittanut nykyisten amk-opintojesi aikana?

_____ opintoviikkoa

62. Kuinka mones opiskeluvuotesi kuluva vuosi on? (Jos olet jonakin vuonna ilmoittautunut poissaolevaksi älä laske sitä vuotta mukaan.)

63. Mitä muuta haluat sanoa kyselyn teemoihin liittyvistä asioista?

---

64. Kommenttejasi kyselystä ja kysymyksistä

Liite 2.

VERTAILUTIETOJA: KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN TERVEYSTUTKIMUS 2000
Kunttu, K & Huttunen, T (2001): Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000. KELA:
Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 45. Helsinki.

Vuonna 2000 86 % yliopisto-opiskelijoista arvioi oman terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi ja ainoastaan 2 % katsoi terveytensä olevan melko huono tai huono. Tavallisimpia päivittäin esiintyviä oireita olivat iho-ongelmat, niska- ja hartiakivut ja nuha ja tukkoisuus. Näiden lisäksi tavallisia viikoittain esiintyviä oireita olivat väsymys ja ilmavaivat ja turvotus.

Miehistä 10 %:lla ja naisista 14 – 18 %:lla esiintyi viikoittain unihäiriöitä, keskittymisvaikeuksia, jännittyneisyyttä ja masentuneisuutta.

Naisista 81 % ja miehistä 76 % ei tupakoinut lainkaan. Päivittäin tupakoi 9 % miehistä ja 7 % naisista. Tupakoivista opiskelijoista 40 % ilmoitti haluavansa lopettaa tupakoinnin kokonaan. Huumeita oli kokeillut tai käyttänyt miehistä 24 % ja naisista 17 %. Huumeiden kokeilu ja käyttäminen oli yleisintä pääkaupunkiseudulla ja kokeilut myös lisääntyivät iän myötä. Tavallisinta oli erilaisten kannabis-tuotteiden kokeilu ja käyttäminen. Alkoholia viikoittain käytti 45 % miehistä ja 27 % naisista. Vanhemmissa ikäryhmissä oli nuorempia enemmän useamman kerran viikossa alkoholia käyttäviä. Vanhempien kerralla käyttämien alkoholiannosten määrä oli kuitenkin nuorempia pienempi. Alkoholia ei käyttänyt lainkaan 5,3 % tutkimukseen osallistuneista.

Yliopisto-opiskelijat olivat käyttäneet YTHS:n palveluita suhteellisen paljon. Tutkimukseen osallistuneista 62 % oli käynyt terveydenhoitajan vastaanotolla ainakin kerran ja 51 % oli käyttänyt yleislääkärin palveluita. Vuoden aikana yli 5 kertaa vastaanotolla viime vuoden aikana käyneitä oli 2 %. Yksityisen sektorin yleislääkärin palveluita oli käyttänyt 8 % tutkimukseen osallistuneista. Hammashoitajan vastaanotolla oli käynyt 32 % ja hammaslääkärin vastaanotolla 49 % opiskelijoista. Psykologin vastaanotolla oli käynyt 4 % vastanneista ja psykiatrilla 2 % vastanneista. Opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun ja lisäksi osoittautui, että mitä pienemmästä terveydenhoitoasemasta oli kyse, sitä tyytyväisempiä palveluun oltiin.

Uusille opiskelijoille suunnattuun yleiseen terveystarkastukseen tai suun ja hampaiston tarkastukseen oli osallistunut tai aikoi osallistua 61 % miehistä ja 76 % naisista. Opiskelijoilta tiedusteltiin lisäksi heidän toiveistaan ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja itsehoidon

ohjaukseen. Selvästi eniten apua ja neuvoja kaivattiin stressinhallinnassa. Lisäksi erilaiset jännittämiseen, ihmissuhteisiin ja itsetuntoon liittyvät seikat nousivat esille.

Vapaa-ajallaan vähintään kerran viikossa kuntoliikuntaa harrasti miehistä 76 % ja 79 % naisista. Vähiten liikuntaa harrastivat teknisten alojen opiskelijat. Noin viidesosa opiskelijoista harrasti kuntoliikuntaa neljä kertaa viikossa tai useammin. Hyötyliikuntaa yli puoli tuntia päivässä kertyi 27 %:lle miehistä ja 40 %:lle naisista. Miehistä 28 % ja naisista 17 % ilmoitti päivittäisen hyötyliikunnan jäävän alle 15 minuuttiin päivässä. Tavallisimmin liikuntaa harrastetaan yksin tai ystävien kanssa. Omia liikunnan harrastamismahdollisuuksiaan piti riittävinä 62 % miehistä ja 56 % naisista. Tavallisimmin liikuntaharrastuksia katsottiin rajoittavan ajan ja rahan puute.

Miehistä 76 % ja naisista 69 % koki opiskelevansa oikealla alalla. Varmimpia omasta alastaan olivat kauppatieteiden opiskelijat. Monesti oman oppilaitoksen tarjoama tuki opintoihin koettiin puutteelliseksi. Vain 22 % opiskelijoista ilmoitti ohjauksen ja neuvonnan olleen hyvää tai erittäin hyvää. Tulokset osoittivat myös, että monesti opiskelijat eivät tiedä mistä voisivat kysyä ja apua ja neuvoa. 40 % oli saanut neuvoja ystäviltä ja opiskelutovereilta, oppilaitoksen puolelta apua ja neuvoja tavallisimmin jakoivat professorit ja muu opetushenkilökunta.

Neljäsosa miehistä ja kolmasosa naisista ei ollut viimeisen vuoden aikana ollut lainkaan kokopäivätyöissä ja puolet kaikista oli ollut töissä alle puoli vuotta. Työssäkäynti lisääntyi iän myötä. Satunnaisia keikkatöitä teki 35 % opiskelijoista. Noin 60 % katsoi, että työssä käyminen oli välttämätöntä toimeentulon takaamiseksi. Yli 80 % opiskelijoista oli saanut taloudellista tukea rahana tai tavarana vanhemmiltaan tai muilta sukulaisiltaan. Lähes 40 % ilmoitti, että asumismenot veivät yli puolet kuukausittaisista käytettävissä olevista tuloista. Toimeentuloaan erittäin niukkana ja epävarmana piti 9 % tutkimukseen osallistuneista.

- 2004: 1 Lasten- ja nuortenpsykiatrian valtionavustuksen käyttö vuonna 2002.
ISBN 952-00-1470-5
- 2 Användningen av statsunderstödet för barn- och ungdomspsykiatri år 2002.
ISBN 952-00-1471-3
- 3 Eila Uotila. Terveyskeskuksessa työskentelevien työn järjestäminen, toiminnan ohjaaminen ja kehittäminen.
ISBN 952-00-1473-X
- 4 Pirjo Varjoranta, Marjatta Pirskanen, Marjaana Pelkonen, Tuovi Hakulinen, Arja Haapakorva. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Itä-Suomen läänissä 2003.
ISBN 952-00-1482-9
- 5 Asko Suikkanen, Sirpa Martti, Ritva Linnakangas. Homma hanksaan. Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi.
ISBN 952-00-1486-1
- 6 Sirkka Perttu. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa.
ISBN 952-00-1498-5
- 7 Ritva Linnakangas, Asko Suikkanen. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä.
ISBN 952-00-1504-3
- 8 Eija Kaskiharju, Marjaana Seppänen. Vaihtoehtona palveluseteli. Lahden seudun viiden kunnan palvelusetelikokeilu.
ISBN 952-00-1508-4
- 9 Jorma Back. Yrittäjyys perusterveydenhuollossa.
ISBN 952-00-1531-0
- 10 Sosiaalihuollon tehtävä- ja ammattirakenteen kehittämisprojektin loppuraportti. Toim. Teija Horsma, Elina Jauhiainen.
ISBN 952-00-1537-X
- 11 Marilyn A. Fingerhut, et al. Toward a Better Working Life. International Evaluation of the Finnish Institute of Occupational Health (1997-2003).
ISBN 952-00-1540-X
- 12 Heidi Villikka. Selvitys huumeiden käyttäjien hoitoon suunnatun vuoden 2002 valtionavustuksen käytöstä.
ISBN 952-00-1543-4
- 13 Terveyskeskus toimivaksi. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen kenttäkierroksen raportti 2004.
ISBN 952-00-1546-9
- 14 Jukka Kumpuvuori. Juridinen esiselvitys vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteensovittamisesta. (Julkaistaan ainoastaan verkossa www.stm.fi).
ISBN 952-00-1555-8

- 15 Markku Pekurinen et al. Erityisen kalliit hoidot. Rahoitusvaihtoehtojen arviointia.
ISBN 952-00-1566-3
- 16 Hanna Erola. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004.
ISBN 952-00-1567-1